

 HAMEENLINNAN
KAUPUNKI

Talousarvio 2023

Taloussuunnitelma 2024–2025

www.hameenlinna.fi

Sisällysluettelo

Esipuhe	4
Rohkeutta ja vakautta muutoksissa	4
Yleisperustelut	6
Houkutteleva Hämeenlinna -strategia	6
Strategian arvot.....	7
Yhdenvertaisuus ja yhteisöllisyys.....	7
Asukaslähtöisyys ja palveluhenkisyys	7
Luovuus ja rohkeus	7
Kestävä elämäntapa.....	7
Strategian vaikuttavuuden arviointi	7
Visio.....	8
Kasvava.....	8
Menestyvä.....	9
Kestävästi rakentuva	9
Tunnettu.....	10
Strategian päämäärät	11
Hyvinvoivien ihmisten yhteisöllinen kaupunki	11
Taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kaupunki.....	12
Elinvoimainen kasvun kaupunki.....	13
Strategiset toimeenpano-ohjelmat.....	13
Lapsiystävällinen Hämeenlinna.....	13
Hiilineutraali Hämeenlinna	14
Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna.....	14
Riskienhallinta ja keskeisimmät riskit	14
Hämeenlinnan kaupungin organisaatio	15
Toimintaympäristö.....	15
Väestö	15
Asuminen	17
Työllisyys	18
Yritykset.....	19
Rakentaminen	20
Ilmastopäästöt	20
Alueiden kehitys ja kaavoitus.....	21

Taloudelliset lähtökohdat	27
Kansantalouden kehitysnäkymät	27
Kuntatalous	28
Kaupungin talous	30
Yleistä	30
Talousarvion koostaminen ja budjetin tasapainottaminen	31
Talousarvion taloudelliset riskit	31
Talouden tasapainottaminen ja pitkän aikavälin talouskehitys	33
Henkilöstö	37
Henkilöstömenot ja palkalliset henkilötyövuodet	37
Painopistealueet vuonna 2023	38
Kuntakonsernin toiminta ja talous.....	40
Konsernirakenteen kehittyminen	40
Strategisten tytäryhtiöiden valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	40
Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta	45
Talousarvion rakenne.....	45
Talousarvion sitovuus ja täytäntöönpano-ohjeet.....	45
Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta	47
Tilivelvolliset.....	48
Hankintoja koskeva ohje	48
Investointien pienhankintaraja	49
Sisäisen vuokran määräytymisperiaatteet.....	49
Käyttötalousosa.....	50
Konsernipalvelut	50
Kaupunginvaltuusto ja -hallitus	52
Kaupunginjohto.....	52
Talous, hankinnat ja omistajaohjaus.....	53
Henkilöstö- ja hallintopalvelut	55
Strategia ja tietojohdampalvelut.....	57
Elinvoima- ja työllisyyspalvelut	59
Keskusvaalilautakunta.....	62
Tarkastuslautakunta.....	63
Elinkeinorahaston taseyksikkö	64
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta.....	65

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan yhteinen hallinto, palveluohjaus ja hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	69
Varhaiskasvatus.....	70
Opetus, nuoriso ja lastenkulttuuri	72
Kulttuuri ja vapaa-aika	75
Kaupunkirakennelautakunta	79
Kaupunkirakennelautakunta ja hallinto.....	85
Maankäytön suunnittelu.....	85
Infra	86
Viranomaispalvelut	88
Tilapalvelu	89
Jätelautakunta.....	92
Tuloslaskelmaosa	94
Tuloslaskelma.....	94
Ulkoinen tuloslaskelma	95
Verotulot	96
Valtionosuudet.....	97
Korkotuotot ja -kulut.....	97
Muut rahoitustuotot ja -kulut.....	98
Muut tuloslaskelman erät.....	98
Investointiosa.....	99
Investointien periaatteet	99
Investointimäärärahat	99
Rahoituslaskelma	104
Lainanotto	105
Antolainauksen muutokset	106
Täydentävä taulukko, avustukset	107

Esipuhe

Rohkeutta ja vakautta muutoksissa

Kaupunginvaltuusto päätti kaupunkistrategiasta kesäkuussa 2022. Valmistunut strategia toimii toimintaa ohjaavana kehyksenä tuleville vuosille. Strategian keskiössä on tehdä Hämeenlinnasta entistäkin houkuttelevampi paikka asua ja vierailta. Strategisia ohjelmia ovat Lapsiystävällinen Hämeenlinna, Hiilineutraali Hämeenlinnan sekä Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna. Kaupunkistrategia nojaa vahvuksiemme entistä suurempaan hyödyntämiseen.

Maailma on jälleen kerran muuttunut odottamattomalla tavalla. Venäjän aloitettua bruttaalin hyökkäyssotansa Ukrainaa vastaan viime helmikuussa, ovat ukrainalaisten kohtaamat kärsimykset järkyttäneet ympäri maailmaa. Samalla heidän sinnikkyytensä on osoittautunut ainutlaatuisiksi. Eurooppa ja Yhdysvallat ovat vastanneet sotaan tukemalla Ukrainaa asetoimituksilla sekä humanitäärisellä tuella. Myös Suomi ja Hämeenlinna ovat osallistuneet tukeen. Tämä tuki tulee jatkumaan eri muodoissa myös vuonna 2023.

Suomi haki hyökkäyssodan vanavedessä Naton jäsenyyttä ja tulee sen myös saamaan. Tämä vakauttaa Suomen asemaa osana länttä ja lisää turvallisuutta suhteessa itään. Turvallisuuspolitiikkamme perustava muutos avaa elinkeinoelämän ja yhteistyön mahdollisuuksia myös paikallisesti.

Samalla kunta on historiansa suurimman muutoksen edessä. Hyvinvointialueuudistus siirtää suuren osan kunnan tuloja ja menoja valtiolle samalla kun kuntien vastuulta siirtyvät pois sosiaali- ja terveyspalvelut sekä pelastustoimi. Tämän hetkisten laskelmien valossa muutos heikentää Hämeenlinnan kaupungin taloutta vuositasolla noin 2 milj. euroa. Tämä johtuu käytännössä valtion määrittämissä uudistuksen ehdoista ja siitä etteivät esimerkiksi kaikki veloitteemme skaalautu alas täysin samassa suhteessa uudistuksen taloudellisten vaikutusten kanssa. Muutos korostaa edelleen tarvetta talouden tasapainotustyöhön.

Kaupungin asukasluku on noussut jo kolmen perättäisen vuoden ajan. Kuluvasta vuodesta vaikuttaa tulevan neljäs kasvun vuosi. Kasvutavoitteesta jäätäneen jonkin verran, mutta trendinomainen kasvu on tärkeä osa kaupungin tulevaan elinvoiman kehittämistä. Kaupungin tulee edelleen panostaa asukasmäärän kasvuun, se on elinvoiman kehityksen perusta. Tulevan kasvun mahdollistamiseksi on toimittava laajasti ja monialaisesti. Tämän vahvistamiseksi myös elinvoimajaosto ja elinvoimajohtaja aloittavat toimintansa.

Haastavista olosuhteista huolimatta Hämeenlinnassa on tehty ja tapahtunut paljon positiivista kehitystä. Kaupunki investoi suunnitelmakaudella strategiansa ja hiilineutraaliustavoitteidensa mukaisesti rakennustensa energiatehokkuuteen. Kaupungin koulujen määrätietoinen ja pitkäjänteinen remontointi etenee investointiohjelman puitteissa. Kaupungin rooli tapahtuma- ja matkailukaupunkina kasvaa. Jotta saamme uusia asukkaita kaupunkiin, on nykyisten asukkaiden arjen sujuvuudesta pidettävä huolta, sillä hyvä maine kuuluu kauas. Myös yritysten sijoittumisen edistämistä Hämeenlinnaan on jatkettava määrätietoisesti tulevien työpaikkojen takaamiseksi.

Venäjän hyökkäyssota on sekoittanut myös maailmatalouden. Inflaatio haastaa palvelujen tuottamista ja asukkaiden taloutta. Erityisen merkittävää kansalaisille on ollut sähköenergian hinnan

nousu, jonka juurisyyt ovat energiasodassa ja sähkömarkkinoiden epäkelvossa hinnanmuodostusmekanismeissa. Euroopan keskuspankin hillitessä inflaatiota ja kuluttajien ostovoiman ehtyessä talous on ajautumassa kohti taantumaa.

Kaupungin talouden perusta on parantunut viimeisen kahden vuoden aikana. Kuluva tilikausi päättyy kertaeristä puhdistettuna ylijäämäiseksi. Kaupunginhallitus päätti kesäkuussa talouden tasapainottamisen tavoitteesta. Tavoitteeksi asetettiin lisävelkaantumisen estäminen suunnitelmakaudella. Lisävelkaantumisen pysäyttäminen edellyttää selvästi ylijäämäistä vuosittaista kirjanpidollista tulosta investointipaineiden ollessa suuria ja inflaation kasvattaessa niitä entisestään. Vastaavasti tämä edellyttää valitettavasti myös nykyisen toiminnan ja palvelutason kriittistä arviointia sekä todennäköisesti joiltain osin palveluiden määrän ja laadun vähentämistä.

Tilikausi 2023 on budjetoitu 9,3 milj. euroa ylijäämäiseksi. Kaupungin velkamäärä ei juuri kasva suunnitelmakaudella. Talousarvio ja suunnitelmavuodet eivät sisällä verojen korotuksia. Vuosiin 2024–2026 kohdistuu kuitenkin poikkeuksellisia epävarmuustekijöitä hyvinvointialueuudistuksesta ja maailmantilanteesta johtuen. Näin ollen kaupungin tulee varautua reagoimaan mahdollisiin talousympäristön muutoksiin suunnitelmakauden aikana. Tässä maailmanajassa ja tilanteessa vakauden merkitys korostuu. Tätä vakautta velvollisuutemme on kaupungissamme edistää. Se on myös turvallisuustekijä.

Kiitos kaupungin henkilöstölle ja luottamushenkilöille työstänne.

Olli-Poika Parviainen
Kaupunginjohtaja

Yleisperustelut

Houkutteleva Hämeenlinna -strategia

Kuntastrategiassa päätetään kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista.

Houkutteleva Hämeenlinna-strategia hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 13.6.2022. Strategisten tavoitteiden kokonaisuus muodostuu valtuuston asettamista vaikuttavuustavoitteista, lautakuntien ja konsernipalveluiden valtuustolle nostamista sitovista tavoitteista ja konserniyhtiöille ja -yhteisöille asetetuista tavoitteista.

Tavoitteita pannaan toimeen yhteistyöllä eri toimijoiden kanssa, lautakuntakohtaisilla sekä konserniyhtiöiden ja -yhteisöjen toimenpiteillä. Strategista onnistumista mitataan tavoitteille asetetuilla mittareilla.

Onnistuminen kaupunkistrategiassa edellyttää vahvaa kumppanuutta ja yhteistä ymmärrystä yhdessä asetetuista tavoitteista. Onnistuminen edellyttää kaikkien osapuolten tavoitteellista työtä kaupungin vision saavuttamiseksi niin vastuualueittain kuin horisontaalisestikin.

Strategiaa toteutetaan isojen muutosten valtuustokaudelle. Merkittävin on hyvinvointialue ja uusi kunta 2023. Muita merkittäviä muutoksia ovat TE-palvelujen siirtyminen kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta lukien, väestörakenteen merkittävä muutos syntyvyyden laskiessa ja eliniän pidentyessä, työn tekemisen murros kohti monipaikkaisuutta, työvoiman saatavuuden haaste, vihreä siirtyminen, merkittävät uudet hankerahoituksen kanavat ja koronapandemian muuttama maailma.

Hyvinvointialueiden käynnistyminen johtaa itsenäisen Suomen suurimpaan paikallishallinnon muutokseen, koska sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät pois kunnan palvelurakenteesta. Merkittävä muutos tapahtuu myös kaupungin taloudessa. Kaupungin tuloista poistuu yli 50 % vuodesta 2023 alkaen. Kaupungin uudet luvut ovat näkyvissä talousarviossa ja sen suunnitelmavuosien kohdalla.

Strategiatyön kivijalan muodostavat talouden ja henkilöstön osaamisen resurssit sekä rakennettu ympäristö ja luonto. Edellä esitettyjen muutosten toimeenpano ja hallitseminen edellyttävät organisaation nykyisten, käytettävissä olevien resurssien hyödyntämistä maksimaalisesti. Uusia strategisia avauksia on arvioitava kriittisesti henkilöstön voimavarojen riittävyyden sekä laadukkaan valmistelun turvaamiseksi.

Strategian arvot

Yhdenvertaisuus ja yhteisöllisyys

Mahdollistamme hyvän arjen ja kehityksen kaikille tasapuolisesti. Kannustamme asukkaita ja kaikkia sidosryhmiä monipuoliseen yhteistoimintaan ja vastuuseen kanssaihmisistään.

Asukaslähtöisyys ja palveluhenkisyys

Asukkaat osallistuvat kaupungin ja palvelujen kehittämiseen. Palvelemme ammattitaitoisesti ja ystävällisesti.

Luovuus ja rohkeus

Tuemme kuntalaisten aloitteellisuutta ja kehitämme toimintaamme rohkeasti. Haemme ennakkoluulottomasti kekseliäitä ja raikkaita ratkaisuja.

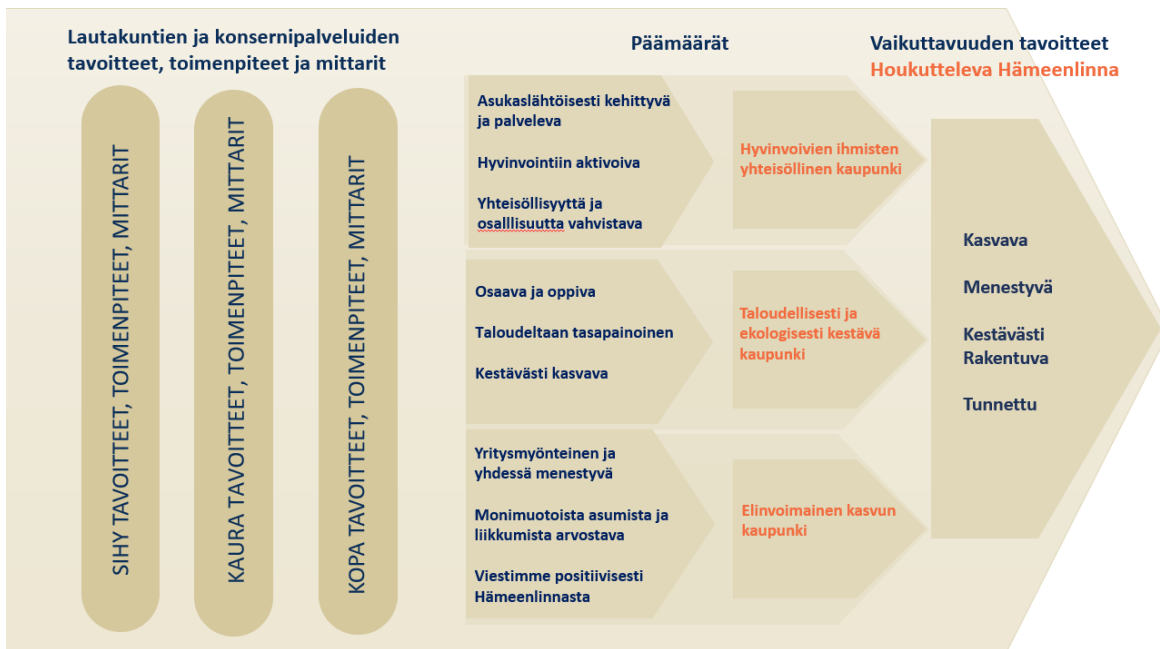
Kestävä elämäntapa

Rakennamme kaupunkia taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti vastuullisesti. Huolehdimme rakennetusta ympäristöstä ja säilytämme puhtaan luonnon myös tuleville sukupolville.

Strategian vaikuttavuuden arviointi

Hämeenlinnassa vaikuttavuuden kokonaiskuva muodostuu kolmenlaisen tiedon pohjalta. Vaikuttavuustietoa seurataan kaupunkiorganisaatiossa toiminnan eri tasoilla:

- Houkutteleva Hämeenlinna -vaikuttavuusmittarit antavat kaupunkitasoisen kokonaiskuvan onnistumisesta ja vaikuttavuudesta, joita raportoidaan johtoryhmälle ja kaupunginhallitukselle kvartaaleittain
- Strategiset päämäärät ovat vaikuttavuuden seurannan ytimessä. Päämäärien etenemistä kuvaava tieto koostuu lautakuntien ja konsernipalveluiden valtuustokauden tavoitteiden ja mittareiden pohjalta päämääräkohtaisesti. Kerättyä mittareiden seurantatietoa julkaistaan kaksi kertaa valtuustokaudessa, syksyllä 2023 ja keväällä 2025.
- Lautakunnat, kaupunginhallitus ja kaupunginvaltuusto seuraavat talousarvion sitovien tavoitteiden ja niihin liitettyjen mittareiden toteutumista kaksi kertaa vuodessa puolivuosi-
raportissa ja tilinpäätöksessä.

Visio

Houkutteleva Hämeenlinna -visio on valtuuston näkemys siitä, millaiseksi Hämeenlinnan kaupunkia halutaan kehittää tällä valtuustokaudella. Visio on toteutunut, jos onnistumme olemaan kasvava, menestyvä, kestävästi rakentuva ja tunnettu. Näille vaikuttavuustavoitteille on määritelty kattava mittaristo. Mittareiden tuottaman tietoon perustuen tuotetaan analyysit onnistumisista.

Kasvava

Kasvatamme Hämeenlinnan muuttovoittoa ja vetovoimaa. Hämeenlinna on kaikenikäisten kaupunki: Tänne synnyttään, tänne halutaan muuttaa, täällä viihdytään ja täällä asutaan. Olemme vahva vaihtoehto Suomen väestöllisessä keskipisteessä niin asumisen kuin yrittämisen kaupunkina.

Analyysi

Kaupunginhallitus asetti vuonna 2021 (27.9.2021 § 461) Hämeenlinnan kasvutavoitteeksi keskimääräisen 0,2 % vuotuisen väkiluvun kasvun. Tavoite on kunnianhimoinen, sillä negatiivinen luonnollinen väestönmuutos painaa kokonaismuutosta alaspäin, jolloin muuttovoittoa tulisi saada erittäin merkittävästi. Hämeenlinnan väkiluku on vuosina 2019–2021 kasvanut, mutta vain vuonna 2020 on ylletty 0,2 % kasvutavoitteeseen (vuositasolla noin 136 asukasta). Vuoden 2021 muuttovoitto oli 381 asukasta, mutta kokonaismuutos jäi 125:een. Alle 18-vuotiaissa on tehty muuttovoittoa vuotta 2021 lukuun ottamatta. Ikäluokittain tarkasteltuna kehitys on muuten melko tasaista, mutta alle 18-vuotiaiden määrä laskee syntyvyyden laskiessa ja 75 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa erittäin voimakkaasti suurten ikäluokkien tullessa 75 vuoden ikään.

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Hämeenlinna on tammi-elokuussa 2022 saanut muuttovoittoa 275 asukasta, mutta negatiivisen luonnollisen muutoksen myötä kokonaismuutoksessa ollaan vain 58 asukasta voitolla. Vuonna 2021 vastaavan ajankohdan kokonaismuutos oli +115. Onnistuminen tavoitteessa edellyttää tämän hetken väkilukuun perusteella 136 asukkaan väestömuutosta ja negatiivinen luonnollinen muutos huomioiden yli 400 asukkaan muuttovoittoa. Tavoitteen

mukaisen väestönkehityksen saavuttaminen edellyttää koko kaupungin onnistumista houkuttelevuuden lisäämiseksi. Hämeenlinnan tulee tarjota asukkaille laadukkaita palveluita, monipuolisia asumisen mahdollisuuksia, viihtyisä elinympäristö ja virikkeitä, nuorille koulutuspaikkoja, työnhakijalle töitä ja yrityksille työvoimaa. Asukasluvun kasvu toimii pitkällä aikavälillä mittarina kokonaisvaltaiselle onnistumiselle.

Menestyvä

Haluamme menestyä ja kasvaa yhdessä alueen yritysten, oppilaitosten ja kolmannen sektorin kanssa. Teemme määrätietoisesti työtä, jotta asukasmäärä sekä yritysten, opiskelijoiden ja työpaikkojen määrä kasvaa. Roolimme maakunnan pääkaupunkina vahvistuu.

Analyysi

Työn ja yrittämisen näkökulmasta Hämeenlinna on pärjännyt kohtuullisesti. Esimerkiksi Hämeenlinnan yritysprofiili on lähellä koko maan profiilia, mikä kertoo monipuolisuudesta, ja verokertymä on kasvanut enemmän kuin koko maassa. Työttömyysprosentit heilahtelevat koko maata hitaammin ollen taantumassa matalampia ja nousukaudella korkeampia. Uusyrityskeskuksen kautta syntyy noin 100 yritystä vuosittain ja Linnan Kehitys Oy:n sijoittumispalveluiden kautta Hämeenlinnaan siirtyy noin 20 yritystä vuosittain tuoden samalla noin 150–250 työpaikkaa. Toiselle asteelle Hämeenlinnaan hakeutuvien määrä on pysynyt tasaisen korkeana ja HAMKiin hakeutuneiden määrä on kasvanut viime vuosina.

Menestyminen edellyttää vahvaa työtä yritysten sijoittumiseksi Hämeenlinnaan ja nykyisten yritysten kasvun tukemiseen. Haasteena on opiskelijoiden heikohko sijoittuminen alueen työpaikkoihin ja runsas liikehdintä muihin maakuntiin, työvoiman saanti muualta sekä avoimien työpaikkojen ja työnhakijoiden kohtaaminen. Vuonna 2020 yhteensä 1 152 Hämeen ammattikorkeakoulusta valmistuneesta vain 372 oli vuosi valmistumisensa jälkeen edelleen Kanta-Hämeessä. Opiskelijoiden sitouttaminen alueelle vaatii tiivistä ja vuorovaikutteista yhteistyötä oppilaitosten kanssa, jotta opiskelijat työllistyisivät aikaisempaa paremmin joko yrityksiin tai yrittäjiksi Hämeenlinnaan ja maakuntaan.

Työllisyyden kuntakokeilu, työllisyyden hoidon verkostot ja tuleva TE24-uudistus lisäävät entisestään työllisyyspalveluiden roolia menestyksen mahdollistajana. Työvoiman saamiseksi tulee tehdä aktiivista työtä Hämeenlinnaa laajemmalla alueella niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Työvoiman liikkuvuutta tulee edelleen edistää ja edunvalvontaa hyvien raideliikenneyhteyksien pysymiseksi ja pääradan kehittämiseksi sen nykyisellä sijainnilla jatkaa. Vaikuttavuutta tähän työhön saadaan myös Suomen kasvukäytävän kautta sekä hyödyntäen myös uusia ja kansainvälisiä verkostoja. Koronan aikana uutta vauhtia saanut monipaikkaisuus ja etätyö laajentavat osa-aikaisen asumisen mahdollisuuksia Hämeenlinnassa, mikä helpottaa myös työvoiman saantia. Menestyminen näissä tehtävissä mahdollistaa väestönkasvun, joka näkyy lopulta myös Hämeenlinnan verokertymän kasvuna.

Kestävästi rakentuva

Kestävyyden tavoitteemme paranevat niin ekologiselta, taloudelliselta kuin sosiaaliseltakin näkökulmalta. Hämeenlinnasta kehittyy hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuutta arvostava kaupunki. Työn tuottavuus ja vahvistuva talous ovat merkittäviä strategisia onnistumisia. Asukkaidemme hyvinvointi ja terveys paranevat ja terveys- ja toimeentuloerot kaventuvat.

Analyysi

Hämeenlinnan ilmastopäästöt ovat Hiilineutraali Hämeenlinna 2035 -tavoitteen kannalta edellä tavoitetta, vaikka vuonna 2021 päästöt kasvoivat, samoin kaupungin omien kohteiden energiankulutus. Nousu johtuu paljolti lämmitystarpeen kasvusta edellisestä vuodesta. Kaupungin omassa toiminnassa velan määrä ja konsernitaseen loppusumma ovat kasvaneet. Henkilöstön työhyvinvointiin liittyvistä mittareista sairauspoissaoloprosentti nousi vuonna 2021, mutta tehdyn työn osuus on siitä huolimatta noussut. Sosiaalista kestävyyttä kuvaavista mittareista toimeentulotuki ja taloudellinen huoltosuhte ovat koko maata heikommalla tasolla, asukkaiden väliset tuloerot ja pienituloisuusasteet ovat tällä hetkellä koko maata paremmalla tasolla.

Sosiaalisen kestävyuden edistäminen kytkeytyy erityisesti HYTE-työssä ja työllisyyden edistämiseen. Hyvinvoinnin, terveyden ja toimeentulon haasteiden ratkaisussa kaupunki tukee asukkaiden mahdollisuuksia toimia omaehtoisesti oman hyvän elämän rakentamisessa. Koska huoltavien osuus väestöstä kasvaa väestörakenteen muuttuessa, on tärkeää edistää nopeaa työllistymistä. Tämä näkyy toisaalta parempana huoltosuhteena sekä samalla alueen taloudellisena menestyksenä. Omassa toiminnassaan kaupunki edistää henkilöstön hyvinvointia.

Päästöjen ja energiankulutuksen vähentäminen edellyttävät kaupungilta toimenpiteitä ja investointeja erityisesti liikenteen ja rakennusten energiankulutuksen vähentämiseksi. Kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelman, Hämeenlinnan joukkoliikenneohjelman ja Kuntien energiatehokkuussopimuksen toteuttaminen sekä esimerkiksi puurakentamisen lisääminen vastaavat näihin tavoitteisiin. Kaupungin tulee omalla toiminnallaan mahdollistaa asukkaiden vähäpäästöinen elämäntapa ja edistää asukkaiden mahdollisuuksia vähentää riippuvuutta fossiilisesta energiasta sekä toimia esimerkkinä investoiden kestäviin energiaratkaisuihin öljyn ja maakaasun käytöstä luopumiseksi. Näissä onnistuminen madaltaa myös asukkaiden pakollisia asumiskustannuksia ja lisää Hämeenlinnan houkuttelevuutta asuinpaikkana.

Tunnettu

Hämeenlinnan tunnettuus hyvän asumisen, yrittämisen ja matkailun kaupunkina kasvaa. Tulevaisuudessa Hämeenlinna on tunnettu monipuolisesta luonnostaan, historiallisesta ilmeestään ja turvallisuudestaan. Lisäksi se on kansainvälisesti tunnettu kulttuurikaupunki.

Analyysi

Hämeenlinna on kaupunkikuvatutkimuksen perusteella kaikilla tutkimuskerroilla 2014, 2017 ja 2020 erottunut positiivisesti turvallisena ja rauhallisena, sijainniltaan keskeisenä, perheystävällisenä ja vehreänä kaupunkina. Toisaalta Hämeenlinnaa ei pidetä kovin eläväisenä ja tapahtumarikkaana, kehittyvänä tai opiskelijaystävällisenä. Turvallisuus näkyy toistuvasti myös Poliisin laskeman katuturvallisuusindeksin tuloksissa, missä Hämeenlinna on sijoittunut 2021 suurten kaupunkien toiseksi ja 2020 ensimmäiseksi. Kaupungin imagon kehittämisen näkökulmasta esimerkiksi vapaa-ajan ja tapahtumien tarjontaa on nostettava esille aikaisempaa enemmän markkinoinnissa.

Työ Lapsiystävällisen Hämeenlinnan eteen näkyy myös Hämeenlinnan imagossa, kuten kaupungin luontokin. Toisaalta tapahtumien eteen tehty työ ei juuri näy mielikuvissa. Matkailun ja tapahtumien osalta tapahtui koronan myötä merkittävä notkahdus eikä vuonna 2021 vielä ylletty millään mittarilla koronaa edeltävälle tasolle. Vastaavasti Hämeenlinnan isojen käyntikohteiden (yhteensä 15 suurta käyntikohdetta, esim. Aulanko, Ahveniston moottorirata, Hämeen linna ja Naivistit liita-

lassa) kävijämäärät eivät ole vielä nousseet koronaa edeltävälle tasolle. Aulangon näkötornin remontti on osaltaan hidastanut nousua. Luontokohteista myös Evon alueen kehittäminen on Hämeenlinnan kannalta tärkeää. Kaupungin omissa kulttuuripalveluissa, museoissa, teatterissa ja kirjastossa, kävijämäärät laskivat myös koronan myötä erityisesti 2020. Hämeenlinnassa kesällä 2022 ensimmäistä kertaa järjestetty Weekend-festivaali keräsi yhteensä noin 60 000 kävijää, mikä rohkaisee panostamaan myös suuriin tapahtumiin ja Kantolan tapahtumapuiston hyödyntämiseen Hämeenlinnassa. Suurten tapahtumien houkuttelu ja järjestelyt edellyttävät kuitenkin aikaisempaa organisoidumpaa ja saumattomampaa yhteistyötä erityisesti elinvoiman ja työllisyyden vastualueen, elinkeino-yhtiön sekä kaupunkirakenteen välillä.

Matkailualan kehitys ja potentiaalinen ulosmittaaminen edellyttää jatkuvaa peruskehittämistä eli ennen kaikkea yksittäisten yritysten liiketoiminta- ja markkinointivalmiuksien kehittämisen tukemista. Yrityksiä on myös tuettava verkostoitumisessa. Kansainvälistä näkyvyyttä on kehitettävä ennen kaikkea koordinoitusti yhteistyössä. Vuonna 2021 valtuuston päättämä Tapahtuma- ja matkailutie-kartta linjaa näissä tehtävää kehittämistyötä.

Yhteenveto

Vaikuttavuustavoitteiden mittareissa näkyy tarve panostaa työpaikkojen ja työssäkäyvien asukkaiden saamiseksi Hämeenlinnaan. Puute työssäkäyvistä näkyy niin työllisyyslukuissa, työpaikkojen määrän hitaassa kehityksessä kuin asukkaiden tulotasoa kuvaavissa mittareissa. Laajan vaikuttavuuden aikaan saaminen edellyttää myös laaja-alaista työtä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi, elinkeinon ja yritysten kehittämiseksi ja yleisemmässä elinvoimatyössä. Pandemian ja sodan nopeasti muuttaneessa maailmassa erityistä painoarvoa on jatkossa annettava varautumiseen ja asukkaiden resilienssin tukemiseen.

Toisaalta mittareista näkyy Hämeenlinnan hyvät mahdollisuudet kehittyä aiempaa houkuttelevammaksi kaupungiksi. Hämeenlinna on lapsiystävällinen, turvallinen ja ympäristöään vaaliva kaupunki, jonka keskeisellä sijainnilla on kaikki mahdollisuudet kestäväan kasvuun.

Strategian päämäärät

Kaupunkistrategian kivijalan muodostaa kaupunginvaltuuston hyväksymä vision, arvojen ja päämäärien kokonaisuus, johon perustuen on laadittu valtuuston sitovat tavoitteet päämäärittäin. Tällä kokonaisuudella valtuusto ohjaa lautakuntien tavoitteiden asettelua ja omistajapoliittisia linjauksia. Omistajapoliittisilla linjauksilla valtuusto ohjaa konserniyhtiöitä ja -yhteisöjä. Strategisten tavoitteiden kokonaisuus muodostuu näin valtuuston asettamista tavoitteista. Tavoitteita pannaan toimeen horisontaalisilla, lautakuntakohtaisilla sekä konserniyhtiöiden ja -yhteisöjen toimenpiteillä.

Hyvinvoivien ihmisten yhteisöllinen kaupunki

Asukaslähtöisesti kehittyvä ja palveleva

Asiakkaan palvelutilanteessa kokema tyytyväisyys ylittää odotukset. Palvelumme on ratkaisuhakuista ja palveluhenkistä. Palvelut ovat saatavissa digitaalisesti. Lapset ja nuoret saavat tarvitsemansa tuen ja he voivat hyvin. Hämeenlinnalaiset lapset osaavat, oppivat ja ovat onnellisia. Tuemme

vanhemmuutta ja huomioimme perheiden erilaiset tarpeet. Kehitymme ikäystävälliseksi kaupungiksi ja edistämme yhdenvertaisuutta. Tunnistamme kasvupotentiaaliset ilmiöt ja luomme edellytykset monipuoliselle tapahtuma- ja kulttuuritarjonnalle ympäri vuoden.

Hyvinvointiin aktivoiva

Hämeenlinna edistää kaikkien asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Edistämme taiteen, kulttuurin ja liikunnan hyvinvointivaikutuksia asukkaiden arjessa. Huomioimme kaupunkiympäristön ja laadukkaiden palveluiden suunnittelussa saavutettavuuden ja esteettömyyden. Tuemme yhteistyössä yritysten ja yhdistysten kanssa kaupunkilaisten aktiivisuutta ja liikkumista sekä kannustamme asukkaita edistämään itse omaa hyvinvointiaan. Luonto on meille tärkeä voimavara.

Yhteisöllisyyttä ja osallisuutta vahvistava

Vahvistamme asukkaiden yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemusta. Tuemme asukkaiden sujuvaa arkea. Kaikki kuntalaiset saavat äänensä ja ideansa kuuluviin yhteisömme aktiivisina jäseninä. Kaupungissa tehtävä vapaaehtoistyö vahvistuu ja monipuolistuu. Osallisuus toteutuu mm. kaupunkisuunnittelussa, asuinalueilla, palveluiden kehittämisessä sekä päätöksenteossa.

Taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kaupunki

Osaava ja oppiva

Toimintakulttuurimme on ennakoiva ja uudistuva. Kaupungissamme oleva osaaminen osataan hyödyntää kaupungin kehitystyössä ja yhteisömme kestävässä kasvussa. Tavoittelemme korkeaa osaamista kaikilla koulutuksen ja vapaan sivistystyön tasoilla. Korkeakoulu- ja yliopistoyhteistyö luo osaltaan edellytykset osaamisen kehittymiselle Hämeenlinnassa. Hyödynnämme monipuolisesti oppimisympäristöjä. Hyvään, ajantasaiseen ja ennakoivaan tietoon perustuva johtamisemme tukee yhteisöllisyyttä ja jatkuvaa oppimista. Lisäksi olemme vastuullinen päätöksentekijä, joka ottaa huomioon päätöksensä vaikutukset.

Taloudeltaan tasapainoinen

Talouttamme rakennetaan suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti, ja se pidetään tasapainossa velkaantumatta ja kilpailukykyisellä verotustasolla. Pidämme yhdessä huolta kaupungin taloudesta ja tavoittelemme entistä parempaa työn vaikuttavuutta. Talouden tasapainoa tukevat optimaalinen palveluverkko, väestön ja yritysten määrän kasvu sekä tarkoituksenmukaiset investoinnit, hankinnat ja hankehaut. Toimenpiteemme edistävät työllisyyttä ja pitkäaikaistyöttömien työllistymistä.

Kestävästi kasvava

Rakennamme kaupunkia taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti vastuullisesti. Huolehdimme rakennetusta ympäristöstä ja säilytämme puhtaan ja monimuotoisen luonnon myös tuleville sukupolville. Ehkäisemme luontokatoa. Teemme systemaattisesti ja suunnitelmallisesti toimenpiteitä kohti hiilineutraalia ja kestävää Hämeenlinnaa. Kestävä ajattelutapamme nopeuttaa vihreää siirtymää, joka näkyy kaikissa palveluissa, mm. rakentamisessa, energiaratkaisuissa, asumisen tapojen kehittämisessä, joukkoliikenteessä, lapsiperhepalveluissa ja bionalouden eri mahdollisuuksien esille nostamisessa. Kattavat tietoverkot ja digitaaliset ratkaisut tukevat kestävästä kasvua.

Elinvoimainen kasvun kaupunki

Yritysmuotoinen ja yhdessä menestyvä

Edistämme yritysmuotonsa sekä vahvistamme yrittämisen ja työnteon edellytyksiä. Pidämme huolta olemassa olevista yrityksistämme sekä tuemme uusien yritysten ja työpaikkojen syntymistä. Varmistamme osaavan työvoiman saatavuuden. Luomme elinkeinopoliittisen strategian ja tunnistamme potentiaaliset tulevaisuuden elinkeinoelämän kivijalat. Kehitämme kaupunkia rohkeasti ja kestävästi ajan hengessä. Verkostoidumme tuloksellisesti keskeisten kumppanien kanssa. Varmistamme Hämeenlinnan valtakunnallisen saavutettavuuden ja hyödynnämme hyvää sijaintia keskellä Etelä-Suomea. Edistämme monipaikkaisen työn tekemistä ja hyödynnämme digitalisaation tuomia mahdollisuuksia.

Monimuotoista asumista ja liikkumista arvostava

Liikkuminen laajassa ja monimuotoisessa kaupungissa on joustavaa, turvallista ja monipuolista. Hämeenlinna on vireä pendelöintikaupunki, mikä vahvistaa kilpailukykyämme myös työmarkkinoilla. Edistämme monimuotoista ja kestävästä liikkumista. Varmistamme Hämeenlinnan valtakunnallisen saavutettavuuden ja hyödynnämme keskeistä sijaintia. Tuemme kaavoituksella, liikennesuunnittelulla ja joukkoliikenteellä asumisen ja työnteon edellytyksiä eri puolilla kaupunkia. Tarjoamme monimuotoisia ja kohtuuhintaisia asumisen ratkaisuja, myös tuettuun asumiseen. Kaavoitus, puistot ja harrastusmahdollisuudet tukevat hyvää arkea ja kaupunkilaisten turvallisuutta. Kaupunkikeskustaamme ja pitäjakeskuksia kehitetään määrätietoisesti ja omaleimaisesti.

Viestimme positiivisesti Hämeenlinnasta

Olemme rohkeita ja aktiivisia kaupunkimarkkinoinnissa. Huomaamme hyvän. Kerromme positiivisia asioita Hämeenlinnasta ja toiminnastamme. Kasvatamme Hämeenlinnan tunnettuutta hyvänä asumisen, yrittämisen ja matkailun kaupunkina. Hämeenlinnassa asukkaat edustavat ylpeinä kotikaupunkiamme ja välittävät siitä positiivista viestiä. Edistämme laadukkaiden palveluidemme markkinointia, ja viestimme niistä ennakoivasti. Herätämme kiinnostusta kansallisilla ja kansainvälisillä tapahtumilla, matkailukohteilla ja kokouksilla.

Strategiset toimeenpano-ohjelmat

Valtuuston valitsemissa painotuksissa ohjataan strategisilla lautakunta-, toimiala- ja toimijarajoja ylittävillä toimeenpano-ohjelmilla. Ohjelmat käynnistetään ja valmistellaan määräaikaissa ohjelmatyöryhmissä, joissa on mukana valtuutettuja ja viranhaltijoita sekä sidosryhmien edustajia. Hallitus päättää ohjelmatyöskentelyn tarkemmista periaatteista valtuuston linjausten mukaisesti sekä nimeää kulloinkin tarvittavat työryhmät. Vakiintuneita ohjelmia toteutetaan yhteistyöverkostolla.

Nykyiset strategiset toimeenpano-ohjelmat on kuvattu alla. Lautakuntien ja konsernipalveluiden toimenpiteet ohjelmien toteutuksessa on kuvattu kunkin toimijan luvuissa.

Lapsiystävällinen Hämeenlinna

Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelma muodostaa punaisen langan kaupunkistrategian ja lapsiin kohdistuvien ohjaavien asiakirjojen välille. Lapsiystävällisyys on kytketty onnellisuuteen, jossa ta-

pahtuvia muutoksia seurataan viiden hyvinvoinnin osa-alueen kautta. Seurannan tueksi on rakennettu vuosittain päivittyvä raportointityökalu. Ohjelma tukeutuu kansalliseen lapsistrategiaan ja Unicefin Lapsiystävällinen kunta -malliin.

Hiilineutraali Hämeenlinna

Hämeenlinnan tavoitteena on olla hiilineutraali vuonna 2035. CO₂-raportin mukaiset käyttöperusteiset asukaskohtaiset päästöt vähenevät vähintään 80 % vuodesta 2010 vuoteen 2035 ja loput 20 % päästöistä on joko vähennetty tai kompensoitu.

Tapatumien ja matkailun Hämeenlinna

Osallistavasti toteutettu tiekartta luo Houkuttelevalle Hämeenlinnalle askelmerkit matkailuelinkeinon vahvistamiseksi sekä kulttuuritarjonnan rikastamiseksi ja ohjaa kaupungin elinvoimapolitiikkaa. Tiekartta vahvistaa matkailun ja tapahtumien arvoa osana kaupunkistrategiaa.

Riskienhallinta ja keskeisimmät riskit

Riskienhallinnalla tarkoitetaan menettelytapoja, joiden avulla tunnistetaan, arvioidaan ja hallitaan tavoitteiden saavuttamista uhkaavia tekijöitä. Riskienhallinnalla varmistetaan Hämeenlinnan kaupungin ja kaupunkikonsernin valmius perustehtävänsä toteuttamiseen ja asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen varautumalla toteutumista uhkaavien tekijöiden hallintaan.

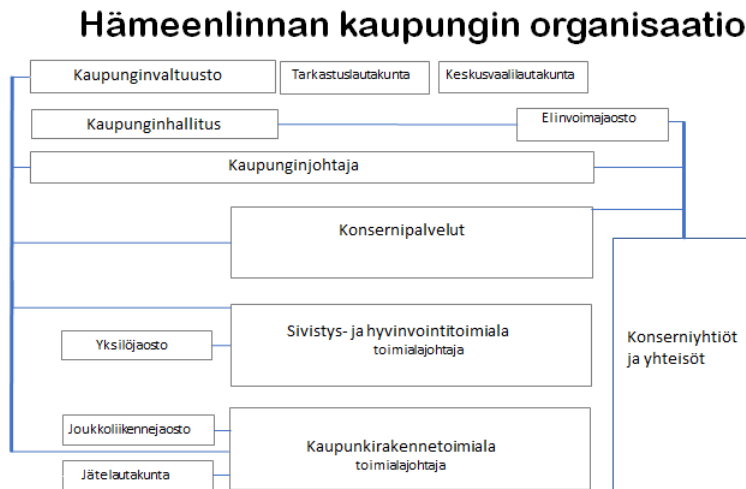
Toimiva riskienhallinta on osa hyvää johtamista, toiminnan ohjausta ja palvelujen laadun varmistamista. Prosessina riskienhallinta kytkeytyy kiinteästi strategia-, talousarvio- ja tilinpäätösprosesseihin eli toiminnan suunnitteluun, seurantaan ja raportointiin.

Hämeenlinnan kaupungin ja kaupunkikonsernin riskit luokitellaan strategisiin, operatiivisiin, taloudellisiin ja vahinkoriskeihin. Riskejä tunnistetaan ja arvioidaan osana kaupungin ja konserniyhteisöjen tavanomaista johtamista, suunnittelua, päätöksentekoa ja toimintaa.

Käytännössä riskienhallinnan tilannearviota päivitetään vähintään kaksi kertaa vuodessa, osana talousarvio- ja tilinpäätösprosesseja. Talousarviovaiheessa taloussuunnitteluprosessi kytketään osaksi riskienarviointia. Tavoitteiden asettamisen yhteydessä analysoidaan toimintaympäristön muutoksia, tunnistetaan kaupungin ja kaupunkikonsernin tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioidaan niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laaditaan tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja arviointi ovat siten osa tavoitteiden asettamista. Keskeiset riskit ja niiden hallintakeinot on esitetty jäljempänä käyttötalousosan asianomaisessa kohdassa.

Tilinpäätös vaiheessa riskienhallinnan tilannearvio päivitetään sisäisen valvonnan selontekokyselyn yhteydessä, jonka toimialakohtaiset vastaukset käsitellään lautakunnissa ja konsernipalvelujen osalta kaupungin johtoryhmässä. Kaupunginhallitus antaa toimintakertomuksessa selonteon sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, joka perustuu mainittuun tiedonkeruuseen.

Hämeenlinnan kaupungin organisaatio

Hämeenlinnan valtuuston hyväksymän vision on mahdollista toteutua toimimalla päätettyjen arvojen ja tavoitteiden mukaisesti. Toimintamalli tarkoittaa niin toimintaperiaatteita, organisaatiota kuin yhteisiä toimintatapoja.

Hämeenlinnaa johtaa 51-jäseninen kaupunginvaltuusto ja toimintaa ohjaavat 11-jäseniset lautakunnat. Kaupunginhallituksen (13 jäsentä) tehtävänä on erityisesti kaupungin kokonaistavoitteiden johtaminen ja seuranta. Kaupunginhallitus vastaa kaupungin strategisesta kokonaisjohtamisesta, maankäytön strategisesta suunnittelusta, henkilöstöpolitiikasta, hankintapolitiikasta ja omaisuudesta, kuten tiloista. Esittelijänä toimii kaupunginjohtaja ja muut esittelijät ratkaistaan hallintosäätöön päivityksen yhteydessä. Kaupunginhallituksen alaisuudessa toimii elinvoimajaosto, joka vastaa elinvoiman ja työllisyyden kehittämisestä sekä kotoutumisen palveluista. Elinvoimajaoston esittelijänä toimii elinvoimajohtaja. Elinvoimaa edistetään kaupungin organisaation ja konserniyhteisöjen yhteistyöllä.

Konserniyhtiöitä ja yhteisöjä ohjataan omistajapoliittisilla linjauksilla. Konsernin toimintaa tehostetaan ja sen osien yhteistyötä lisätään 2016–2017 tehdyn selvityksen toimenpitein. On tärkeää, että konserniyhtiöt ja yhteisöt johtavat oman toimintansa tavoitteita Hämeenlinnan kaupunkistrategiasta ja sen strategisista päämääristä sekä omistajapoliittisista linjauksista.

Lautakunnat toteuttavat lakisääteisten tehtävien lisäksi niille annettuja tehtäviä ja palveluja valtuuston määrittelemien tavoitteiden mukaisesti sekä tekevät päätöksiä niille määritellyn toimivallan mukaisesti. Lautakunnat keskittyvät strategisesti tärkeisiin asioihin. Lautakuntien esittelijöinä toimivat kullekin toimialalle nimetyt toimialajohtajat.

Toimintaympäristö

Väestö

Hämeenlinnan väkiluku vuoden 2021 lopussa oli 67 971, mikä on 0,2 % enemmän kuin vuoden 2020 lopussa (67 848). Vuosina 2009–2015 väestö on kasvanut 0,1–0,7 %, vuosina 2016–2018 hieman pienentynyt ja jälleen 2019–2021 väestö hieman kasvoi. Tilastokeskuksen ennakkoväkilukutilaston

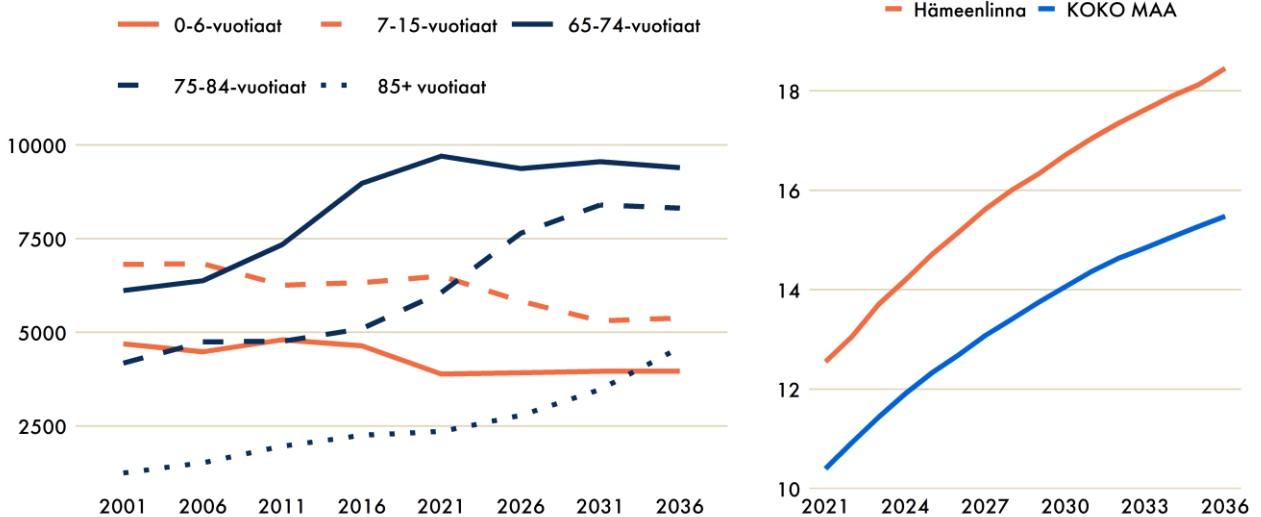
mukaan vuoden 2022 aikana väkiluku on noussut 7 asukkaalla heinäkuun loppuun mennessä. (Lähde: Tilastokeskus) Hämeenlinnan tavoitteena on kasvaa 0,2 % vuosivauhtia vuoteen 2040 mennessä.

Vuosi	TP2021	EN 2022	EN 2023	EN 2024	EN 2025
Väkiluku	67971	68107	68243	68379	68516

Hämeenlinnan väkiluku ja tavoitteet vuosille 2021–2025

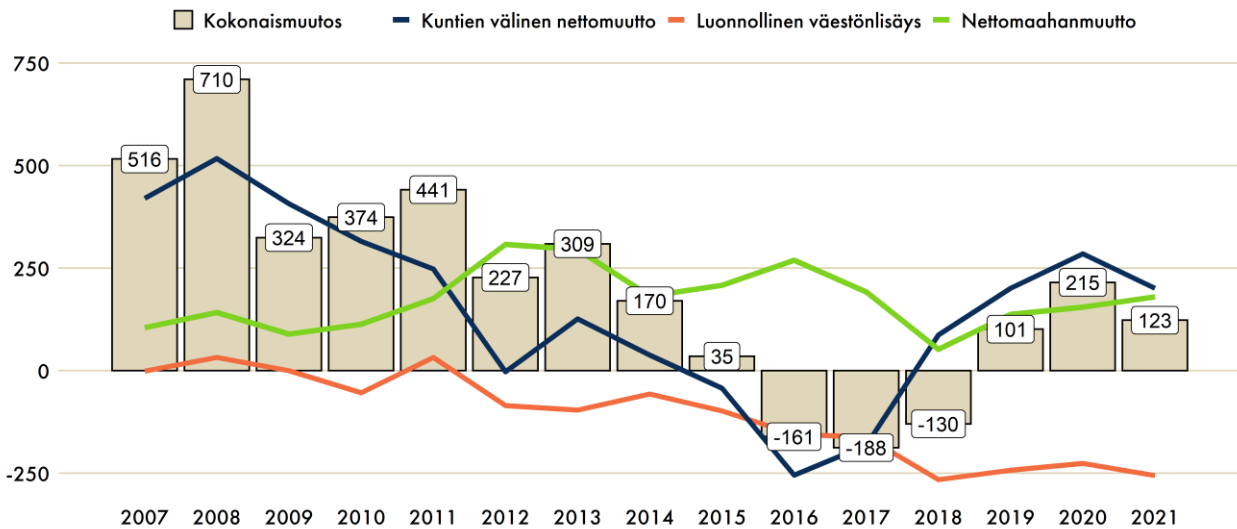
Hämeenlinnassa 65 vuotta täyttäneiden osuus 26,7 % on vuoden 2021 tilaston (Tilastokeskus, MDI Public Oy) mukaan koko maan keskiarvoa (23,1 %) suurempi ja vastaavasti työikäisten (16–64-vuotiaat) ja alle 16-vuotiaiden määrä on Hämeenlinnassa pienempi. Väestöennusteen mukaan eläkeikäisten määrä kasvaa tulevina vuosina edelleen ja muiden väestöryhmien määrä laskee.

Hämeenlinnan väestöennusteen ja Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan jatkossa erityisen suuri on 75 vuotta täyttäneiden osuus. (Lähde: MDI Public Oy, 2021 ja Tilastokeskus, Väestörakenne ja Väestöennuste 2019)

Hämeenlinnan lasten ja nuorten ja ikäihmisten kehittyminen väestöennusteen mukaan (vasen kuva) ja 75 vuotta täyttäneiden osuus (oikea kuva) väestöstä Hämeenlinnassa ja koko maassa 2021–2036 (Lähde: MDI Public Oy 2021, Tilastokeskus 2021)

Asukasluku Hämeenlinnassa kasvoi kuntien välisen muuttovoiton ansiosta vuoteen 2008, jonka jälkeen muuttovoitto laski vähitellen negatiiviseksi, kunnes vuonna 2018 muuttoliike kääntyi selvästi positiiviseksi ollen positiivinen myös vuosina 2019–2020. Jäljempänä olevassa kuvassa kuvataan Hämeenlinnan väestömuutoksia vuosina 2007–2021. Luonnollinen väestönlisäys (2021: -256) on ollut negatiivinen vuodesta 2012 lähtien ja maahanmuuton vaikutus on hiipunut huippuvuosista. Kokonaismuutos vuonna 2021 oli 123 asukasta kasvua. Nettosiirtolaisuus on tuonut Hämeenlinnaan vuosina 2017–2021 yhteensä 1 308 asukasta muuttovoittoa. Hämeenlinnan kuntien välinen nettomuutto vuonna 2021 oli 201 asukasta. (Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike)

Hämeenlinnan väestönmuutokset 2007–2021

Vuonna 2021 Hämeenlinnasta eniten muuttovoittoa tehneet kunnat olivat Tampere (-181), Hattula (-24), Janakkala (-18) ja Hollola (-16). Muuttovoittoa Hämeenlinna on vuonna 2021 saanut seuraavasti: Helsinki (78), Riihimäki (72), Lappeenranta (37) ja Hyvinkää (35). Hämeenlinna häviää pitkällä aikavälillä muuttoliikkeessä suurille ja voittaa pienemmistä. Viiden vuoden aikana Hämeenlinnan pahimmat kilpailijat ovat Tampere (-617), Helsinki (-120) ja vastaavasti Hämeenlinnan parhaita muuttovoittokuntia ovat Riihimäki (162), Janakkala (158) ja Valkeakoski (93). (Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike)

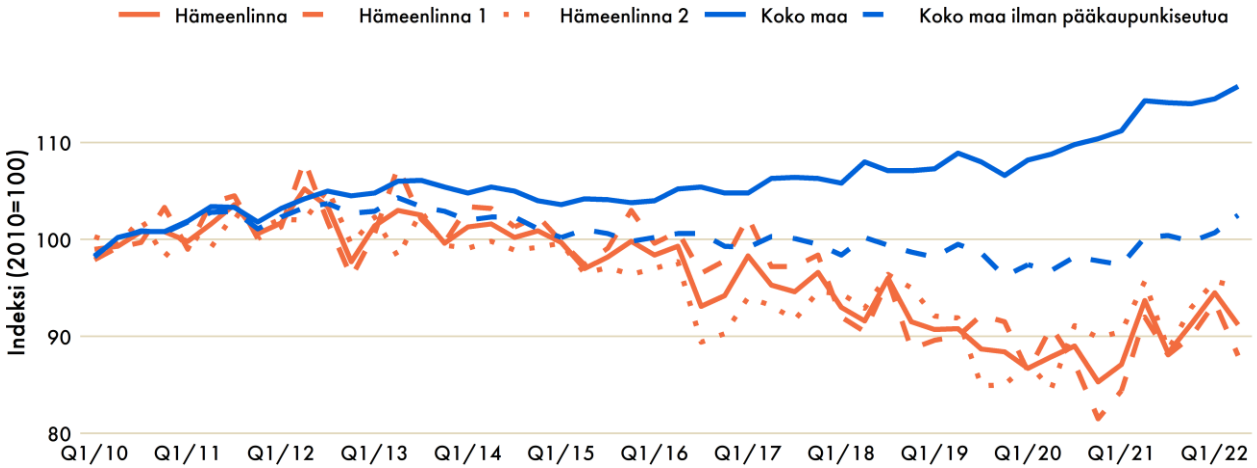
Asuminen

Hämeenlinnassa oli vuoden 2021 lopussa asuntokuntia yhteensä 35 774. Yksin asuvien talouksia oli 17 391, mikä on 48,6 % kaikista asuntokunnista. Kahden henkilön talouksia oli yhteensä 11 521, mikä on 32,2 % asuntokunnista. Kolmen tai useamman henkilön talouksia oli yhteensä 3 164 (8,8 %). Asuntokuntien määrässä on jatkuva trendi pienempien asuntokuntien suuntaan vuodesta 2009. Myös 2 hengen talouksien osuus laski vuonna 2021. (Lähde: Tilastokeskus, Asunnot ja asuinolot)

Talotyyppi	Kaikki asuntokunnat	1 henkilö	2 henkilöä	3+ henkilöä
Kerrostalot	16 243	11 107	3 947	1 189
Rivitalot	5 837	2 748	2 065	1 024
Omakoti- ja paritalot	13 095	3 150	5 366	4 579
Muut rakennukset	599	386	143	70
Yhteensä	35 774	17 391	11 521	6 862

Hämeenlinnan asuntokuntien jakauma talotyyppin ja kokoluokan mukaan 2021 (Lähde: Tilastokeskus)

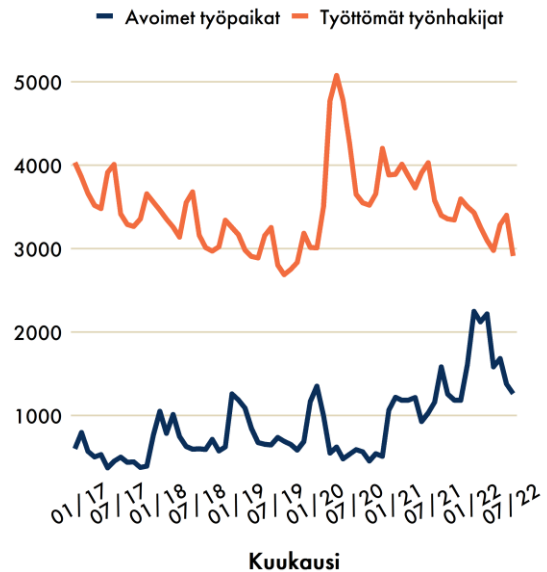
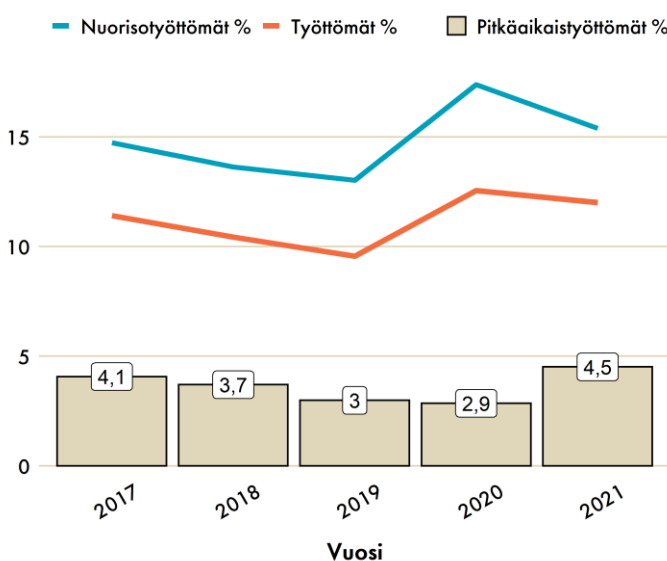
Asumisen hintataso on laskenut vuoteen 2010 verrattuna Hämeenlinnassa sekä keskeisillä alueilla että etäämpänä keskustasta sijaitsevilla alueilla ollen vuoden 2022 alkupuolella hieman yli 90 % vuoden 2010 tasosta. Koko maassa hintataso on noussut noin 14 % vuodesta 2010, mutta kun indeksistä poistetaan pääkaupunkiseutu, jää kehitys lähelle nolaa.

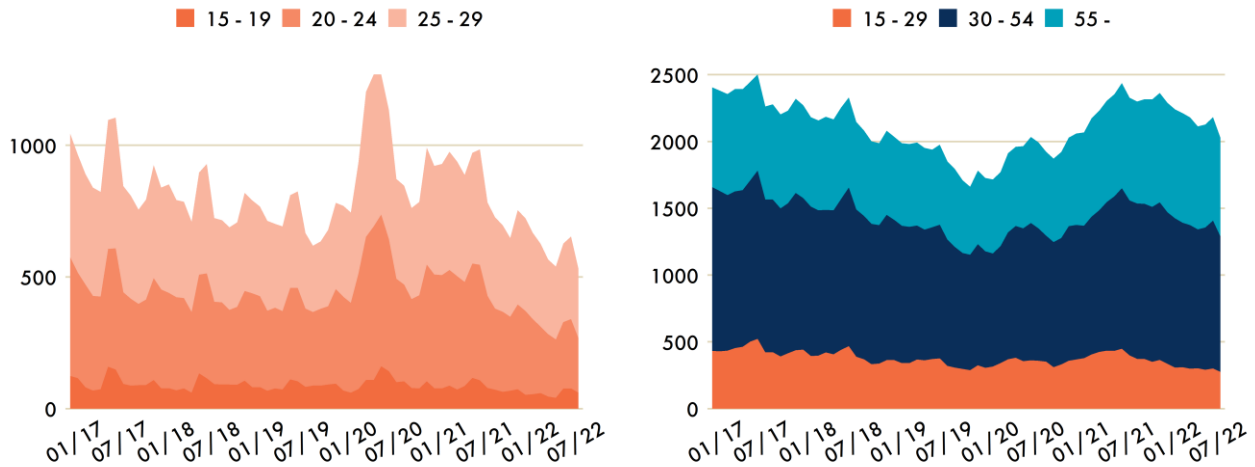
Koko Hämeenlinnan, Hämeenlinnan keskeisten alueiden (Hämeenlinna 1) ja Hämeenlinnan muiden alueiden (Hämeenlinna 2) sekä koko maan ja koko maan ilman pääkaupunkiseutua osakeasuntojen hintaindeksi vuodesta 2010 (Lähde: Tilastokeskus, Osakeasuntojen hinnat)

Työllisyys

Hämeenlinnan työllisyystilanne kehittyi hyvin vuosina 2017–2019, mutta heikkeni koronapandemian myötä voimakkaasti 2020–2021. Yleinen työttömyysprosentti vuonna 2021 oli 12 % (Hämeenlinnan seutukunta 11,1 %) nuorisotyöttömyyden ollessa edelleen 15,4 %, pitkäaikaistyöttömien osuus kasvoi jo 4,5 prosenttiin. Samaan aikaan työttömien työnhakijoiden ja avointen työpaikkojen määrät lähestyivät toisiaan. Koronan aikana nuorten työttömyydessä oli selvä piikki, mutta erityisesti iäkkäämpiin työnhakijoihin kohdistuva rakennetyöttömyys (sisältää pitkäaikaistyöttömyyden) lähti voimakkaampaan kasvuun hieman jäljessä. (Lähde: TEM Työnvälitystilasto / Tilastokeskus)

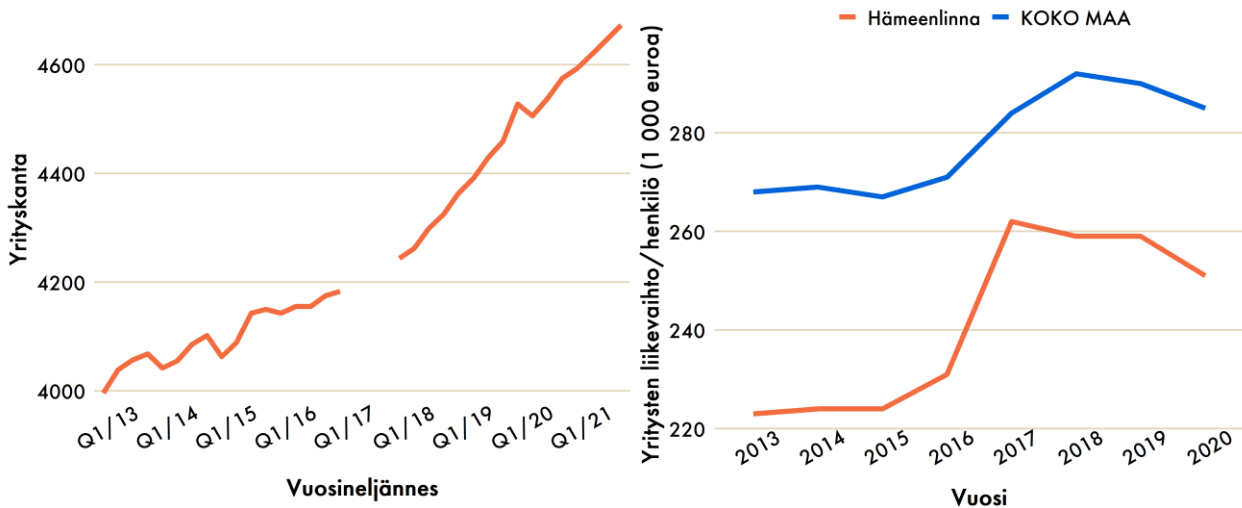
Hämeenlinnan työttömyysasteet 2017–2021 (vasen kuva) ja avointen työpaikkojen määrä suhteessa työttömien työnhakijoiden määrään 2017– 8/2022 (oikea kuva)

Hämeenlinnan alle 30-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrän kehittyminen 2017– 8/2022 (vasen kuva, lomautettujen määrä ei näy summassa silloin, kun lukema on alle 5) ja rakennetyöttömien määrä ikäluokittain 2017–8/2022 (oikea kuva)

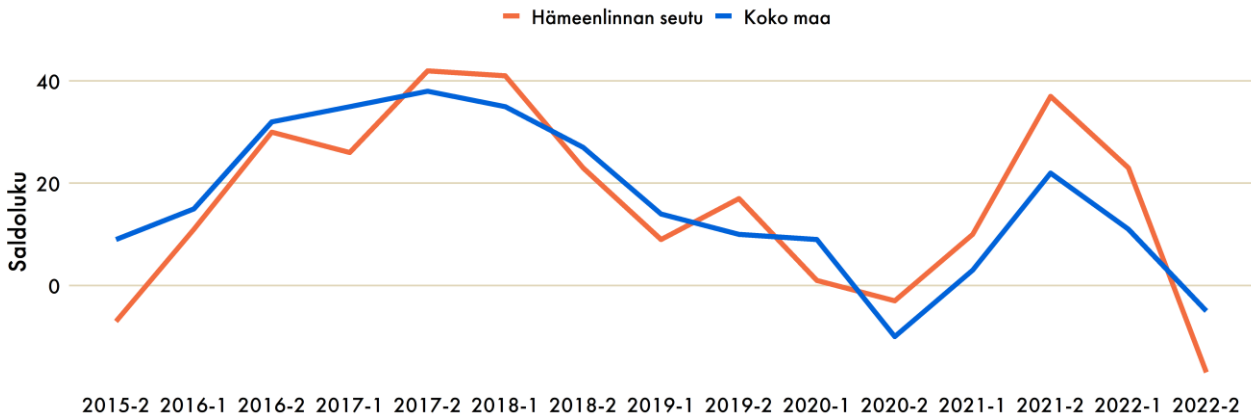
Yritykset

Hämeenlinnan yritysanta vuonna 2021 oli 4 575 yritystä ja on kasvanut vuoden 2013 alusta (3 996) yhteensä 579 yrityksellä. Työntekijäkohtaisen liikevaihdon kasvu pysähtyi vuoteen 2017. Liikevaihto työntekijää kohden vuonna 2020 oli 251 000 euroa.

Hämeenlinnan yritysanta 2013–2021 ja yritysten liikevaihto/henkilö (1 000 euroa) Hämeenlinnassa ja koko maassa 2013–2020

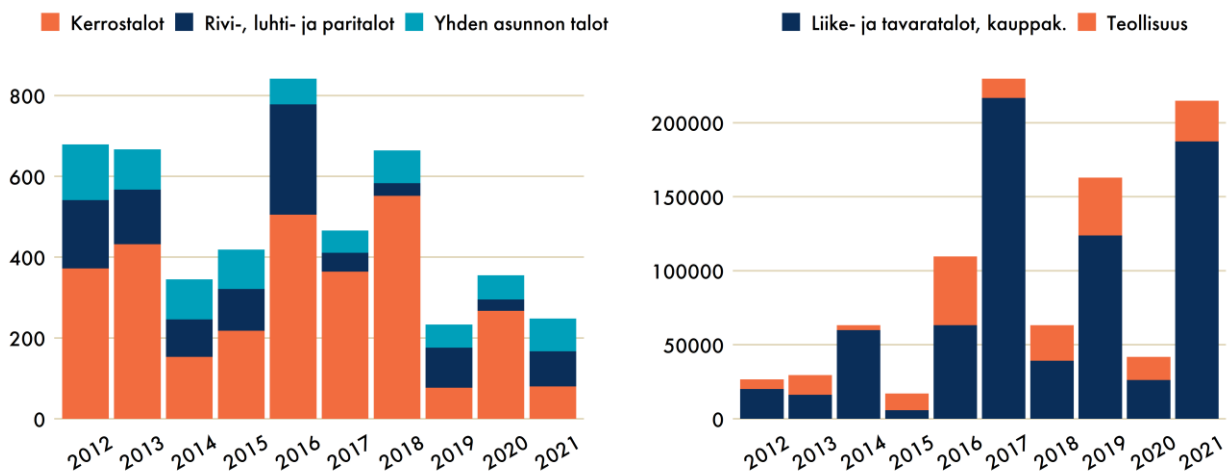
Yrittäjien luottamusta taloustilanteeseen mittaava PK-yritysbarometrin suhdannenäkymä lähimmän vuoden aikana vaihtelee Hämeenlinnan seudulla pääasiassa samassa tahdissa koko maan kanssa. Koronan aikana seudun luottamus tulevaan on kuitenkin ollut korkeammalla, mutta vuoden 2022 jalkikimmäisen puoliskon mittauksessa seudun luottamus laski alle koko maan tason.

Hämeenlinnan seudun ja koko maan suhdannenäkymät lähimmän vuoden aikana (Lähde: PK-yritysbarometri)

Rakentaminen

Hämeenlinnan rakennusvalvonnan myöntämien rakennuslupien sisältämien asuntojen määrä on vuosina 2019–2021 ollut edeltäviä vuosia matalammalla tasolla, keskimäärin alle 300 asuntoa vuodessa. Vuosina 2012–2018 myönnettiin keskimäärin yli 580 asunnolle vuosittain. Liike- ja tavaratalojen ja kauppakeskusten sekä teollisuuden rakennuslupien yhteenlaskettu kerrosala sen sijaan on kasvanut, mutta luvuissa on huomattavaa vuosittaista vaihtelua johtuen luvitettujen kohteiden vaihtelevasta koosta.

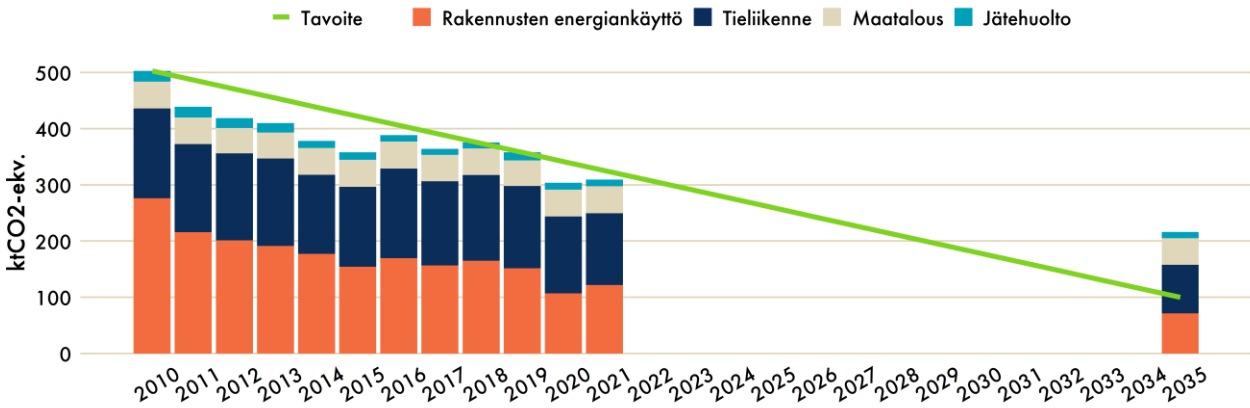

Hämeenlinnan rakennuslupien asuntojen määrä (vasen kuva) ja teollisuus- ja liikerakennusten rakennuslupien yhteenlaskettu kerrosala neliömetreinä (Lähde: Hämeenlinnan kaupunki, Rakennusvalvonta)

Ilmastopäästöt

Hämeenlinnan tavoitteena on olla hiilineutraali vuonna 2035, jolloin vähintään 80 prosenttia 2010 vuoden tason ilmastopäästöistä on vähennetty ja loput joko vähennetty tai kompensoitu tai hiilinieluja on kasvatettu vastaava määrä. Vuonna 2010 päästöt olivat yhteensä noin 500 kilotonnia CO₂-ekvivalentteja päästöjä, jolloin tavoite vuodelle 2035 on noin 100 kilotonnia. Vuosina 2020 ja 2021 Hämeenlinna on ollut hieman edellä tavoitetta. Arvio Hämeenlinnan ilmastopäästöistä vuonna

2035 ilman kaupungin omia toimenpiteitä on noin 200 kilotonnia. Arviossa on huomioitu EU:n ja valtion tasolla tehdyt päätökset, joita kaupungin on myös toteutettava.

Hämeenlinnan ilmastopäästöt (kilotonnia hiilidioksidiekvivalentteja päästöjä) 2010–2021, arvio vuoden 2035 päästöistä ilman kaupungin lisätoimenpiteitä ja Hiilineutraali Hämeenlinna 2035 -ta-voite tasaisena kehityksenä

Alueiden kehitys ja kaavoitus

Kanta-Hämeenlinna

Yleistä

Vuonna 2018 valmistui kantakaupungin yleiskaava 2035 ja vuonna 2019 valmistui keskustavisio 2035. Kaupungin asuntotuotannosta valtaosa on asuinkerrostaloja, jotka sijoittuvat olemassa olevan kaupunkirakenteen sisään. Myös pientalotonttien houkuttavuus on erityisen suuri tiivistyvillä alueilla. Viime vuosina painopiste on siirtynyt keskustan itäosaan, Keinusaareen ja Asemanrantaan. Lähitulevaisuudessa painopiste siirtyy keskustan eteläosaan, Hämeensaareen, jonne valmistui ensimmäinen uuden yleiskaavan mukainen asemakaavan muutos kesällä 2021. Myös Jukolan alue tulee kasvamaan uuden sairaalan ja Ahvenistonmäen asuinalueen rakentumisen myötä. Pientaloja varten kaavoitetaan uusia alueita kantakaupungin itä- sekä länsiosissa sekä Miemalassa. Olemassa olevan kaupunkirakenteen tiivistämistä jatketaan keskustan lähellä sijaitsevilla pientaloalueilla.

Palvelutoiminnoille syntyy laajenemistilaa keskustan tuntumassa torin ympäristössä ja Hämeensaarella sekä myöhemmin erityisesti Harvialantien varressa ja Kantolan pohjoisosassa. Keskustan väkiluku on kasvanut voimakkaasti viimeisien vuosien aikana ja saman kehityksen oletetaan jatkuvan. Tiiriön alue on rakennettu käytännössä täyteen, joten tulevaisuudessa tilaa vaativan kaupan alue tulee laajenemaan Mäkelään, Kirstulaan ja myöhemmin Radanvarteen keskustan itäpuolelle.

More-alueen kasvu jatkuu erityisesti tuotanto-, logistiikka- ja pienyritysrakentamisessa. Alueen uuden eritasoliittymän myötä alueen painopiste siirtyy etelämmäksi ja tulee yhdistymään Janakkalan Rastikankaan elinkeinoalueen kanssa.

Seuraavassa on luonnehdittu kehitystä suuralueittain.

Läntinen kantakaupunki (109001)

Kantakaupungin yleiskaavan 2035 mukaisesti kaavoitetaan uusia omakotialueita. Lähivuosina pyritään etsimään kaavoitettavia alueita olemassa olevan yhdyskuntarakenteen sisässä ja myöhemmin siirrytään Sammontorpan alueelle Terttiin sekä Luolajan kylän alueelle. Samassa yhteydessä rakennetaan ja/tai kunnostetaan pääkatujen ja pääpyöräilyreittien kokonaisuus.

Pohjoinen kantakaupunki (109002)

Tiiriön alueella tapahtuu rakenteen täydentymistä ja toimintojen muuntumista. Kaupan alue tulee laajenemaan pohjoiseen Mäkelän alueelle. Kirstulan alueelle tulee sijoittumaan tilaa vievää kaupaa. Alueen liikenneverkkoa tullaan parantamaan kehittyvän maankäytön myötä. Asuinalueet ovat käytännössä täyteen rakennettuja.

Eteläinen kantakaupunki (109003)

Visamäen alueen korkeakoulukeskus kehittyy edelleen. Alueelle on rakentumassa asumista ja palveluja. Miemalan alueelle rakentuu uusi pientaloalue. More-yritysaluetta kehitetään kantakaupungin yleiskaavan mukaisesti. Alueelle suunnitellaan uutta eritasoliittymää yhdessä Janakkalan kunnan ja Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa. Liittymän arvioitu valmistumisvuosi on 2025.

Keskusta (109004)

Keskustan kehävyöhykkeen kerrostalorakentaminen etenee Keinusaarella, Vanajanrannan alueella sekä Asemanrannan alueella. Hämeensaaren keskeisten alueiden asemakaavoitus valmistuneen al-

kuvuonna 2023. Ruutukaavakeskustaan kaavoitetaan myös täydennysrakentamiskohteita. Keskustaan on syntynyt jo uusia asumisen paikkoja länsireunaan, Suomen Kasarmeille sekä Keinusaareen ja Asemanrantaan. Jatkossa keskusta-alue tulee laajenemaan itään radanvarteen ja etelään kohti Kantolaa.

Kaakkoinen kantakaupunki (109005)

Katumalla on vapaita kaupungin omistuksessa olevia kerros- ja rivitalotontteja, joiden kehittämistä tutkitaan. Käikälän suurteollisuusalueen yrityksille on varattu tilareservejä laajennuksia varten. Alueelle on kaavoitettu vähäisissä määrin tontteja myös uusille yrityksille Paikkalantien varressa. Yksityisessä omistuksessa olevat Hongiston ja Kartanonrannan alueet tulevat lisäämään pientalojen määrää alueella. Vanajanlinnan aluetta kehitetään matkailutoiminnoille.

Itäinen kantakaupunki (109006)

Hättilän ja Asemantaustan suojelukaavoituksen valmistuttua laaditaan suojelukaava myös Sairion pientaloalueelle. Pientaloasutus laajenee Vanajanlinnantien varrella sekä Siirin alueella. Palvelu- ja työpaikkatoimintojen kehittäminen Radanvarren alueella (ent. Suosaari) toteutetaan 10-tien kehittämisen ja Paasikiventien jatkeen rakentumisen myötä. Keskusta tulee myöhemmin jatkumaan Harvialantielle saakka.

Hauhon, Kalvolan, Lammin, Rengon ja Tuuloksen alueet

littalan keskustan kaavarungon pohjalta on tarkoitus tiivistää olemassa olevaa taajamaa erityisesti seisakkeen läheisyydessä. Kaavarungossa on tutkittu myös moottoritien eritasoliittymään tulevan yritysalueen kehittämismahdollisuuksia. Rengon keskustaa kehitetään täydennysrakentamisella sekä keskustan tuntumassa sijaitsevilla pientalotonteilla. Lammin keskustan läheisyydestä on hankittu usealta suunnalta maata, mikä mahdollistaa kirkonkylän kehittämisen pitkälle tulevaisuuteen. Keskustan kehittämistä edistetään mm. uuden koulukeskuksen suunnittelulla. Tuuloksen kaavavaranto on hyvä. Hauholla kaavoitetaan keskustan pieniä kohteita. Pitäjissä on lisäksi vireillä pieniä kaavamuutoksia ja yksityisten laatimia rantakaavamuutoksia. Myös suunnittelutarveratkaisut ja poikkeamiset ohjaavat suuresti maaseudun rakentamista. Vuonna 2021 päätettiin lisäksi rantarakentamisen periaatteista, jotka tulevat ohjaamaan loma-asuntojen muuttamista vakituiseen asumiseen.

Tonttivaranto

Kantakaupungin tonttivarantotilanne on tällä hetkellä kohtuullinen. Pulaa on erityisesti kantakaupungin länsipuolella. Kantakaupungin alueella pientalotonttien tarjonta on kohtalainen. Pulaa on erityisesti kaupunkirakenteen sisään sijoittuvista tonteista, joiden kysyntä on ollut suurta mm. Metsäharjun alueella. Kantakaupungin ulkopuolella pientalotontteja on määrällisesti riittävästi. Osin ne eivät kuitenkaan rakentamisolosuhteiltaan ja kooltaan vastaa kysyntää. Pitäjien tonttivarannosta merkittävä osuus on yksityisomistuksessa erityisesti littalassa. Viime vuosina Keskustaa reunustavien pientaloalueiden tontinjakojen kysyntä on kasvanut. Tontinjakoja pyritään tekemään kysyntää vastaavasti.

Yritystonttitilanne on hyvä. Moreenissa on hyvin monipuolista yritystonttien kysyntää. Moreenin kysyntä tulee kasvamaan voimakkaasti uuden eritasoliittymän myötä. Hauholla, Kalvolassa, Lammillä, Rengossa ja Tuuloksessa yritystontteja on myös määrällisesti riittävästi, mutta osa alueista

kaipaa kehittämistä tonttien haluttavuuden parantamiseksi. Elinkeinotonttien kaavoitusta tehdään suurelta osin suoraan yksittäisten yritysten tarpeisiin.

Hämeenlinnan tonttivaranto 8.9.2022 (suluissa tilanne 30.8.2021)			
	AO	AR+AK	Yritys
Kanta-Hämeenlinna	79 (86)	26 (15) *	36 (38)
Hauho	21 (22)	4 (4)	6 (6)
Kalvola	2 (12)**	7 (7)	0 (0)
Lammi	19 (18)	7 (7)	1 (2)
Renko	13 (16)	3 (3)	3 (3)
Tuulos	17 (18)	5 (5)	1 (2)
Yhteensä	151 (170)	52 (41)	47 (55)

* Vuonna 2021 puuttunut AK-tontit, jotka eivät olleet haettavana (vuonna 2020 oli yhteensä 27 tonttia)

** Puupihan tontit poistettu myynnistä (10 tonttia)

Kaupunkirakenteen muutoksen pääpiirteet

Kanta-Hämeenlinna

Edellä luonnehditun kehityksen mukaan:

- Läntisen suuralueen kasvu on tasoittunut. Merkittävää kasvua on vain uudisrakentamisalueilla rakentaminen kasvattaa asukaslukua nykyisestä. Muilla alueilla väestö ikääntyy ja asukasluku hieman vähenee. Vanhoilla alueilla on alkamassa sukupolven vaihdos samalla tavalla kuin itäisillä pientaloalueilla. Tulevaisuuden asumisen painopistettä läntisillä alueilla suunnataan Hirsimäen itäpuolelle, Ahvenistonmäelle ja Luolajan alueelle
- Pohjoisen suuralueen asukasluvussa ei tapahdu suuria muutoksia. Vanhoilla alueilla väestömäärä on hiljalleen laskussa. Tiiriön kaupallisten palvelujen alueen kasvu on saavuttamassa rajansa ja uutta kaupallista rakentamista on syntymässä lähinnä valtatie 3:n itäpuolelle Kirstulaan.
- Eteläisen suuralueen asukasluvun kasvu on tasaantumassa. Korkeakoulukeskuksen alueen muuttuminen asumiseen nostaa jonkin verran asukasmäärää. Alue on selvästi painottunut korkeakoulualueeksi ja työpaikkakeskittymäksi. Asukasluku kasvaa jonkin verran myös Miemalassa, jonne suunnitellaan uutta asuinalueita. Moreenin alueen yleiskaavoitus turvaa tulevaisuuden elinkeinotonttitarjonnan ja sen myötä työpaikkojen määrän tasaisen kasvun. Moreeniin suunnitellaan uutta eritasoliittymää, jonka arvioidaan lisäävän alueen houkuttavuutta merkittävästi sekä yhdistävän Moreenin ja Janakkalan Rastikankaan yhdeksi Etelä-Suomen suurimmista yritysalueista.
- Keskustan suuralueella asukasluku on kääntynyt selvään kasvuun Keinusaaren, Goodmanin, Vanajanrannan ja Asemanrannan toteutuessa. Kauppakeskus on lisännyt merkittävästi liiketilan tarjontaa ja tasapainottaa siten keskustan ja Tiiriön välistä kaupallista kokonaisuutta. Keskustan

liiketoimissa korostuvat erilaiset ravintola- ja hoivapalvelut. Lähtitulevaisuudessa Hämeensaaren toteutuminen ja ruutukaavakeskustan täydennysrakentaminen tuovat alueelle lisää asuntoja ja toimintoja. Keskustan palvelutaso pysyy korkeana.

- Kaakkoisella suuralueella kasvua tulee tapahtumaan yksityisomistuksessa olevilla Kartanonrannan ja Hongiston alueilla. Myös Katuman alueen asukasluku tulee kasvamaan jonkin verran uuden rakentamisen myötä. Äikäälässä väkiluku kasvaa hiljalleen. Vanajanlinnan alueen matkailutoiminnat kehittyvät edelleen.
- Itäisen suuralueen väkiluku kasvaa Siirin, Vanajanlinnantien varren ja Ruununmyllyn rakentamisessa. Vanhoilla asuntoalueilla väestömäärä kuitenkin hiljalleen laskee. Vanhoilla alueilla on monipuolinen ikärakenne, mikä helpottaa alueiden palveluiden suunnittelua.

Hauhon, Kalvolan, Lammin, Rengon ja Tuuloksen alueet

Pitäjät kehittyvät ensisijaisesti pääkeskuksiensa varassa nykyisillä asemakaava-alueilla. Väestö kasvaa hieman litalassa ja vähenee maltillisesti muissa pitäjissä. Palvelutoimintojen uudelleenjärjestelyihin varaudutaan palveluverkkosuunnitelman mukaisesti ja mahdollisia maankäyttöään vapautuvia alueita pyritään osoittamaan asuinkäyttöön. Työpaikka- ja palvelutoimintojen alueiden kehittämiseen varaudutaan erityisesti pääväylien läheisyydessä. Työpaikat tulevat lähivuosina pääosin säilymään.

Kaavoitusohjelma

Kaavoitusohjelman mukaisten keskeisten alueiden valmius asemakaavojen osalta infran suunnitteluun.

Kohde	K Asemakaavoitusvuosi I Kaavallinen valmius Infran suunnitteluun R Rakentaminen käynnissä		
	2023	2024	2025
Keskusta Linja-autoasema Engelinranta 1, Paasikiventien kortteli Engelinranta 2, Hämeensaari Torin alueen kehittäminen Ruusukortteli	I I I I	I R	R K
Keinusaari Asemanrannan asuinalue Vanajantien varsi Vanajantien jatke, Hätilän voimalaitos Lääninsairaala	R R	K	K K
Ahvenisto Kantasairaala Ahvenistonmäen asuinalue	R K	K	K
Moreeni Uusi eteläosa ja uusi eritasoliittymä Moreenin hankekaavoitus, jatkuva valmius Muut elinkeinoalueet	K/I/R K	I/R K	R K

Kirstula Mäkelän pienet hankkeet Paikkala Elinkeinojen hankekaavoitus, jatkuva valmius	R K/I R K/I	K/I K/I	K/I K/I
Pientalovaltaiset alueet Siiri 3 Jukolan pientalot Miemala Mettola Kolkanmäki	I I K K	R I K K	R I K
Palveluverkon kaavallinen kehittäminen Myllymäen koulu HYK Lammin koulukeskus	R I/R I	R	
Kulttuuriympäristön suojelu Sairio	K		
Pitäjien uudet asuinalueet Iittalan vanha koulu Hauhon kirkonkylä Lammin kirkonkylä		K K	I I K

Maankäytön strateginen suunnittelu ja yleiskaavoitus

Maankäytön suunnittelun strateginen merkitys kaupungin kehittämisessä on keskeinen. Vireillä on laajoja hankkeita, kuten Asemanrannan, Hämeensaaren, ruutukaavakeskustan ja Moreenin alueiden kehittäminen. Asumisen osalta erityistavoitteena on uusien asuntoalueiden monipuolisuus ja korkea laatu. Omakotivaltaisen asumisen pääsuunta on idässä Siiri. Lännessä tärkeimmät alueet ovat nykyisten alueiden sisään sijoittuvat täydennysrakentamisen alueet, kuten Metsäharju, Jukola ja Kolkanmäki. Myöhemmin rakentuvat Luolaja, Sammontorppa ja Tertti. Etelässä keskeisin laajenemisaalue on Miemala.

Pitäjissä on laadittu asemakaavoja uusille asunnoille Rengossa, Eteläisissä ja Lammilla. Uusia alueita tulee myöhemmin myös Iittalan ja Lammin keskustoihin. Iittalassa tutkitaan uuden yritysalueen sijoittamista moottoritien varteen. Pitäjissä on nykyisin tarjolla riittävästi tonttivarantoa asumiseen, joten uudisalueiden asemakaavoitus siirtyy lähivuosiin. Ensimmäisenä toteutunevat Lammin ja Iittalan hankkeet.

Kaavoitusta ja tonttutuotantoa ohjaavat maankäytön linjaukset, yleiskaava sekä erilaiset maankäytön ohjelmat. Maankäytön suunnittelun kriittinen menestystekijä on kokonaisvaltainen ennakoiva maankäytön suunnittelu. Strategisen yleiskaavan avulla on mahdollisuus helpottaa kaavavarantotietojen hallintaa, maankäytön toteutusohjelman laadintaa ja toteutuksen ajoitusta.

Yleiskaavoitus

Kantakaupungin oikeusvaikutteinen yleiskaava tuli koko alueella voimaan vuonna 2020. Siinä osoitetaan mm. keskeiset nykyrakenteen muutosalueet, liikenneverkon muutokset sekä täydennysrakentamisen periaatteet.

Uuden koko kaupungin kattavan oikeusvaikutteisen yleiskaavan valmistelu aloitettiin vuonna 2022. Valmistelu aloitettiin keskustavision päivityksellä, sekä rannalla asumisen periaatteiden valmistelulla. Yleiskaava päivitetään myös kantakaupungin alueella muuttuneen toimintaympäristön sekä ympäristöselvitysten osalta.

Viime vuosina on edistetty rannalla asumista erityisesti pitäjissä. Tämä trendi jatkunee lähivuosina.

Asemakaavoitus

Asemakaavoituksen tavoitteena on mm. turvata rakentamisen edellyttämä tonttituotanto, elinkeinotoimijoiden tarpeet sekä ajankohtaisten suurten hankkeiden kaavoitus. Keskustassa ja sen lähistöllä on lukuisia asemakaavahankkeita. Kaupungin länsiosassa nykyisiä pientaloalueita tullaan tiivistämään ja kaavoittamaan uusia asuntoalueita yleiskaavan mukaisesti. Uusia alueita tulee myös kaupungin itäosaan. Keskustan reunavyöhykkeen pientaloalueiden tiivistäminen yleiskaavan mukaisesti on myös kasvussa.

Moreenin alueen asemakaavoitus on osin ennakoivaa ja osin hankekaavoitukseen perustuvaa. Tärkein tavoite on saada alueelle uusi eritasoliittymä vuosien 2024–2025 aikana. Lisäksi omana työnä laaditaan pieniä asemakaavamuutoksia muille elinkeinoalueille. Kalvolassa varaudutaan keskustan ja Lasimäen sekä seisakkeen alueen kehittämiseen. Lammilla on tarkoitus aloittaa kaavamuutoksia keskustassa.

Tärkeimpien kaavoituskysymysten pohjaksi valmistellaan kaavarunkoja, joiden mukaan asemakaavoitus voi edetä. Ulkopuolisia asiantuntijoita käytetään pääosin merkittävien kaavoituskohteiden lähtökohtien suunnittelussa ja maanomistajien kanssa tehtävissä kumppanuushankkeissa. Lisäksi ulkopuolisia asiantuntijoita käytetään kaavojen vaatimien selvitysten tekemiseen, joita ovat mm. luonto-, maaperä-, melu- ja liikenneselvitykset sekä kaupalliset selvitykset.

Taloudelliset lähtökohdat

Kansantalouden kehitysnäkymät

Suomen bruttokansantuotteen volyymin muutos (markkinahintaan) kasvoi vuosina 2016–2019 (2016 2,8 %, 2017 3,2 %, 2018 1,1 %, 2019 1,2 %) ja supistui vuonna 2020 2,3 prosenttia. Vuonna 2021 bruttokansantuotteen volyymi kasvoi 3,5 prosenttia. Valtiovarainministeriön syyskuussa julkaiseman taloudellisen katsauksen mukaan bruttokansantuotteen ennustetaan kasvavan 1,7 prosenttia vuonna 2022. Bruttokansantuotteen kasvun arvioidaan hidastuvan 0,5 prosenttiin vuonna 2023. Vuosina 2024–2026 BKT:n vuotuisen kasvun arvioidaan olevan noin 1,4 prosenttia. Ennuste 2022 inflaatioksi on 6,5 prosenttia kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Inflaation ennustetaan olevan 3,2 prosenttia vuonna 2023 ja 1,8 prosenttia 2024. Työttömyysasteen arvioidaan 2022

olevan 6,6 prosentissa. Sen ennakoidaan nousevan 6,7 prosenttiin vuonna 2023 ja laskevan 6,5 prosenttiin vuonna 2024. Alla olevassa koosteessa ovat myös Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen ja Pal-kansajien tutkimuslaitoksen syyskuussa 2022 julkaistut ennusteet:

	BKT-muutos %			Inflaatio %			Työttömyysaste %		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
VM	1,7	0,5	1,4	6,5	3,2	1,8	6,6	6,7	6,5
ETLA	2,0	-0,1	1,7	6,8	3,8	1,6	6,7	6,8	6,6
PT	1,8	0,7	2,1	6,8	3,6	2,0	6,7	6,9	6,6

Kuntatalous

Valtiovarainministeriö on julkaisut 19.9.2022 Kuntatalousohjelman vuodelle 2023. Kuntataloudessa koettiin vuonna 2021 toinen peräkkäinen vahva vuosi. Vähäisestä heikkenemisestä huolimatta vuosikate ja tilikauden tulos säilyivät poikkeuksellisen hyvällä tasolla. Kuntien toimintamenojen kasvu oli nopeaa verrattuna vuoden 2020 toimintamenojen hitaaseen kasvuun. Toimintatuottojen kasvu oli suhteellisesti vieläkin voimakkaampaa. Toimintatuottojen kasvua selittää valtion koronatukien kohdentamisen painopisteen muutos valtionosuuksista valtionavustuksiin. Tästä johtuen valtionosuudet vähenivät lähes 10 prosenttia. Voimakkaan toimintatuottojen kasvun seurauksena toimintakatteen kasvu jäi reiluun 2 prosenttiin. Lisäksi verotulot kasvoivat ennakoitua paremmin yhteisöverotulojen ja kiinteistöverotulojen osalta. Kunnallisveron kasvu jäi noin 2 prosenttiin. Kuntasektorin koronaepidemian tukipakettiin sisältyvä kuntien yhteisövero-osuuden määräaikainen 10 prosenttiyksikön korotus jatkui vuonna 2021. Kuntien taloustilanteen säilymistä vahvana edesauttoivat valtion huomattavat koronaepidemiaan liittyvät tuet.

Kuntatalouden vuosi 2022 näyttää talouden tunnuslukujen valossa hyvältä. Ennusteen mukaan verotulojen hyvä kasvu pitää vuosikatteen lähes viime vuoden tasolla ja toiminnan ja investointien rahavirta kääntyy positiiviseksi. Taustalla koko kuntakentässä vaikuttavat Helsingin kaupungin liikennelaitoksen (HKL) yhtiöittäminen sekä sote-kiinteistöjen myynnit.

Hyvinvointialueuudistuksen (hva-uudistuksen) voimaantulo tekee vuodesta 2023 historiallisen. Uudistuksessa sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastamistoimen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Siirtyviä kustannuksia vastaava määrä kuntien tuloja siirretään valtiolle hyvinvointialueiden toiminnan rahoittamiseksi. Uudistuksen seurauksena kuntien tulot ja menot lähes puolittuvat.

Kunnallisveron alentaminen toteutetaan alentamalla kaikkien kuntien kunnallisveroprosentteja tasan tasuuruisesti 12,64 prosenttiyksiköllä. Lisäksi yhteisöverotulojen jako-osuutta pienennetään kolmanneksella ja valtion jako-osuutta kasvatetaan vastaavalla summalla. Yhteisöveron jako-osuuteen tehdään ensi vuonna korjaus varhaiskasvatusmaksujen alentamiseen ja yksityisen hoidon tuen hoitolisän korotukseen liittyen. Muutoksen arvioidaan lisäävän kuntien verotuloja vuonna 2023 noin 90 milj. euroa. Hva-uudistuksella ei ole vaikutusta kiinteistöveroon. Verotuloihin tehtävien muutosten myötä kiinteistöveron suhteellinen osuus kuntien verotuloista kaksinkertaistuu nykyiseen verrattuna. Vuonna 2023 kuntien verotulojen arvioidaan laskevan 47 prosenttia. Kuntien verotuloker-

tymä jää kuitenkin vuonna 2023 poikkeuksellisesti normaalia korkeammalle tasolle, sillä osa aiempien vuosien kunnallis- ja yhteisöverotuloista tilittyy vuodelle 2023 vanhojen kunnallisveroprosenttien ja yhteisöverotulojen jako-osuuksien mukaisesti. Vuonna 2024 verotulot laskevat 5,8 prosenttia. Verotulojen lasku johtuu siitä, että hva-uudistuksen täysimääräinen vaikutus näkyy kuntien verotuloissa viiveellä verovuoden verojen kertyessä useamman kalenterivuoden aikana. Vuosina 2025–2026 verorahoitus kasvaa keskimäärin 3,0 prosenttia vuodessa.

Verotulojen vähentämisen lisäksi myös kuntien valtionosuuksista vähennetään hyvinvointialueille siirtyvien tehtävien rahoitus. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuksia ja veromenetysten korvauksia siirretään hyvinvointialueiden rahoitukseen, ja lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon-alan valtionavustukset kohdistuvat jatkossa pääosin hyvinvointialueille. Vuonna 2023 kuntien valtionosuuksien arvioidaan laskevan 65 prosenttia. Valtionosuuksien pienentymistä hidastavat muun muassa indeksikorotukset, uudet ja laajenevat tehtävät, valtionosuuteen aikaisemmin kohdistuneen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan rahoitukseen liittyvän vähennyksen poistuminen ja perustoimeentulotuen kuntien maksuosuuden muutos.

Vuonna 2023 koko kuntatalouden toimintatulojen arvioidaan laskevan noin 31 prosenttia. Kuntataloudesta siirtyy sote-palveluiden myötä merkittävä määrä mm. asiakasmaksutuottoja. Lisäksi hallitus esitti talousarviossa varhaiskasvatusmaksuja alennettavaksi pysyvästi. Tämän arvioidaan pienentävän kuntatalouden maksutuloja 29 milj. euroa vuonna 2023 ja 70 milj. euroa vuodesta 2024 alkaen. Toimintatulojen laskua hidastavat kuntien sote-kiinteistöistä saamat vuokratulot, joiden suuruudeksi on oletettu kehitysarviossa vuonna 2023 noin 700 milj. euroa. Vuosina 2024–2026 toimintatulojen arvioidaan kasvavan keskimäärin 0,7 prosenttia vuodessa.

Vuonna 2023 toimintamenojen laskuksi on arvioitu 54 prosenttia. Menojen kasvun arvioidaan asetuvan 2,9 prosenttiin vuosina 2024–2026. Toimintamenojen kasvu aiheutuu pääasiassa hintojen noususta. Kuntien kustannuskehitystä kuvaavan peruspalvelujen hintaindeksin muutos on vuonna 2023 noin 3,8 prosenttia. Painoarvoltaan merkittävin kustannuskehitykseen vaikuttava tekijä on kunta-alan ansiokehitys, jota kasvattaa kesäkuun alussa saavutettu kunta-alan sopimusratkaisu. Hva-uudistuksen jälkeen kuntatalouden jäljelle jäävistä kustannuksista suurin osa syntyy varhaiskasvatuksen sekä koulutuksen järjestämisestä. Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen yhteenlaskettu palvelutarve on laskeva koko 2010-luvun jatkuneen syntyvyyden alenemisen vuoksi. Jotta palvelutarpeen pieneneminen toteutuisi menosäästöinä, on kunnissa valmistauduttava sopeuttamaan palvelutuotantoa palvelutarpeen muutokset huomioiden.

Kuntatalouden kehitysarviossa vuosi 2023 on ennätyskellisen vahva hva-uudistukseen liittyvien ajoitustekijöiden vuoksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen nettokustannukset siirtyvät pois kuntien vastuulta vuoden 2023 alusta alkaen, mutta uudistuksen kuntien verotuloja leikkaava vaikutus ei näy vielä vuonna 2023 täysimääräisesti kunnallis- ja yhteisöverotuloissa. Osa aiempien vuosien kunnallis- ja yhteisöverotuloista tilittyy vuodelle 2023 vanhojen kunnallisveroprosenttien ja yhteisöverotulojen jako-osuuksien mukaisesti. Tästä johtuen vuosikate riittää kattamaan poistot ja toiminnan ja investointien rahavirran ennustetaan olevan selvästi positiivinen vuonna 2023.

Kuntatalouteen jää hva-uudistuksen jälkeen menojen ja tulojen välinen rakenteellinen epätasapaino. Kokonaismenot pysyvät vuosina 2024–2026 hieman tuloja suurempina. Lisäksi sote- ja pelastustoimen palveluiden siirtyessä hyvinvointialueille kuntien mahdollisuudet tasapainottaa taloutaan menoja sopeuttamalla kaventuvat. Investointien nopeimman kasvuvaiheen arvioidaan olevan

takanapäin, mutta kasvukeskusten investointipaineiden ja koko maan laajuisen korjausvelan vuoksi investointitarpeet pysyvät edelleen mittavina. Kuntatalouden investointitarpeet pysyvät mittavina muun muassa rakennuskannan iän, muuttoliikkeen ja toimintaympäristön muutosten vuoksi. Näistä syistä johtuen tuottavuutta ja tehokkuutta lisäävien rakenteellisten uudistusten tarve tulee säilymään hva-uudistuksen jälkeenkin. Myös ilmastonmuutoksen hillintä ja sen vaikutuksiin varautuminen edellyttävät kunnilta uusien toimintatapojen käyttöönottoa sekä investointeja muun muassa vihreään siirtymään. Talouden epävarmat näkymät, resurssihaasteet sekä kasvavat kustannukset saattavat kuitenkin siirtää investointeja tuleville vuosille. Lisäksi korkoympäristön normalisoituminen useamman vuoden vallinneen epätavallisen tilanteen jälkeen on alkanut. Korkotason nousu kiristää entisestään velkaantunutta kuntataloutta.

Kaupungin talous

Yleistä

Hämeenlinnan kaupungin talouden perusura on parantunut 2020-luvulle tultaessa. Kun vielä vuosina 2018 ja 2019 kaupunki teki kertaeristä oikaistua alijäämää noin 12 milj. euroa per vuosi, niin vuonna 2021 vastaava alijäämä oli supistunut noin 6 milj. euroon ja vuonna 2021 tehtiin noin 1 milj. euroa kertaeristä puhdistettua ylijäämää. Myös vuoden 2022 ennustetaan päätyvän kertaeristä puhdistettuna ylijäämäiseksi.

Taloudellisen suorituskyvyn parantumisen taustalla on kolme tekijää. Ensinnä valtionosuuksien leikkaus päättyi vuoteen 2019 ja toiseksi verotulot ovat kasvaneet 2020-luvulla selvästi 2010-lukua nopeammin. Kolmas tekijä on, että Hämeenlinnassa ei ole juurikaan sorruttu omaehtoiseen kustannusten kasvattamiseen. Jälkimmäinen on keinoista tärkein, koska se on selvimmin omissa käsissä. Julkisella sektorilla saavutettujen etujen leikkaaminen on osoittautunut erittäin vaikeaksi. Näin ollen ylivoimaisesti tehokkain tapa pitää huolta kunnan pitkän aikavälin taloudellisesta suorituskyvystä on, että emme itse generoi uusia kustannuksia.

Hämeenlinnan kaupunginhallitus päätti 23.5.2022 vuosien 2023–2026 talousarviovalmistelun kehyksistä. Lisäksi kaupunginhallitus päätti 27.6.2022 talouden tasapainottamisen viitekehyksestä, jonka keskeisin osa oli tasapainottamisen tavoite. Tavoitteeksi asetettiin, ettei kaupunki velkaannu lisää suunnitelmakaudella 2023–2026 vuoden 2022 lopun velkamäärästä laskettuna. Asetettu tavoite tarkoittaa käytännössä sitä, että kaupungin käyttötalouden suorituskyky linkitettiin yhteen investointimahdollisuuksien kanssa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että mikäli käyttötalouden suorituskyky (kyky tuottaa vuosikatetta) ei ole riittävän hyvä, tulee investointeja karsia.

Kunta on historiansa suurimman muutoksen edessä. Hyvinvointialueuudistus siirtää suuren osan kunnan tuloja ja menoja valtiolle samalla kun kuntien vastuulta siirtyvät pois sosiaali- ja terveystalvet sekä pelastustoimi. Tämän hetkisten laskelmien valossa muutos heikentää Hämeenlinnan kaupungin taloutta noin 2 milj. euroa.

Talousarvion koostaminen ja budjetin tasapainottaminen

Hämeenlinnan kaupungin talous on koko 2000-luvun kestäneen kroonisen alijäämäisyyden jälkeen kääntynyt perusuraltaan kirjanpidollisesti ylijäämäiseksi. Tämä ei kuitenkaan vielä riitä, vaan velkaantumisen hillitsemiseksi käyttötalouden tulee olla merkittävästi ylijäämäistä tulevat vuodet, jotta lisävelan otolta voidaan välttyä. Toinen vaihtoehto on vähentää investointeja merkittävästi. Lopulta tasapainoisessa taloudessa on kyse siitä, että vuosittain tulevat tulot riittävät veloitteiden hoitoon ilman lisävelkaantumista. Kuluvan vuoden arvioidaan 9/2022 tilanteen perusteella muodostuvan noin 5,2 milj. euroa ylijäämäiseksi. Tilikauden 2022 arvioidaan olevan ylijäämäinen myös kertaeristä puhdistettuna.

Suurimmat muutokset kehysvaiheesta talousarvioesitykseen ovat verotulojen kasvu, valtionosuuksien lasku, kehysvaihearviota selvästi suuremmat palkankorotukset, korkomenojen nousu ja investointien kasvu suunnitelmakaudella lähes 10 milj. eurolla. Koko suunnitelmakauden taloustilanne on käytännössä näiden muutostenkin jälkeen suurin piirtein kehystasolla. Velkaantumisen osalta taloussuunnitelma näyttää, että kaupunki velkaantuisi suunnitelmakaudella noin 650 000 euroa lisää. Tämä johtuu siitä, että kehysvaiheen jälkeen päätettiin erikseen panostaa 2,4 milj. euroa öljy- ja maakaasulämmityskohteiden muutoksiin energiataloudellisemmiksi ja tämä investointi ei ehdi maksaa itseään takaisin vuoteen 2026 mennessä. Investointi tulee kuitenkin takaisin maksetuksi jo vuoden 2027 aikana, joten investointia ei ole järkevää siirtää myöhemmin toteutettavaksi. Mainittu lisäinvestointi on kaupungin strategian mukainen ja edistää myös taloudellista suorituskykyä.

Talousarvio ei pidä sisällään veronkorotuksia.

Kaupungin talous voidaan asetettuun tavoitteeseen nähden saada tasapainoon (eli estää lisävelkaantumisen) kahdella tavalla: joko leikkaamalla investointeja tai leikkaamalla palveluiden tasoa / vähentämällä palveluja. Ainakin teoriassa helpompi tie olisi investointien leikkaaminen. Koska investointiosan talousarvioehdotukset nousivat merkittävästi kehysvaiheesta, eikä investointiesityksiä leikattu talousarvion kaupunginjohtajaneuvotteluissa, tarkoittaa se suurempaa sopeutustarvetta suunnitelmavuosille. Kehyksessä edellytetty sopeutus vuodelle 2023 saatiin toteutettua, mutta suunnitelmavuosille sopeutettavaa vuodelle 2024 jäi 3,3 milj. euroa sekä vuodelle 2025 tämän lisäksi vielä 1,1 milj. euroa lisää. Sopeutuksen suunnittelua on jatkettava jo vuoden 2022 aikana, jotta kehysvaiheessa keväällä 2023 ovat vuoden 2024 sopeutustoimet valmiiksi suunniteltuna.

Talousarviokirjassa mainitut viittaukset vuoden 2022 ennusteeseen tarkoittavat syyskuun tilanteesta laadittua ennustetta.

Talousarvion taloudelliset riskit

Talousarvioon sisältyy riskejä. Näistä ensimmäinen liittyy verotulojen todelliseen toteumaan. Verohallinnon sivuilta löytyvän tulokehitystilaston ennakkotietojen mukaan Hämeenlinnan kaupunkilaisien ansaitsema veronalainen tulo kasvoi vuonna 2020 2,0 %, kun se koko valtakunnassa kasvoi keskimäärin 1,8 %. Vuonna 2021 hämeenlinalaisten tulot kasvoivat keskimäärin 4,4 % kun koko maan kasvu oli 3,9 %. Hämeenlinalaisten tulot kasvoivat vuonna 2020 ensimmäisen kerran sitten vuoden

2014 enemmän kuin maassa keskimäärin. Veronalaisten tulojen määrään vaikuttaa erityisesti palkansaajien määrän muutos, joka korreloi mm. työttömyyden kasvun ja muuttovoiton/-tappion kanssa eli asukasmäärän kanssa. Seuraavassa taulukossa on kuvattu kaupunkilaisten tulokehitystä suhteessa muuhun Suomeen ja Kanta-Hämeeseen sekä talouteen liittyviä erinäisiä tunnuslukuja.

TULOKEHITYSTILASTO Kasvu ed. vuodesta	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Koko maa	4,80 %	2,50 %	2,10 %	1,70 %	1,80 %	1,80 %	3,10 %	3,10 %	1,80 %	3,90 %
Kanta-Häme	5,10 %	2,50 %	2,00 %	0,50 %	1,10 %	0,90 %	1,90 %	2,20 %	1,50 %	3,80 %
Hämeenlinna	5,50 %	3,00 %	2,20 %	0,70 %	1,00 %	1,30 %	1,90 %	2,80 %	2,00 %	4,40 %
-palkat	4,90 %	1,50 %	0,90 %	-0,80 %	0,80 %	1,20 %	2,50 %	3,20 %	0,00 %	5,10 %
-eläkkeet	7,70 %	5,10 %	3,50 %	3,10 %	2,30 %	3,00 %	2,10 %	3,40 %	3,40 %	1,70 %
-työttömyysmaksut	9,50 %	19,60 %	14,60 %	9,70 %	-2,60 %	-8,10 %	-9,70 %	-10,10 %	33,40 %	-5,80 %
-etuudet	-3,30 %	2,70 %	6,70 %	1,00 %	-2,60 %	-3,10 %	-3,40 %	0,10 %	4,70 %	12,10 %
-työttömyys%	8,70 %	10,40 %	11,60 %	12,00 %	11,90 %	10,60 %	9,60 %	9,10 %	12,60 %	12,00 %
-asukasluku	67 497	67 806	67 976	68 011	67 850	67 662	67 532	67 633	67 848	67 971
-asukasluvun lisäys	227	309	170	35	-161	-188	-130	101	215	123
-vero%	19,50 %	19,50 %	20,25 %	20,50 %	20,50 %	20,75 %	20,75 %	20,75 %	21,00 %	21,00 %
koko maa	19,24 %	19,38 %	19,74 %	19,83 %	19,86 %	19,90 %	19,86 %	19,88 %	19,97 %	20,02 %
-efektiivinen vero%	14,55 %	14,70 %	15,28 %	15,38 %	15,22 %	14,95 %	14,91 %	14,91 %	15,19 %	15,11 %
koko maa	14,49 %	14,71 %	14,93 %	14,94 %	14,80 %	14,35 %	14,28 %	14,30 %	14,43 %	14,40 %
-verotulot M€	237,4	254,3	268,7	278,1	274,9	281,1	281,2	283,4	299,0	317,2
-valtionosuus M€	97,2	92,5	91,6	87,3	91,4	90,8	91,2	91,0	122,9	110,0

Mikäli kaupunkilaisten tulokehitys myös vuonna 2022 on valtakunnan keskitasolla, on riski tilikaudelle 2023 ennustettujen verotulojen osalta hallinnassa. Toki verotulojen toteutumiseen vaikuttaa kansantalouden tosiasiallinen kehitys suhteessa ennakoituun kehityslinjaan.

Talousarvion verotuloarviot pohjautuvat Kuntaliiton syyskuussa julkaisemaan tulevien vuosien verotuloennusteeseen. Ennusteiden taustalla on valtiovarainministeriön arviot kansantalouden ja verotulojen kasvusta sekä talouskehityksen vaikutuksesta mm. työllisyyteen, ansiotasoon ja yritystoiminnan tuottoihin. Verotulojen toteutumisen kannalta keskeisin riski liittyy talouden mahdolliseen taantumaa, joka nykyisessä inflaatioympäristössä on hyvinkin mahdollista kuluttajien luottamuksen ja ostovoiman laskusta johtuen. Verotulojen toteutumiseen liittyvä riski kasvaa suunnitelma-kauden myöhemmillä vuosilla selvästi ensi vuotta suuremmaksi.

Vuosien 2024–2026 valtionosuuksiin liittyy epävarmuutta. Tämä johtuu siitä, että kunnilta leikataan valtionosuuksia vuodesta 2024 eteenpäin siltä osin mitä kuntakentän tilinpäätöksen 2022 hyvinvointialueelle siirtyvät kustannukset ylittävät talousarvion 2022 siirtyvät kustannukset. Ennusteiden mukaan siirtyvät kustannukset ovat ylittymässä merkittävästi. Mainittuun leikkaukseen liittyvää laskentatietoa ei ole tällä hetkellä saatavilla. Hämeenlinnan talousarviossa on varauduttu vuodesta 2024 eteenpäin 1,7 milj. euron vuosittaiseen valtionosuusleikkaukseen.

Toimintakatteen kasvun hallinta on oleellinen osa kaupungin talousohjausta. Viimeisen kahden vuoden toimintakatteen kasvu on ollut liian suurta kestävä taloudenpidon näkökulmasta. Toimintakatteen kasvu tulee olemaan suurta myös vuonna 2023 johtuen kuntien palkkaratkaisusta ja kiihtyvistä inflaatiosta. Erityisen riskialtis kohta vuoden 2023 ja suunnitelmavuosien toimintakatteen hallinnassa on kuntien palkkaratkaisu, joka saattaa vielä muuttua kalliimmaksi riippuen vientialojen syksyn 2023 palkkaratkaisusta. Jos vientialat saavat esimerkiksi 3 %:n palkankorotukset, nostaa sen kuntien palkkaratkaisun kustannusvaikutusta noin yhdellä prosentilla, joka tarkoittaa hieman vajaan 1 milj. euron lisäkustannusta kaupungille vuosittain ja nostaa täten sopeutustarvetta merkittävästi.

Tilinpäätöksen toteutunut toimintakate ylittää käytännössä joka vuosi vuosittain budjetoidun toimintakatteen määrän. On erittäin suuri riski, että näin tulee käymään myös vuonna 2023. Näin ollen toimintakatteen kasvuvarama piilee riskiä talouden toteutumiselle suunnitelmien mukaisena.

Rahoitustuottojen ja kulujen osalta merkittävimmät erät ovat lainojen korkokulut ja sijoitustoiminnan myyntivoitot. Korkokustannukset on laskettu talousarvioon tämän hetkisen hinnoittelun mukaisesti. Suunnitelmavuosille on varattu n. 200 000–300 000 euron nousuvara. Kaupungin korkea suojausaste hillitsee tehokkaasti lähivuosien korkokustannusten nousua. Toisaalta korkokustannukset perustuvat oletukselle, jonka mukaan kaupunki ei velkaannu lisää suunnitelmakaudella. Mikäli tästä tavoitteesta livetään, nostaa se toteutuneet korkokustannukset varmuudella nyt budjetoitua suuremmiksi. Sijoitustoiminnan myyntivoittoja on budjetoitu vuosille 2022–2025 3,2 milj. euroa. Markkinoiden edelleen laskiessa rahoitusosassa ei todennäköisesti päästä budjetin mukaiseen toteumaan ainakaan lähimpinä vuosina.

Talouden tasapainottaminen ja pitkän aikavälin talouskehitys

Hämeenlinnan talouden pidemmän aikavälin tarkastelu

	TP 2016	TP 2017	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	EN 2022	TA 2023	TA 2024	TA 2025	TA 2026
Asukasluku	67 850	67 662	67 532	67 633	67 848	67 971	68 107	68 243	68 379	68 516	68 653
Veroprosentti	20,50	20,75	20,75	20,75	21,00	21,00	21,00	8,36	8,36	8,36	8,36
TOIMINTAKATE	-355 204	-349 569	-356 499	-370 118	-386 755	-397 559	-420 149	-151 421	-151 927	-153 364	-156 970
Muutos €	-5 008	5 635	-6 930	-13 619	-16 637	-10 804	-22 590	268 728	-506	-1 437	-3 606
Muutos %	1,4	-1,6	2,0	3,8	4,5	2,8	5,7	-64,0	0,3	0,9	2,4
SOPEUTUSTARVE (sisältyy toimintakatteeseen)									3 280	4 436	4 172
Verotulot	274 856	281 071	281 232	283 425	298 979	317 221	327 100	177 500	168 400	172 500	175 100
Valtionosuudet	91 435	90 782	91 264	90 981	122 902	109 991	119 300	14 500	12 900	13 000	13 400
Rahoitustuotot ja -kulut	2 636	1 147	-2 286	2 464	-2 000	3 685	-1 800	500	200	200	200
Korkotuotot	2 858	2 972	2 212	2 213	1 979						
Muut rahoitustuotot	12 113	10 794	5 667	6 202	3 095						
Korkokulut	5 960	6 338	6 151	5 822	5 993						
Muut rahoituskulut	6 375	6 281	4 014	129	1 081						
UUSIKATE	13 723	23 431	13 711	6 752	33 126	33 338	24 451	41 079	29 573	32 336	31 730
Poistot	17 472	18 108	25 570	18 370	21 931	22 023	19 326	19 024	19 531	21 404	22 225
Satunnaiset tuotot ja kulut											
Varausten muutokset netto	267	188	7 688	142	2 709	-7 916	92	-12 804	196	196	196
Ylijäämä/alijäämä	-3 482	5 511	-4 171	-11 476	13 904	3 399	5 217	9 251	10 238	11 128	9 701
Kumulatiivinen ylij/alij.	-4 836	1 938	-2 233	-13 709	195	3 594	8 811	18 062	28 300	39 428	49 129
Kumulat. ylij/alij./as	-71	29	-33	-203	3	53	129	265	414	575	716
Nettoinvestoinnit	30 903	18 456	20 810	34 638	29 533	27 733	21 272	36 423	43 763	31 849	21 516
Taseesta											
Lainakanta 1000 euroa	230 610	222 264	237 866	271 609	301 796	317 022	264 000	259 300	273 500	273 000	262 800
Lainakanta euroa/as	3 399	3 285	3 522	4 016	4 448	4 664	3 876	3 800	4 000	3 984	3 828

Taulukosta:

- Vuoden 2022 ennuste perustuu syyskuun lopun tilanteesta laadittuun kaupungin talousennusteeseen.
- Hämeenlinnan kaupungin toimintakate kasvoi vuonna 2020 vertailukelpoisesti 2,1 % ja vuonna 2021 5,9 %. Vuoden 2022 ennusteen mukaan toimintakate kasvaa vertailukelpoisesti 4,1 % (16,5 milj. euroa) vuodesta 2021. Vuosi 2023 on hyvinvointialueiden perustamisvuosi, jonka kohdalla toimintakatteen vertailukelpoisuutta on käytännössä mahdoton arvioida. Vuosien 2024–2026 toimintakatteen kasvua kiihdyttää merkittävä inflaatio ja kuntien palkkaratkaisu. Taulukon toimintakatteen kasvu on kuitenkin maltillista ja se johtuu lukuihin viedystä sopeutuksesta ko. vuosina. Ilman sopeutustoimien onnistumista kaupunki ei tule pysymään tavoitteessaan, eli velkamäärän kasvun hillitsemisessä. Täten on selvää, että tavoitteeseen pääseminen vaatii erittäin

tiukkoja kulujen hallintatoimenpiteitä sekä käytännössä palveluiden tason ja määrän leikkaamista.

- Toimintakatteen kasvuun vaikuttavia eriä (vuoteen 2022 verrattuna):
 - Työehtosopimuksen mukaiset palkankorotukset nostavat henkilöstökustannuksia noin 3 %, mikä tarkoittaa noin 2,5 milj. euron nousua henkilöstökustannuksissa.
 - Vuonna 2022 arvioidaan yhtiöomaisuuden myynnistä kertyvän noin 1,7 milj. euron myyntivoitto. Tämän jälkeen realistista myytävää yhtiöomaisuutta ei enää juuri ole.
 - Inflaatio vaikuttaa erityisesti kiinteistöjen ylläpitoon, mutta sillä on vaikutusta myös muualla toiminnassa. Kaikkea inflaatiovaikutusta ei ole pystytty huomioimaan talousarvioluissa, joten menoylitykset vuonna 2023 ovat joiltain osin todennäköisiä.
- Vuoden 2023 toimintakate ei ole vertailukelpoinen vuoteen 2022 verrattuna hyvinvointialuesiirrostä johtuen.
- Verotuloarviot perustuvat Kuntaliiton lokakuun 2022 ennusteisiin varovaisuuden periaattein. Vuodelle 2023 kohdistuu kertaluontoinen arviolta noin 13 miljoonan euron veroerä, koska tammi-kuun 2023 verotilitykset saadaan joulukuun 2022 veroprosentein.
- Valtionosuusarviot perustuvat VM:n kuntatalousohjelman yhteydessä julkaisemiin vuosikohtaisiin valtionosuusennusteisiin. Hva-siirron lopulliset laskelmat päivittyvät vasta vuoden 2023 toisella vuosipuoliskolla, kun kuntien lopulliset tilinpäätösluvut tilikaudesta 2022 on saatavilla. Tämän perusteella kunnilta leikataan valtionosuutta vuodesta 2024 alkaen, koska ennusteiden mukaan kuntien Hva:lle siirtyvät kustannukset ylittävät selvästi vuoden 2022 talousarvion tason (jolla nykyiset laskelmat on tehty). Vuosilta 2024–2026 on vähennetty tämän johdosta 1,7 milj. euroa valtionosuuksia. Luku on karkea arvio, koska todellista lukua ei ole saatavilla.
- Rahoitustuotot ja -kulut netto sisältää arvion kaupungin lainakannan kehityksestä ja sen vaikutuksesta rahoituksen nettokertymään. Tämän ohella laskelma perustuu vuosien 2023–2026 osalta 3,2 milj. euron budjetoitujen sijoitustoiminnan myyntivoittojen kertymään, joiden osalta todellinen toteuma voi vaihdella suurestikin markkinoiden kehityksestä riippuen.
 - Lainojen korkokulut on laskettu simuloimalla vuoden 2023 ja suunnitelmavuosien lainakannan muutosten aiheuttama vaikutus korkokustannuksiin. Toinen korkokulujen laskentaperuste on markkinoiden tällä hetkellä noteeraama termiinikäyrä, joka kuvastaa markkinoiden korkohinnoittelua. Vuosille 2024–2026 on varauduttu termiinikäyrää hieman korkeampaan korkokehitykseen. Korkokulujen kasvu on kohtuullisen maltillista johtuen kaupungin korkeasta suojausasteesta.
- Poistot vuodesta 2023 eteenpäin on laskettu lisäämällä vuoden 2022 poistoihin investointiohjelman vaikutus ja vähentämällä poistokannan vuosittainen alenema.
 - Kaupungin investointitaso on korkea ja palveluverkkoon liittyviä muutoksia on päätetty ja suunniteltu lukuisia. Tilapalveluiden näkökulmasta tämä on näyttäytynyt tyhjiksi jäävinä tiloina, joista on jouduttu tekemään alaskirjauksia. Suunnitelmakaudella lienee tarpeellista tehdä palveluverkosta johtuvia rakennusten tasearvojen alaskirjauksia. Erityinen riski kohdistuu sote/pela rakennuksiin. Alaskirjauksia ei ole huomioitu talousarviossa.
- Varausten muutos sisältää tiedossa olevat muutokset varauksissa sekä vuodelle 2023 13 miljoonan euron rahastoinnin Hämeenlinna-rahastoon. Vuosina 2023–2026 ei ole suunniteltu tuloutettavan Hämeenlinna -rahastoa palveluverkon alaskirjauksia ja rakennusten purkukustannuksia vastaavasti.
- Nettoinvestoinnit on huomioitu taulukossa toimialojen valmistelun mukaisina. Investointitaso on todella korkea ja se yhdessä inflaation kanssa aiheuttaa riskin talouden tasapainottamistavoitteen saavuttamiseen liittyen.

Julkisen talouden suunnitelmaa koskeva kansallinen säännöstö edellyttää, että hallitus päättää kuntatalouden ns. menorajoitteesta. Menorajoite on euromääräinen raja valtion toimista kuntatalouteen aiheutuvalle menojen muutokselle. Tarkoituksena on, että menorajoite on yhdenmukainen hallituksen kuntatalouden rahoitusasematavoitteen kanssa. Edellisen hallituksen linjaus menorajoitteesta ei toteutunut lähimainkaan ja nykyinen hallitus on päinvastoin lisännyt kuntien kustannuksia merkittävästi korvaamatta kustannusten nousua täysimääräisesti lupauksistaan huolimatta. Eduskuntavaalit keväällä 2023 asettavat näin ollen jälleen varjon kuntatalouden päälle.

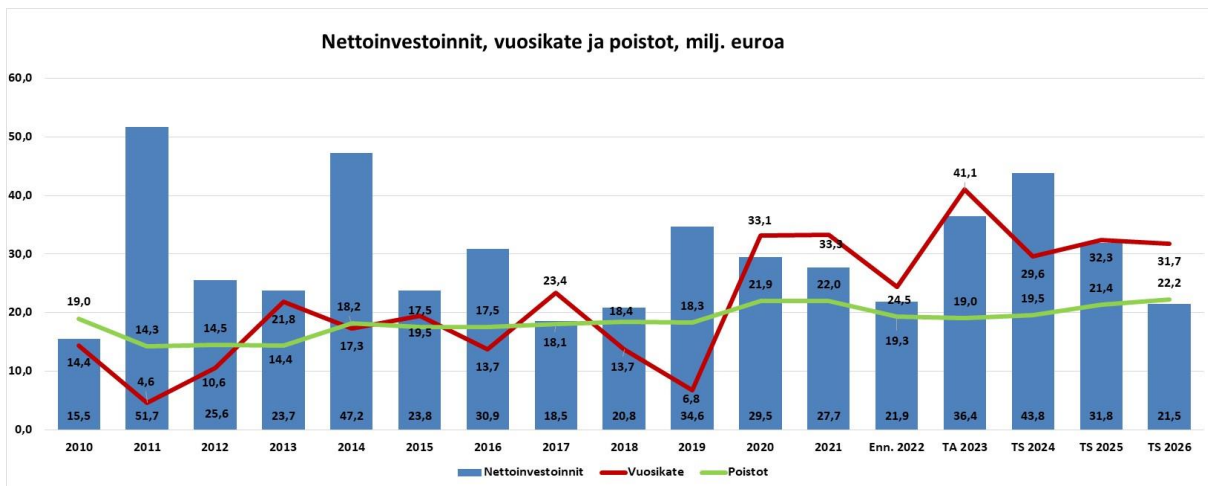
Hämeenlinnan kaupungin taseessa on tilikauden 2022 lopussa ennusteen mukaan noin 8,8 milj. euroa ylijäämää.

Talouden tasapainottamisen ensivaiheen toimenpide olisi pidättäytyä sellaisista uusista ei-välttämättömistä investoinneista, jotka eivät suurella todennäköisyydellä lisää kaupungin asukasmäärää ja verotuloja (syntyneitä kuluja enemmän). Toinen toimenpide olisi olla lisäämättä kaupungin menoja omin päätöksin palveluiden määrää tai laatua korottamalla. Kolmas toimenpide olisi kaikilla tasoilla vähentää ei-välttämätöntä tekemistä. Kaupungin taloudenpidon kannalta oleellista on varmistaa käyttötalouden tasapainon saavuttaminen tuloja lisäämällä ja menoja karsimalla.

Kaupunki jatkaa vuonna 2023 tuloksellisuuden parantamista. Tuloksellisuustoimenpiteet koostuvat tarvittavista rakennemuutoksista ja henkilöstön tuloksellisuuden kasvattamisesta. Talouden lopullinen tasapaino (lisävelkaantumisen estäminen) edellyttää näiden lisäksi palveluiden määrää ja laatua kasvattavista lisäinvestoinneista pidättäytymistä sekä palveluiden määrän ja laadun leikkaamista.

Kaupunginhallitus päätti 27.6.2022 talouden tasapainottamisen viitekehyksestä. Talouden tasapainottamisen tavoitteeksi päätettiin lisävelkaantumisen estäminen suunnitelmakaudella 2023–2026. Samassa yhteydessä päätettiin lukuisista selvitettävistä talouden tehostamiseen liittyvistä asioista, joiden työstäminen on aloitettu ja joiden etenemisestä raportoidaan kaupunginhallitukselle kahdesti vuodessa. Investointipaineiden ollessa suuria ja inflaation niitä entisestään kasvattaessa velkaantumien estäminen edellyttää selvästi ylijäämäistä vuosittaista kirjanpidollista tulosta. Vastavasti tämä edellyttää nykyisen palvelutason kriittistä arviointia ja todennäköisesti joiltain osin palveluiden määrä ja laadun vähentämistä. Tasapainoinen talous edellyttääkin suunnitelmakaudella yhteensä noin 4,4 milj. euron sopeuttamistoimista. Kevään 2023 kehyskartoitukseen mennessä on suunniteltava yhteensä noin 3,3 milj. euron sopeutustoimet ja loput 1,1 miljoonaa vuodelle 2025.

Kaupungin pidemmän aikavälin taloussuunnitteluun liittyy kaupunkiemon lisäksi koko muu konserni. Kaupungin konsernirakenteen uudistamisesta ja tehostamisesta päätettiin keväällä 2017. Optimointi on edennyt mallikkaasti vuosina 2018–2022. Merkittävimmät toimenpiteet on tehty, mutta työ jatkuu edelleen osana normaalia omistajaohjausyksikön toimintaa. Konsernirakenteen optimoinnilla on saatu aikaan säästöjä ja tuloutettu merkittäviä eriä kaupungin käyttötalouden tueksi. Jatkossa vastaavia eriä ei enää odoteta konsernirakenteesta saatavan. Konsernirakenteen optimointi edellyttää toimijoilta rationaalista suhtautumista valmistelussa ja päätöksenteossa.

Vuoden 2011 nettoinvestointeja nostivat tavanomaisesta poikkeavat osakepääoman lisäykset noin 30 milj. euroa (Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy 27,6 milj. euroa ja Teknologiakeskus Innopark Oy 2,2 milj. euroa). Vastaavia rahallisia ulosmaksuja ei kuitenkaan tapahtunut. Ilman niitä investointisumma oli 21,9 milj. euroa. Vuoden 2014 investointipiikki johtuu HAMK:n kirjanpidollisista 18,8 milj. euron suuruisista omistusjärjestelyistä, joita vastaava tulo kirjattiin tilinpäätökseen. Rahaa järjestelyissä ei liikkunut. Ilman HAMK:n kirjanpidollista erää 2014 investointisumma oli 28,3 milj. euroa.

Henkilöstö

Henkilöstömenot ja palkalliset henkilötyövuodet

Kaupungin henkilöstömäärä on vuoden 2022 aikana ollut keskimäärin yhteensä 3 475 henkilöä, joka on 13 henkilöä vähemmän kuin edellisenä vuonna. Hyvinvointialuemuutoksen jälkeen kaupungille jäävän henkilöstötyön osuus on reilut 1 700 henkilötyövuotta. Hyvinvointialueelle siirtyvän työpanoksen osuus on noin 1 640 htv.

Suunnitelmavuosien tavoite on hallita henkilöstöressurssien määrää luonnollista poistumaa hyödyntäen ja työtehtävien uudelleen järjestelyjen avulla. Suunnitelmakauden alussa jatketaan määrätietoisesti työtä henkilöstöressurssien organisoimiseksi vastaamaan tulevaa palvelurakennetta. Uusia vakansseja lähtökohtaisesti perustetaan vain, jos lainsäädäntö sitä edellyttää tai toimintaa kotiutetaan.

Henkilöstökustannuksiin on vuonna 2023 varattu 84,141 milj. euroa, josta palkkoja ja palkkioita on 66,225 milj. euroa. Henkilöstökustannuksiin sisältyvien henkilösivukulujen ja eläkekulujen määrä on 17,916 milj. euroa.

Palkkaperusteisten henkilöstösivukulujen arvioidaan vuonna 2023 olevan seuraavat:

KuEL- ja VaEL-eläkevakuutusmaksu 17,01 %

SV-maksu 1,56 %

Työttömyysvakuutusmaksu 2,05 %

Tapaturmavakuutusmaksu 0,5 %

Muut sosiaalivakuutusmaksut 0,03 %

Henkilöstömenot muodostavat valtaosan kuntatalouden menoista, joten erityisesti palkkamenojen kasvun hillitseminen tiukan rekrytointilupakeskustelun avulla on välttämätöntä. Myös palkantarkistusten osalta noudatetaan tiukkaa linjaa, palkantarkistuksia tehdään vain työn vaativuuden olennaisesti lisääntyessä. Talousarviokäsittelyssä hyväksytyt uudet vakanssit tarvitsevat aina erillisen täytöluvan ennen rekrytoinnin aloittamista.

Painopistealueet vuonna 2023

Työhyvinvoinnin, johtamisen, henkilöstön saatavuuden ja Työn ilo -toimintamallin kehittäminen ovat jatkuvia tavoitteita. Henkilöstöpalveluiden johdolla pyritään löytämään ja kokeilemaan uusia ja innovatiivisia tapoja tukea henkilöstöjohtamista ja henkilöstön työhyvinvointia.

Työn ilo 2.0

Viime vuosina toimintaympäristön muutos on ollut valtava, Työn ilo 2.0 päivittää Työn ilon toimintakulttuurin tämän päivän työelämään sopivaksi. Työn ilon toimintakulttuuri on kehitetty edistämään työhyvinvointia ja tavoitteena on hyvällä arkijohtamisella ja yhdessä tekemällä luoda kaikille Hyvä työpäivä ja sitä kautta hyvää palvelua asiakkaille. Toimintakulttuuri tukee onnistumisia sekä kannustaa yhteiseen, positiiviseen ja rohkeaan tekemiseen.

Työn ilon toimintakulttuurin teemat ovat:

- Minulla on lupa innostua
- Teen yhdessä
- Toimin johdonmukaisesti yhdessä sovittujen tavoitteiden eteen
- Arvostan jokaista kohtaamista
- Olen Hämeenlinnan väkeä

Työn ilo on lopputulos, joka syntyy johtamisen kivijalkojen mukaisesta hyvästä arkijohtamisesta sekä yllä olevien teemojen toteutumisesta työssä.

USKALLAN JOHTAA

Johtamisen kivijalat

MENESTYMINEN

Johtajana johdan jämakästi ja varmistan, että jokainen työntekijä ymmärtää kaupungin ison päämäärän ja oman työnsä merkityksen osana sitä. Tärkeää on voida olla oma itsensä, kokea tekevänsä tärkeää työtä. Turvallinen työyhteisö antaa tilaa rohkealle kokeilemiselle, jossa on lupa epäonnistua ja yrittää uudelleen

MAHDOLLISTAMINEN

Johtajana näytän oikean suunnan, annan tilaa työn tekemiseen ja kehittämiseen sekä autan henkilöstöä innostumaan ja onnistumaan sekä ylittämään itsensä omassa työssään. Tärkeää on myönteinen, keskusteleva ja me-henkinen vuorovaikutus. Tehdään työtä fiksusti uudistuen!

HUIPPUOSAAMINEN

Johtamisella varmistan, että osaamisemme on huippuluokkaa ja työomme kiinnostaa uusia osaajia kasvamaan vielä paremmiksi joukossamme. Tärkeää on rakentaa kulttuuria, jossa kaikki osaaminen on käytössä, sitä jaetaan ja se kehittyy koko ajan.

Osaaminen tulevaisuuden valttikorttina

Tavoitteena on yhdessä toimialojen edustajien kanssa luoda osaamisen johtamisen malli ja vaikuttavat mittarit osaamiselle. Osaamisen johtamisen mallin kautta henkilöstön osaamista vahvistetaan, henkilöstön osaamispotentiaali saadaan täysimääräisenä käyttöön ja henkilöstösuunnittelua vahvistetaan. Osaamisen vahvistamisen työkaluksi ja johtamista tukemaan hankitaan henkilöstön osaamisjärjestelmä. Panostukset henkilöstön osaamiseen on sekä veto- että pitovoimatekijä.

Kestävät työurat

Eryteisesti mielenterveyssyistä johtuvien poissaolojen ja työkyvyttömyyksien määrä on kasvanut koronan aikana. Työterveyshuollon kanssa yhteistyössä on jo otettu käyttöön mielen chat & sparrin sekä lyhytpsykoterapia. Kehitteillä on myös ennakoiva työkykyjohtamisen malli, jossa vahvasti hyödynnetään tiedolla johtamista.

Palautumisen teemavuosi, joka tähtää aktiiviseen hyvinvoivaan henkilöstöön, jatkuu myös vuonna 2023. Syksyllä 2022 Hämeenlinnan kaupunki sai Suomen aktiivisin työpaikka -sertifikaatin. Sertifikaatin arviointikeskusteluissa nousi esiin kehittämiskohteita, joita edistetään vuoden 2023 aikana.

Henkilöstön saatavuus

Henkilöstön saatavuus on hyvin kriittinen painopistealue myös henkilöstön hyvinvoinnin näkökulmasta. Uuden rekrytointikumppanin avulla pystymme muokkaamaan rekrytointiprosessia entistä hakijaystävällisemmäksi ja reagoimaan nopeasti muuttuviin työnhakumarkkinoihin. Käyttämällä tehokkaasti erilaisia rekrytointikanavia saavutetaan laaja potentiaalinen hakijajoukko. Hyvä rekrytointiviestintä ylläpitää ja parantaa kaupungin työntantajainetta ja vetovoimaa.

Kuntakonsernin toiminta ja talous

Konsernirakenteen kehittyminen

Konsernirakenteeseen liittyviä muutoksia tulevat näillä näkymin olemaan mm. vuoden vaihteessa tai sen jälkeen voimaan astuvat Hämeenlinnan Vanhusten Asuntosäätiön, Hämeenlinnan Erityisasuntosäätiön, Kanta-Hämeen Sairaskotisäätiön ja Työvalmennussäätiö Luotsin sääntömuutokset. Näiden jälkeen Hämeenlinnan Erityisasuntosäätiö, Kanta-Hämeen Sairaskotisäätiö ja Työvalmennussäätiö Luotsi eivät enää ole kaupunkiin nähden tytäryhteisöasemassa, ja Erityisasuntosäätiö ja Sairaskotisäätiö mahdollisesti poistuvat konsernista kokonaan. Pikassos Oy:n omistus siirtyy hyvinvointialueemuutoksen voimaantulon myötä Kanta-Hämeen Hyvinvointialueelle. Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän ja Eteva-kuntayhtymän toiminta päättyy.

Hämeenlinnan Opiskelija-asuntosäätiön sääntöjä ollaan muuttamassa siten, että kaupunki saa jatkossa säätiöön enemmistön määräysvallan, jolloin säätiöstä tulee kaupungin tytäryhteisö. Hauhon Lämpö Oy:n osakkeiden myyntiä koskeva kauppakirja on allekirjoitettu ja myynti toteutuu vuoden 2022 loppuun mennessä. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastuslaitoksen käytössä olevien kiinteistöjen yhtiöittämistä koskeva valmistelu on käynnistynyt, missä yhtenä vaihtoehtona on uuden sote-kiinteistöyhtiön perustaminen. Perustamisajankohdasta ei ole vielä tarkkaa tietoa.

Strategisten tytäryhtiöiden valtuustoon nähden sitovat tavoitteet

Kuntalain (410/2015) 110 §:n mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Kaupungin tytäryhteisöjen toimintaa ohjaavat Hämeenlinnan kaupungin konserniohjeet (KV 13.12.2021), Hämeenlinnan kaupungin hallintosääntö (KV 3.10.2022) sekä Hämeenlinnan kaupungin omistajapolitiittiset linjaukset (KV 3.10.2022).

Kaupungin omistajapolitiikan tavoitteena on tytäryhteisöjen toiminnan kehittäminen kaupungin strategisten linjausten mukaisesti sekä omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun tukeminen. Strategiseksi nimetyille tytäryhtiöille asetetaan valtuustoon nähden sitovat tavoitteet vuodelle 2023. Tavoitteet perustuvat kaupunkistrategiassa esitettyihin arvoihin, visioon ja kaupunkitason tavoitteisiin sekä omistajapolitiittisissa linjauksissa yhtiöille asetettuihin pitkän tähtäimen tavoitteisiin. Valtuuston hyväksymät tavoitteet otetaan yhtiöiden kanssa tehtävien palvelusopimusten lähtökohdiksi.

Vuodelle 2023 asetettavissa tavoitteissa on kiinnitetty erityistä huomiota siihen, että tavoitteet kohdistuvat tulevan talousarviovuoden toimintaan. Kaupungin keskeisimmille tytäryhteisöille on asetettu pitkän tähtäimen odotukset kaupungin omistajapolitiittisissa linjauksissa. Näiden toteutumista seurataan vuosittain keväällä julkaistavassa Hämeenlinnan kaupungin yhteisöjen vuosikatsauksessa.

Yhtiökohtaisten tavoitteiden lisäksi kaikille strategisille tytäryhtiöille asetetaan vuodelle 2023 erityiseksi tavoitteeksi työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen. Työllisyystoimenpiteillä tarkoitetaan ensisijaisesti työkokeilua ja kuntouttavaa työtoimintaa sekä palkkatukityöllistämistä. Työllisyystoimenpiteiden ohella yhtiöt voivat raportoida myös osallistumisestaan korkeakoulu- ym. harjoittelun mahdollistamiseen.

Tytäryhteisöt ovat velvollisia raportoimaan tavoitteiden toteutumisesta muun raportoinnin yhteydessä.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat seuraavat:

Hämeenlinnan Asunnot Oy (konserni)

Hämeenlinnan Asunnot Oy omistaa ja vuokraa hallinnoimiaan vuokra-asuntoja. Yhtiö tarjoaa asuntoja kuntalaisille kaikissa elämän vaiheissa. Konserniin kuuluu yhtiön 100 % tytäryhtiö Linnan Isännöinti Oy.

TAVOITE 2023	MITTARI
Yhtiö toimii kannattavasti, oman tulorahoituksensa puitteissa; nettotulos > 0	Nettotulos (€)
Yhtiö jatkaa asuntokannan tervehdyttämiseen tähtääviä toimenpiteitä; <ul style="list-style-type: none"> a. yhtiö laatii kiinteistöstrategian, jossa kuvataan mm. yhtiön kiinteistömassan tila ja miten sitä kehitetään b. kiinteistöjen keskimääräinen kuntoaste paranee yli 65 %:n (v. 2021 64,3 %) c. kiinteistöjen tyhjänä olosta aiheutuvat tulonmenetykset vähenevät 5 % edellisvuodesta (v 2021 1,96 M €) 	<ul style="list-style-type: none"> a. Kiinteistöstrategia tehty (kyllä/ei) b. Korjausvelkätökalun mukaan laskettu kuntoaste (%) c. Tulonmenetys (€, vs. 2022)
Yhtiö jatkaa osaltaan Hiilineutraali Hämeenlinna 2035 -tavoitteen toteutumisen edistämistä; yhtiö toteuttaa hiilijalanjäljen laskennan	Hiilijalanjäljen laskenta tehty (kyllä/ei)
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	Tehdyt työllisyystoimenpiteet

Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy (konserni)

Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy on osakeyhtiö, joka tuottaa liikuntapalveluita. Yhtiö hoitaa ja hallinnoi areenoita, liikuntahalleja, suurkenttiä, uimahalleja ja sisäliikuntatiloja sekä tuottaa liikunnanohjauspalveluita ja liikuntaan liittyviä tukipalveluita. Konserniin kuuluvat yhtiön tytäryhtiöt Hämeenlinnan Jäähalli Oy ja Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy.

TAVOITE 2023	MITTARI
Liikuntahallit -konsernin toiminta ja talous palaavat vähintään koronaepidemiaa edeltävälle tasolle; Yhtiöiden liikevaihto on vähintään vuoden 2019 tasolla	Liikevaihto (€, vs. 2019)
Liikuntahallit -konsernin tulee huolehtia siitä, että se toimii tehokkaasti ja taloudellisesti siten, että sen resurssit ovat parhaassa mahdollisessa käytössä, ja varautua mahdollisiin tuleviin avustustason muutoksiin	<ul style="list-style-type: none"> a. Ulkopuolisten palvelujen ostot (€, vs. 2019) b. Henkilöstökulut (€, vs. 2019)
Liikuntahallit -konserni jatkaa osaltaan Hiilineutraali Hämeenlinna 2035 -tavoitteen toteutumisen edistämistä; energiankulutus pienenee vähintään 3 % vuoden 2021 tasosta	Energiankulutus vs. 2021
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	Tehdyt työllisyystoimenpiteet

Hämeenlinnan Pysäköinti Oy

Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n tehtävänä on julkisten pysäköintipalvelujen järjestäminen, pysäköinninvalvonnan koordinointi sen hallinnassa olevilla alueilla ja pysäköintilaitosten omistaminen, rakennuttaminen ja ylläpito.

TAVOITE 2023	MITTARI
Yhtiön tulee aktiivisesti pyrkiä siihen, että se tulee toimeen omalla tulo-rahoituksellaan ja että sen maksuvalmius pitkällä tähtäimellä säilyy; a. Yhtiön liikevoitto > 400 000 € b. Pysäköintitalojen liikevaihdon kasvu vähintään 5 %	a. Liikevoitto (€) b. Pysäköintitalojen liikevaihdon muutos (%)
Yhtiö jatkaa osaltaan Hiilineutraali Hämeenlinna 2035 -tavoitteen toteutumisen edistämistä	Selostus tehdyistä toimenpiteistä
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	Tehdyt työllisyystoimenpiteet
Yhtiö tekee aktiivisesti yhteistyötä VR:n kanssa ja luo pysäköintilaitosten käyttöastetta kasvattavia palvelutuotteita	Uusia pysäköintituotteita on tuotettu. Pysäköinnin käyttöaste-%.

Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy (konserni)

Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy:n tehtävänä on huolehtia toiminta-alueellaan talousveden hankinnasta ja jakelusta sekä jätevesien ja hulevesien poisjohtamisesta ja jätevesien puhdistamisesta. Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy tuottaa vesihuoltopalveluita Hämeenlinnan, Hattulan ja Akaan asukkaille, yhteisöille ja elinkeinoelämälle. Konserniin kuuluu yhtiön 100 % tytäryhtiö HS-Hulevesipalvelut Oy.

TAVOITE 2023	MITTARI
Yhtiö toimii kannattavasti, oman tulo-rahoituksensa puitteissa; nettotulos > 0	Nettotulos (€)
Yhtiön toimintamenojen ennakoidaan kasvavan tulevina vuosina; yhtiön perimien vesihuollon maksujen tulee olla keskimääräisiä vesihuoltolaitosten maksuja edullisemmat ns. vertailuhintoina laskettuna	Vesihuollon maksut Vesilaitosyhdistyksen keräämien vesihuoltolaitosten vertailuhintojen keskiarvoon verrattuna
Yhtiö jatkaa viemäriverkostojen ylivuotojen vähentämiseen ja omaisuudenhallinnan parantamiseen tähtääviä kehittämistoimia; a. Vähennetään viemäriverkoston kuntoon liittyviä tietopuutteita (ns. selvilläolovelkaa) ja kohdennetaan kunnossapitotoimenpiteet tavalla, jolla voidaan vähentää vuotovesien joutumista jätevesiviemäriin; selvilläoloste-% kriittisestä verkostosta nousee b. Täsmennetään laitosinvestointien osalta 10 vuoden saneerausohjelmaa sisältäen myös rakennus- ja talotekniset saneeraustarpeet.	a. Viemäriverkoston selvilläolovelka vuosina 2022 ja 2023, selvilläoloste-% b. Ohjelmaa täsmennetty (kyllä/ei)
Jätevedenpuhdistamoilla saavutetaan ympäristöluvan mukaiset lupaehtot valvovan viranomaisen hyväksymällä tavalla	Lupaehtot saavutettu (kyllä/ei)

Yhtiö jatkaa osaltaan Hiilineutraali Hämeenlinna 2035 -tavoitteen toteutumisen edistämistä	Selostus tehdyistä toimenpiteistä
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	Tehdyt työllisyystoimenpiteet

Linnan Kehitys Oy

Linnan Kehitys Oy on elinkeinoyhtiö, jonka tärkeimpänä tehtävänä on lisätä Hämeenlinnan tunnettuutta ja taloudellista kasvua. Yhtiö haluaa kasvaa halutuksi ja luotettavaksi kumppaniksi elinkeinosektorilla.

TAVOITE 2023	MITTARI
Yhtiön tulee toimia taloudellisesti siten, että sen resurssit ovat parhaassa mahdollisessa käytössä; <ol style="list-style-type: none"> Yhtiön nettotulos > 0 Toiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta kuvaavan mittariston laadinta ja käyttöönotto 	<ol style="list-style-type: none"> Nettotulos (€) Mittaristo tehty ja käyttöön otettu (kyllä/ei)
Kaupungin talouden tasapainottamisohjelmalla voi tulevina vuosina olla vaikutuksia yhtiön rahoitukseen. Yhtiön tulee yhteistyössä tilaajan kanssa selvittää kaupunkiin nähden ulkopuolisen rahoituksen hyödyntämisen tarpeet ja mahdollisuudet uuden palvelusopimuksen mukaisten velvoitteiden toteuttamisessa; Selvitys rahoituksen hyödyntämisen tarpeista ja mahdollisuuksista on tehty	Selvitys tehty (kyllä/ei)
Kaupunkistrategiassa on Linnan Kehitykselle asetettu seuraavat vuositavoitteet: <ol style="list-style-type: none"> 21 uutta yhtiön kautta sijoittunutta yritystä 200 sijoittuvien yritysten kautta siirtyvää työpaikkaa 	<ol style="list-style-type: none"> Sijoittuneiden yritysten lkm Sijoittuvien yritysten kautta syntyneiden työpaikkojen lkm
Linnan Kehityksen saumaton toiminta yhdessä kaupunkikonsernin muiden toimijoiden kanssa on erittäin tärkeää. Yhteistä toimintakulttuuria ja yhteenkuuluvuuden tunnetta tulee entisestään vahvistaa; Yhteiset toimintamallit kaupungin elinvoimavastuun kanssa on sovittu ja käyttöön otettu	Toimintamallit sovittu ja käyttöön otettu (kyllä/ei)
Hiilineutraali Hämeenlinna 2035 -ohjelman tavoitteena on kannustaa myös alueen yrityksiä päästövähennystoimenpiteisiin; Linnan Kehitys jatkaa osaltaan tavoitteen toteuttamista.	Selostus tehdyistä toimenpiteistä
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	Tehdyt työllisyystoimenpiteet

Linnan Kiinteistökehitys Oy (konserni)

Linnan Kiinteistökehitys Oy ostaa, omistaa, kehittää ja myy kiinteistöjä sekä toimii investorina merkittävien elinkeinohankkeiden toteuttamiseksi Hämeenlinnaan. Konserniin kuuluu yhtiön tytäryhtiöt Kiinteistö Oy Hämeenlinnan Kasarmikatu 23, Kiinteistö Oy Hämeenlinnan Turuntien Liiketalo, Kiinteistö Oy Innopark ja Kiinteistö Oy Lammin Biokylä I.

TAVOITE 2023	MITTARI
Yhtiö toimii markkinalähtöisesti, taloudellisesti ja tuloksellisesti; nettotulos > 0 €	Nettotulos
Yhtiön tärkein tehtävä on alueellinen kiinteistöjen kehittäminen. Yhtiö huolehtii siitä, että kiinteistökehittämiseen kohdistetut resurssit ovat alueen tarpeisiin nähden oikealla tasolla ja lisää niitä tarvittaessa; <ul style="list-style-type: none"> a. Käynnistettyjä kiinteistökehityshankkeita > 1 kpl b. Nimettyjä kiinteistökehityshankkeita > 5 kpl c. Yhtiön tiloihin Linnan Kehityksen sijoittumispalveluiden kanssa yhteistyössä sijoittuneita yrityksiä > 5 kpl 	<ul style="list-style-type: none"> a. Käynnistettyjen kiinteistökehityshankkeiden lkm b. Nimettyjen kiinteistökehityshankkeiden lkm c. Sijoittuneiden yritysten lkm
Yhtiön toimintaympäristö on muuttunut. Yhtiö jatkaa kiinteistöliiketoimintansa sopeuttamista muuttuneisiin tarpeisiin siten, että kiinteistöjen käyttöasteet säilyvät jatkossakin korkealla tasolla; kiinteistöliiketoiminnan kiinteistöjen käyttöaste on keskimäärin yli 89 %	Kiinteistöjen käyttöaste (%)
Yhtiö jatkaa osaltaan Hiilineutraali Hämeenlinna 2035 -tavoitteen toteutumisen edistämistä.	Selostus tehdyistä toimenpiteistä
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	Tehdyt työllisyystoimenpiteet

Verkatehdas Oy (konserni)

Yhtiö ylläpitää ja kehittää Verkatehtaan kiinteistöä kulttuuri- ja kongressitoiminnan ja luovan alan keskuksena. Yhtiö tuottaa kulttuuri- ja kokoustoiminnan palveluita. Konserniin kuuluu yhtiön 100 % tytäryhtiö Hämeenlinnan Teatteri Oy. Hämeenlinnan Teatteri Oy:n tarkoituksena on yleishyödyllisellä tavalla ylläpitää ja harjoittaa teatteritoimintaa ja muuta esittävän taiteen esitystoimintaa Hämeenlinnan seudulla.

TAVOITE 2023	MITTARI
Verkatehdas -konserni toimii kannattavasti, oman tulorahoituksensa puitteissa; nettotulos > 0 €	Nettotulos (€)
Vuoden 2022 alussa toteutetun konsernirakennemuutoksen hyödyt realisoituvat ja näkyvät Verkatehdas -konsernin toiminnassa ja taloudessa.	Saavutetut konkreettiset hyödyt (ml. €)
Verkatehtaan B2B -myynti osana kaupungin matkailuelinvoiman edistämistä käynnistyy suunnitelmien mukaisesti ja tuloksekkaasti; <ul style="list-style-type: none"> a. toiminnan tuotot kattavat sen kustannukset b. asiakasmäärät kehittyvät odotetusti 	<ul style="list-style-type: none"> a. Toiminnan tulos (€) b. Yritysassiakkaiden lkm

Matkailun B2B -myynnin käynnistymisen myötä yhteistyön tärkeys kaupungin ja konsernin muiden toimijoiden kanssa entisestään kasvaa; Yhteiset toimintamallit kaupungin elinvoimavastuualueen ja Linnan Kehityksen kanssa on sovittu ja käyttöön otettu	Toimintamallit sovittu ja käyttöön otettu (kyllä/ei)
Verkatehdas -konserni jatkaa osaltaan Hiilineutraali Hämeenlinna 2035 -tavoitteiden toteutumisen edistämistä	Selostus tehdyistä toimenpiteistä
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	Tehdyt työllisyystoimenpiteet

Strategisille tytäryhtiöille asetettaviin tavoitteisiin liittyvät riskit ovat pääsääntöisesti yhtiöiden talouteen, toiminnan tuloksiin ja omaisuuden hallintaan liittyviä riskejä. Riskejä pyritään hallitsemaan aktiivisella seurannalla ja omistajaohjauksella. Kullakin yhtiöllä on lisäksi omat riskienhallintakeinonsa, joista raportoidaan vuosittain tehtävässä sisäisen valvonnan selonteossa.

Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta

Talousarvion rakenne

Talousarvion rakenteessa on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Organisaatorakenteen muodostavat konsernipalvelut, sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala ja kaupunkirakennetoimiala. Sosiaali- ja terveyslautakunnan sekä pelastuslautakunnan toiminnot siirtyvät hyvinvointialueelle.

Konsernipalveluihin on muodostettu elinvoima- ja työllisyyspalvelujen sekä strategia- ja tietojohdatuspalvelujen vastualueet.

Talousarvion sitovuus ja täytäntöönpano-ohjeet

Kaupunginvaltuusto määrää, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat kaupunginhallitusta ja muita kaupungin viranomaisia.

Jäljempänä on kuvattu sanallisesti sitovuuden periaatteet ja taulukkona määrärahojen sitovat erät.

Käyttötalousosa:

Konsernipalvelujen, sivistys- ja hyvinvointilautakunnan ja kaupunkirakennelautakunnan tavoitteet ovat valtuustoon nähden sitovia.

Strategisten konserniyhtiöiden tavoitteet ovat valtuustoon nähden sitovia.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan ja kaupunkirakennelautakunnan menomäärärahat yhteensä ja tulomäärärahat yhteensä ovat sitovia (bruttositovuus). Valmistus omaan käyttöön -erä on menojen oikaisuerä, joka sitovuutta tarkasteltaessa vähennetään menoista.

Konsernipalvelujen menomäärärahat yhteensä ja tulomäärärahat yhteensä ovat sitovia (bruttositovuus). Kaupunginhallitus vastaa konsernipalvelujen kokonaismäärärahan riittävydestä.

Yhteisen jätelautakunnan toimintakate on sitova (nettositovuus).

Elinkeinorahaston (taseyksikkö) sitova erä on toimintakate. Elinkeinorahaston tuotto lisätään rahaston pääomaan, ellei valtuusto vuoden aikana toisin päättä.

Poistot ja vyörytyserät eivät ole sitovia määrärahoja.

Rahoitus- ja tuloslaskelmaosa:

Talusojohtajalla on oikeus ottaa ja järjestellä pitkäaikaisia lainoja sekä ottaa olemassa oleviin ja uusiin lainasopimuksiin tarvittavat johdannaisopimukset korkoriskien suojaamiseksi. Johdannaisopimuksia voi tehdä siten, että lainamäärän suojausaste ei nouse yli 90 prosentin. Pitkäaikaisten lainojen nettomäärä ei saa kasvaa vuoden 2023 aikana. Talusojohtajalla on oikeus ottaa tilapäis- tai kassalainoja (kuntatodistusohjelma) kaupungin maksuvalmiuden edellyttämällä tavalla. Tilapäis- ja kassalainojen samanaikainen enimmäismäärä voi olla 100 milj. euroa.

Antolainasaamisten sitovia eriä ovat antolainasaamisten (pysyvät vastaavat, sijoitukset) vähennykset ja lisäykset.

Kaupungin tuloslaskelmaosan yhteisten erien rahoitustuotot ja -kulut yhteen laskettuina ovat valtuustoon nähden nettositovat.

Muilta osin laskelmaosa on informaatiota koko kaupungin yhteenlasketusta taloudesta ja se ei ole sitova talousarvion osa. Olennaisista poikkeamista on raportoitava valtuustolle.

Investointiosa:

Kiinteän omaisuuden hankinnan ja myynnin investointien menomääräraha ja tulomääräraha ovat valtuustoon nähden sitovat (bruttositovuus). Määrärahoista vastaa kaupunginhallitus.

Osakkeiden ja osuuksien investointien määräraha on valtuustoon nähden sitova (bruttositovuus). Määrärahasta vastaa kaupunginhallitus.

Talonrakennuksen (rakennukset, pihat) yhteenlasketut investointimäärärahat ovat valtuustoon nähden sitovat (bruttositovuus). Kaupunkirakennelautakunta päättää rahan kohdistamisesta eri investointikohteisiin.

Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden kokonaismääräraha on valtuustoon nähden sitova (bruttositovuus). Kaupunkirakennelautakunta päättää rahan kohdistamisesta eri investointikohteisiin.

Irtaimen omaisuuden investointien määräraha on valtuustoon nähden sitova (bruttositovuus) seuraavien investointitasojen osalta: taideteokset, kaupunkirakenteen konekalustohankinnat, tilapalvelun suurkeittölaitteet ja tilapalvelun ensikertainen kalustaminen. Sivistys- ja hyvinvointilautakunta vastaa taideteosten määrärahasta. Kaupunkirakennelautakunta vastaa kaupunkirakenteen konekalustohankinnoista, tilapalvelun laitteiden ja ensikertaisen kaluston hankinnoista.

Sitovat määrärahat:

1000 €	Sitovuus	Menot	Tulot	Toimintakate	Valm. omaan käyttöön
KÄYTTÖTALOUS					
Konsernipalvelut	B	37 523	5 224		
Elinkeinorahaston taseyksikkö	N	1	0	-1	
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	B	127 943	4 183		
Kaupunkirakennelautakunta (valmistus omaan käyttöön on menoja vähentävä oikaisuerä)	B	60 135	64 018		756
Yhteinen jätelautakunta	N	501	501	0	
RAHOITUS					
Verotulot			177 500		
Valtionosuudet			14 500		
Yhteenlasketut rahoitustuotot ja rahoituskulut	N	5 160	5 660	500	
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäys, ulkoiset	B	200			
Antolainasaamisten vähennys	B		285		
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten ottolainojen lisäys			25 200		
Pitkäaikaisten ottolainojen vähennys		25 200			
Pitkäaikaisten ottolainojen muutos (lisäystä)	N			0	
Lyhytaikaisten lainojen enimmäismäärä kerralla			100 000		
INVESTOINNIT					
	Sitovuus	Investointimenot	Investointitulot	Netto	
Kiinteä omaisuus, kh	B	2 000	100		
Osakkeet, kh	B	753			
Talonrakennus, kaura	B	24 220	900		
Kunnallistekniikka, kaura	B	9 900	100		
Irtain omaisuus, kaupunkirakenteen konekalusto	B	400			
Ensikertainen kalustaminen ja suurkeittölaitteet, kaura	B	230			
Muut aineelliset hyödykkeet, taideteokset, sihy	B	20			
YHTEENSÄ					
B = Bruttositovuus					
N = Nettositovuus					
Valmistus omaan käyttöön käsitellään menoja vähentävänä eränä.					

Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta

Talousarvion ja toiminnan toteutumasta ja ennusteesta annetaan kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle puolivuotisraportti kaudelta 1–6 / 2023. Koko vuoden toteutumasta laaditaan toimintakertomus, joka käsitellään tilinpäätöksen hyväksymisen yhteydessä. Puolivuotisraportin lisäksi kaupunginhallitukselle laaditaan talouden toteumaennuste maalisi-, huhti-, touko-, syys- ja marraskuun tilanteesta. Kaupunginhallitukselle toimitettava talouden toteumaennuste toimitetaan kaupunginvaltuustolle tiedoksi kausilta 1–4 ja 1–9.

Kaupunginhallitus ja kaupungin johtoryhmä seuraavat ja tarvittaessa ohjeistavat talouden hoitoa ja johtamista sekä niihin liittyviä käytännön toimenpiteitä. Kaupunginhallitus seuraa strategisia pro-

sesseja ja ohjelmatyötä. Tiedolla johtamisessa on käytössä erillinen järjestelmä. Järjestelmässä yhdistetään ja analysoidaan dataa useista kaupungin tietojärjestelmistä. Tiedolla johtamisen järjestelmä päivittyvine talous-, henkilöstö- ja suoritettuihin palveluihin johtamista.

Lisäksi kaupunginhallitukselle annetaan tietoja koko maan talouden kehityksestä, korkojen muutoksesta, kaupungin sijoitusten tuotosta, kaupungin lainamäärän muutoksesta ja muista talouden ja toiminnan tekijöistä tarpeen mukaan.

Lautakuntien on seurattava taloustilannetta normaalin kokousaikataulunsa puitteissa säännöllisesti.

Kunkin esimiehen on seurattava säännöllisesti johtamansa toiminnan talouden kehittymistä talousraportoinnin järjestelmiä hyödyntäen sekä laadittava omia ennusteita määrärahan riittävydestä johtamisensa tueksi. Tarvittaessa controllerit avustavat talousraporttien tulkinnessa ja ennusteiden laadinnassa.

Tilivelvolliset

Tilivelvollisia kunnissa ovat toimielimien (muu kuin kaupunginvaltuusto) jäsenet ja ao. toimielimen tehtävälueen johtavat viranhaltijat ja itsenäisestä tehtäväkokonaisuudesta vastaavat viranhaltijat. Laki ei vaadi tilivelvollisten määrittämistä ennakolta. Tilivelvollisten määrittelyoikeus on valtuustolla. Viime kädessä tilintarkastuskertomuksen antavalla tilintarkastajalla on harkintavalta siitä, ketkä ovat tilivelvollisia. Vaikka henkilö ei olisikaan tilivelvollinen, hänen on hoidettava tehtävänsä asianmukaisen huolellisesti.

Tilivelvollisia toimielinten esittelijöinä ovat kaupunginjohtaja, konsernipalvelujohtajat, kaupunginlakimies (keskusvaalilautakunta), tarkastuspäällikkö, toimialajohtajat, tulosaluejohtajat, jätehuoltokoordinaattori sekä muut toimielinten esittelijät.

Hankintoja koskeva ohje

Hämeenlinnan kaupungin hankinnat toteutetaan ja hankintasopimukset laaditaan voimassa olevan, kaupunginhallituksen hyväksymän Hankinta- ja sopimusohjeen mukaisesti. Ohjeessa on kerrottu muun muassa päätösraja hankintoja ja tilauksia koskien sekä suora hankintaratat. Tarvittaessa on konsultoitava kaupungin hankintapalvelut-yksikköä.

Investointikohteiden suunnittelussa on erityisesti huomioitava kustannustehokkuus. Investointien osalta noudatetaan periaatetta, jonka mukaan kaupunkikonsernin palveluihin liittyvät tilat rakennetaan perustasoisiksi ja tilaratkaisut ovat yksinkertaisia ja monikäyttöisiä. Rakennusten ei tarvitse olla yksilöllisiä, vaan niiden tulee olla turvallisia vakioratkaisuja. Investointeja suunniteltaessa panostetaan kustannusarvioiden laadintaan ja selvitetään edullisimmat toteutusvaihtoehdot sekä lasketaan ennakolta tulevat vuosittaiset käyttötalouden lisäkustannukset (poistot, rahoituskulut ja ylläpito-kustannukset, sekä mahdollisesti tyhjilleen jäävien tilojen kustannukset). Investoinneissa hyödynnetään esimerkiksi talousohjattua rakentamista.

Kohteiden kalustaminen toteutetaan perustasoisena ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaisesti kierrätyskalusteita.

Investointien pienhankintaraja

Investointeihin kohdistettavan omaisuuden hankinnassa on yksittäisen hyödykkeen ostohinnan raja 10 000 euroa, kun se tulee olemaan käytössä useampana kuin kahtena tilikautena. Halvemmat hankinnat kirjataan käyttötalousmenoksi.

Ensikertainen kalustus muodostaa poikkeuksen em. rajaa koskevaan määräykseen silloin kun ensikertaisen kalustuksen kokonaisuudesta muodostuu yhteensä yli 10 000 euron hankinta. Ensikertaiseen kalustukseen ei kuitenkaan kirjata lyhytaikaisessa käytössä kuluvia hyödykkeitä, kuten esim. pientarvikkeita ja -laitteita, kirjallisuutta ja tarveaineita.

Sisäisen vuokran määräytymisperiaatteet

Sisäinen vuokra koostuu sisäisestä pääomavuokrasta ja sisäisestä hoitovuokrasta.

Sisäiseen vuokraan sisällytettävät pääomakustannusten erät muodostuvat neljästä tekijästä: korjausvastikkeesta, korkokustannuksesta ja maanvuokrasta sekä peruskorjaus- ja perusparannusinvestointien vuokrasta. Korjausvastiketta peritään siitä, että rakennus voidaan teknisesti pitää käytettävissä kunnossa, pitkällä aikavälillä. Vastikkeen on aina katettava vähintään tilakokonaisuudesta kaupungille aiheutuvat poistot. Korkokustannus on omistajan määrittelemä korkotuottoväestä rakennusomaisuudelle. Perityn koron tulee kattaa esimerkiksi talonrakennusinvestoinneista kaupungille aiheutuvan vieraan pääoman kustannukset (korkokulut) ja pitkällä tähtäimellä tyhjilleen jääneiden tilojen alaskirjaukset. Maanvuokra on korvaus maahan sitoutuneen pääoman käytöstä ja se lasketaan tontin pinta-alan mukaisesta maa-alasta erikseen päätettävän neliöhinnan mukaisesti. Niiden rakennusten osalta, joissa tontit ovat erittäin suuria, sovelletaan tontin pinta-alan pihapiirin luonnollista pinta-alaa. Peruskorjaus- ja perusparannusinvestointien osalta vuokraan lisätään tehdyn investoinnin kaupungille aiheuttama vuotuinen poisto. Sisäinen pääomavuokra määritellään vuodeksi kerrallaan ja se on kiinteä.

Sisäinen hoitovuokra kattaa tilojen ylläpidosta aiheutuvat kustannukset. Näitä ovat esimerkiksi kunnossapito, lämpö, sähkö, vesi, jätehuolto, ulkoalueiden hoito, ICT-kustannukset sekä muut erikseen sovitut asiat. Kustannukset lasketaan kiinteistökohtaisesti.

Sekä sisäinen hoitovuokra että sisäinen pääomavuokra sisältyvät toimialojen määrärahoihin.

Käyttötalousosa

Konsernipalvelut

Talous

KONSERNIPALVELUT	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat					
Myyntitulot	4 900 147	5 837 000	3 352 000	3 366 000	3 235 000
Tuet ja avustukset	1 958 071	1 301 000	1 814 000	1 583 000	1 375 000
Muut toimintatulot	163 107	760 000	58 000	58 000	58 000
Toimintatulot	7 021 325	7 898 000	5 224 000	5 007 000	4 668 000
Henkilöstömenot	-9 338 753	-9 177 000	-12 277 000	-12 532 000	-12 591 000
Palvelujen ostot	-21 503 562	-23 112 000	-13 976 000	-13 360 000	-12 996 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-296 716	-269 000	-239 000	-247 000	-247 000
Avustukset	-8 980 064	-8 510 000	-9 229 000	-9 140 000	-9 152 000
Muut toimintamenot	-1 175 959	-1 355 000	-1 802 000	-1 853 000	-1 687 000
Toimintamenot	-41 295 052	-42 423 000	-37 523 000	-37 132 000	-36 673 000
Toimintakate	-34 273 727	-34 525 000	-32 299 000	-32 125 000	-32 005 000
Sopeutus (sisältyy toimintakatteeseen)				634 200	915 800

Vuonna 2023 konsernipalvelujen toimintamenot ovat 37,523 milj. euroa ja toimintatulot ovat 5,224 milj. euroa. Toimintakate on -32,299 milj. euroa. Suunnitelmavuoden 2024 toimintakate on -32,125 milj. euroa ja suunnitelmavuoden 2025 toimintakate on -32,005 milj. euroa. Jotta edellä olevan taulukon toimintakate tavoitteeseen päästään, tulee tehdä sopeuttamistoimenpiteitä. Sopeutustarve vuonna 2024 on 0,634 milj. euroa ja vuonna 2025 0,916 milj. euroa.

Konsernipalvelujen toimintamenot ja toimintatulot ovat bruttositovat. Kaupunginhallitus vastaa konsernipalvelujen kokonaismäärärahan riittävydestä.

Toiminnan kuvaus

Konsernipalvelut ohjaa, valvoo ja tukee koko kaupunkikonsernin toimintaa. Konsernipalvelujen tehtävänä on varmistaa, että kaupunkikonsernin yksiköt toteuttavat kaupunkistrategiaa ja toimivat koko konsernin kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Konsernipalvelujen tehtävä ulottuu kaupungin perusorganisaation lisäksi yhteisöihin ja säätiöihin, joissa kaupunki on omistajana tai joissa kaupungilla on määräysvalta. Konsernipalvelujen talousarvio sisältää kahdeksan vastuualuetta: kaupunginvaltuusto ja hallitus, kaupunginjohto, talous, hankinnat ja omistajaohjaus, henkilöstö- ja hallintopalvelut, strategia ja tietojohdampalvelut, elinvoima ja työllisyyspalvelut, keskusvaalilautakunta ja tarkastuslautakunta.

Strategisten toimeenpano-ohjelmien toteuttaminen

Strategisia toimeenpano-ohjelmia ovat Lapsiystävällinen Hämeenlinna, Hiilineutraali Hämeenlinna ja Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna. Konsernipalvelut edistää näitä kaikkia

- tuottamalla tietoa ohjelman toteuttamisen tueksi ja työn vaikuttavuuden kuvaamiseen
- antamalla tukea viestintään
- antamalla tukea mahdollisissa hankehakuvaiheissa
- tekemällä tapahtumia ja matkailua edistäviä hankintoja ja yhteistyötä

Toimet talouden tasapainottamiseksi

Maakunnallisen hyvinvointialueen käynnistyminen vaikuttaa merkittävästi konsernipalveluiden toimintaan talousarviovuonna. Hyvinvointialueen käynnistäminen on huomioitu henkilöstökustannuksissa, ostopalvelusopimuksissa sekä jäsenmaksuissa. Konsernipalvelujen talousarvioon on varattu vuodelle 2023 määrärahaa kuntiin jäävälle osalle kotouttamispalveluita sekä vanhusneuvostolle ja vammaisneuvostolle.

TE-palvelujen siirtoa koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2022. Lain vahvistaminen on aikataulutettu keväälle 2023. Taloussuunnitelma ei sisällä mainittua palveluiden siirtoa kuntien vastuulle, koska siirrosta ei ole tehty lopullista päätöstä. Työllisyyspalveluissa kirjauskäytäntöön on tehty muutoksia, osa budjetista on siirretty palvelujen ostosta avustuksiin. Sisältö tai määrä ei ole muuttunut.

Kaupunginhallituksen edellyttämä sopeutus vuodelle 2023 on toteutettu.

Hyvinvointialueuudistuksesta johtuen konsernipalveluista poistuu menoja vuoden 2022 ennusteseen nähden noin 10 milj. euroa, mikä vastaa noin 25% konsernipalveluiden vuoden 2022 toimintakuluista. Konsernipalveluiden kokonaisuuteen on siirtynyt toimialoilta menoja hieman yli 5 milj. euroa vuoteen 2022 verrattuna.

Hyvinvointialueuudistuksesta johtuen konsernipalveluiden kokonaisuuden rahoitusta (käytännössä kunnallisveroprosenttia) siirtyy pois kaupungilta noin 10 milj. euroa. Toisin sanoen euromääräisesti konsernipalveluista siirtyy pois kustannuksia sama määrä kuin kaupunki menettää rahoitustaan.

Konsernipalveluissa on ns. hallinnon työntekijöitä 79 kappaletta syksyllä 2022. Luvussa ei ole huomioitu työllisyyden, kotouttamisen ja valtakunnallisten hankkeiden työntekijöitä, koska he eivät ole ns. kaupungin konsernihallinnon työntekijöitä ja osa siirtyy osaksi konsernipalveluja vasta vuonna 2023. Tästä määrästä poistuu 11 henkilöä uudistuksen yhteydessä. Tämän lisäksi 5 henkilön arvioidaan eläköityvän melko nopeasti hva-siirron jälkeen. Yhteensä poistuva henkilöstömäärä on täten 16 henkilöä, joka vastaa 21% konsernipalveluiden hallinnon henkilöstöstä. Konsernipalveluiden hallinnon henkilöstömäärää/resurssitarvetta lisää puolestaan uusi perustettu elinvoimajohtajan virka ja elinvoimajaoston hallinnon pyörittäminen.

Koko kaupungin tasolla (myös toimialoilla) hallinnon henkilöstömäärää arvioidaan jatkossa kuten tähänkin asti, eli jokaisen eläköitymisen kohdalla erikseen. Tämän perusteella päätetään tarpeesta rekrytoida eläköityneen tilalle uusi tekijä. Vähentäminen on mahdollista, mikäli samalla suurin osa henkilön tehtävistä lakkautetaan eli jätetään jatkossa tekemättä.

Kaupunginvaltuusto ja -hallitus

Kaupunginvaltuusto ja hallitus	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	2 256		
Toimintamenot	-8 224 084	-8 871 200	-3 297 500
Toimintakate	-8 221 828	-8 871 200	-3 297 500

Vuonna 2023 kaupunginvaltuuston ja -hallituksen toimintamenot ovat 3,298 milj. euroa.

Kaupunginvaltuuston ja -hallituksen budjettikohtaan kuuluvat näiden toimielimien kustannukset sekä Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n, Hämeenlinnan Jäähalli Oy:n ja Verkatehdas Oy:n avustusten määrärahat sekä maksusuudet Suomen Kuntaliiton, Hämeen liiton ja kesäyliopiston toimintaan.

Toiminnan kuvaus

Valtuustoryhmien käyttöön on 10 000 euron määräraha. Kaupunginvaltuuston puheenjohtajan edustusmääräraha on 3 000 euroa.

Kaupunginhallituksen puheenjohtajan edustusmääräraha on 3 000 euroa. Kaupunginhallituksen alaisiin määrärahoihin kuuluu Kulttuuri- ja kongressikeskus Verkatehdas Oy:n avustus (750 000 euroa), Hämeenlinnan Jäähalli Oy:n avustus (345 000 euroa), Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n avustus pysäköintiliiketoimintaan (150 000 euroa yleisavustuksena pysäköintiliiketoimintaan + 100 000 euroa Rataparkkiin). Rataparkkivaraus on luvuissa mukana vain talousarviovuodelle vuodelle 2023.

Kaupunginhallituksen elinvoimajaosto vastaa vuoden 2023 alusta lukien elinkeino- ja työllisyyspolitiikasta, elinkeinopoliittisesta edunvalvonnasta, kotoutumisen edistämisestä, elinvoimayhteistyöstä, asuntopoliitikasta, korkeakoulupoliitikasta, matkailun kehittämisestä sekä elinvoimaan liittyvästä osallisuudesta.

Kaupunginjohto

Kaupunginjohto	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	58 161	56 300	
Toimintamenot	-753 884	-654 300	-634 200
Toimintakate	-695 723	-598 000	-634 200

Vuonna 2023 kaupunginjohtoon palvelualueen toimintamenot ovat 0,620 milj. euroa.

Vastuualue sisältää johdon määrärahojen lisäksi kaupungin johtoryhmätoiminnan ja markkinointiyhteistyön määrärahat.

Toiminnan kuvaus

Kaupunginjohtaja johtaa kaupunginhallituksen alaisuudessa kaupungin hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa.

Kaupunginjohtajan edustusmääräraha on 10 000 euroa.

Talous, hankinnat ja omistajaohjaus

Talous, hankinnat ja omistajaohjaus	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	140 296	881 100	11 600
Toimintamenot	-4 226 240	-4 640 500	-3 666 000
Toimintakate	-4 085 944	-3 759 400	-3 654 400

Vuonna 2023 talouden, hankintojen ja omistajaohjauksen palvelualueen toimintamenot ovat 3,666 milj. euroa ja toimintatulot ovat 11 600 euroa. Toimintakate on -3,654 milj. euroa.

Talouspalvelujen kohtaan sisältyy 0,364 milj. euron määräraha hyvinvointialueelle siirtyneiden palvelujen saatavien poistoa varten.

Vastuualue koostuu kolmesta palvelualueesta: talouspalvelut, hankintapalvelut ja omistajaohjaus.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Prosessien digitaalisuuden kasvattaminen	Myyntilaskujen sähköisyysasteen nosto	Kuntalaisten negatiivinen palaute	Tiedottaminen

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Henkilöressusin vähennys HVA-muutoksesta johtuen suunnitelmien mukaisesti	Suunniteltu henkilöstöressusin vähennys ta- pahtunut	Työhyvinvoinnin heik- neminen	Yhteisöllisyyden kehittä- minen

Toiminnan kuvaus**Talouspalvelut**

Talouspalveluiden keskeisimmät työtehtävät ovat kaupungin talouden ohjauksen koordinointi ja seuranta, toimintayksiköille annettava talouden ohjauksen tuki sekä tuottavuuden, kustannuslaskennan ja tuotteistamisen kehittäminen ja ohjaus. Lisäksi tehtäviin kuuluvat vuosiennusteiden ja talousarvion ohjaus ja tekninen laatiminen, puolivuotisraporttien ja tilinpäätöksen laatiminen sekä rahoituksesta ja sijoitustoiminnasta huolehtiminen. Määrärahoihin kuuluvat myös kunnallisverotuksen kustannukset.

Talospalvelujen henkilöstö avustaa organisaation eri yksiköitä kaikissa talouteen ja laskentatoimeen liittyvissä asioissa.

Budjetin toteutumisen seuranta, johdolle annettava talousasioiden tuki sekä säännölliset talouskatsaukset ovat työkaluja kaupunkitason talouden ohjaamisessa. Talous voi parantua kuitenkin vain päätöksin, jotka tehdään poliittisella tasolla.

Vuonna 2023 tehdään puolivuotisraportti talouden ja toiminnan toteumasta ja ennusteesta kaudelta 1–6. Lisäksi valtuustolle raportoidaan talouden toteumasta kausilta 1–4 ja 1–9. Kaupunginhalituksen raportoidaan talouden toteumasta edellisten lisäksi kausilta 1–3, 1–5 ja 1–11.

Mahdolliset konsernipalveluihin kirjattavat pysyvien vastaavien myyntivoitot ja -tappiot kirjataan talospalvelujen kohdalle. Kaupungin taloutta on pitkään pönkitetty omaisuuden myynnillä. Vuodelle 2023 ja taloussuunnitelmavuosille ei ole budjetoitu myyntivoittotuloja.

Talospalveluiden kokonaishenkilöresurssit vähenevät 1,5 henkilöllä vuodesta 2022.

Kriittinen menestystekijä: Ajantasaisen tiedon tuottaminen johtamisen tueksi.

Hankintapalvelut

Hankintapalveluiden keskeisimmät työtehtävät liittyvät kaupungin hankintatoimen kokonaisjohtamisen tukemiseen, koordinointiin ja seurantaan. Hankintapalveluiden tehtävä on antaa toimialoille asiantuntijatukea hankintojen toteuttamisessa ja hankintalainsäädännössä sekä sen soveltamisessa. Palvelualue vastaa kaupungin yleisten linjausten ja periaatteiden laadinnasta, kuten esimerkiksi hankintoihin liittyvän viestinnän määrittelystä. Lisäksi tavoitteena on yhteishankintojen tehokkaampi ohjaus, hankintasopimukseen liittyvä sopimustenhallinnan tehostaminen sekä kaupungin hankintoihin liittyvän tietopohjan laajentaminen.

Vuonna 2023 keskeisiä painopistealueita ovat työllistämisenäkökulman systemaattisempi huomiointi hankinnoissa, sopimustenhallinnan ja sopimusvalvonnan kehittäminen edelleen sekä ateria-, siivous- ja käyttäjäpalveluiden kilpailutuksen suunnittelu, valmistelu ja toteutus.

Hankintapalveluiden henkilöstömäärä on kolme ja siinä on kasvua vuoteen 2022 verrattuna 0,5 henkilöä. Henkilöstömäärän kasvu johtuu siitä, että hankinta-asiantuntija on 1.1.2023 alkaen kokonaan hankintapalveluissa, kun hän on tähän asti ollut 50 % hankintapalveluissa ja 50 % työllisyyspalveluissa. Muutoksesta huolimatta hankinta-asiantuntija tekee myös vuonna 2023 tiivistä yhteistyötä työllisyyspalveluiden kanssa.

Kriittinen menestystekijä: Hankintapalvelut mahdollistavat tehokkaan hankintatoimen johtamisen ja toteuttamisen.

Omistajaohjaus

Omistajaohjauksen keskeisimmät työtehtävät liittyvät kaupungin konserniyhteisöjen ohjaukseen, seurantaan ja tukeen, sekä konsernirakennetta koskeviin järjestelyihin. Vastuualue vastaa omistajaohjaukseen liittyvästä valmistelutyöstä, mukaan lukien kaupungin tytär- ja osakkuusyhteisöjen taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden valmistelusta.

Vuonna 2023 jatketaan hyvinvointialueuudistukseen liittyvien järjestelyjen toteuttamista sekä kaupungin talouden tasapainottamishjelmaan liittyviä selvityksiä ja niihin liittyviä toimenpiteitä. Myös muita konsernirakenteeseen liittyviä toimenpiteitä jatketaan. Ukrainan sodan vaikutukset markkinoihin ja yleiseen hintakehitykseen haastavat myös konserniyhteisöjä, mikä tulee todennäköisesti näkymään myös niiden omistajaohjauksessa.

Omistajaohjauksen kokonaishenkilöresursseissa ei ole muutoksia vuodesta 2022.

Kriittinen menestystekijä: Tehokas omistajapolitiikka ja kustannustehokas konsernirakenne.

Henkilöstö- ja hallintopalvelut

Henkilöstö- ja hallintopalvelut	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	1 269 809	1 249 000	468 300
Toimintamenot	-7 293 610	-6 929 700	-8 176 200
Toimintakate	-6 023 802	-5 680 700	-7 707 900

Vuonna 2023 henkilöstö- ja hallintopalvelut -palvelualueen toimintamenot ovat 8,176 milj. euroa ja toimintatulot ovat 0,468 milj. euroa. Toimintakate on -7,708 milj. euroa.

Vuonna 2023 eläkemenoissa tapahtuu muutos, jossa aikaisempi eläkemenoperusteinen maksu poistuu eikä määrärahaa tähän tarkoitukseen ole enää toimialoilla. Konsernipalveluissa henkilöstöpalvelujen 2023 eläkemenojen määrärahoihin sisältyy uusi tasausmaksu, joka ole palkkaperusteinen maksu. Tasausmaksuun on talousarviossa määrärahaa 3,699 milj. euroa.

Henkilöstö- ja hallintopalvelut toimii kaupunkiorganisaation sisäisenä kumppanina, jonka tavoitteena on tukea palvelua tuottavien yksiköiden lähijohtajia ja henkilöstöä menestymään omassa työssään.

Tulevien vuosien taloudelliset haasteet ja talouden tasapainottamissuunnitelma, kaupunkistrategian toteuttaminen ja uusi hyvinvointialue tulevat vaatimaan vastuualueen asiantuntijoiden vahvaa työpanosta. Hyvinvointialueen siirron myötä toimintaympäristö ja konsernipalveluiden kokonaisuus muuttuu.

Henkilöstöpalvelut tulee vuoden 2023 aikana panostamaan osaamisen johtamiseen, kestävien työurien ja henkilöstön saatavuuden kehittämiseen. Henkilöstön saatavuuden parantamiseksi, työhyvinvoinnin lisäämiseksi, työkuoron ja työnilon ylläpitämiseksi ja työurien pidentämiseksi lisätään henkilöstölle 100 euron vuotuinen liikunta-, kulttuuri-, ja hyvinvointietuseteli. Seteli kilpailutetaan useaksi vuodeksi kerrallaan. Vuoden 2023 kustannus katetaan metsänmyyntiä lisäämällä 150 000 € ja vuodesta 2024 alkaen palkitsemisen kate katsotaan vuosittain budjetin yhteydessä.

Hallinnon ja johdon tukipalveluiden painopistealueet ovat asianhallintakokonaisuuden kehittämisen mm. sopimusten hallinnan kehittäminen yhdessä hankintapalveluiden kanssa, hallinnon asiantuntijuuden vahvistaminen koko organisaation käyttöön sekä koko kaupunkiorganisaation postiratkaisujen digitalisointi.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Sopimusten hallinnan kehittäminen	Organisaatiolla on käytössä yhtenäinen sopimuksenhallintamalli ja -ohje	Aikataulu- ja resurssihaasteet Ohjeiden jalkauttaminen epäonnistuu.	Varataan riittävästi aikaa ja resurssit kehittämistyöhön. Riittävä monimuotoinen koulutus ja tuki.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Postiratkaisujen digitalisaatio	Paperipostista on pääosin luovuttu ja siirrytty sähköisiin palveluihin. Taloudelliset hyödyt on osoitettavissa.	Sähköisiä palveluita ei oteta täysimääräisesti käyttöön	Riittävä monimuotoinen koulutus ja tuki.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Henkilöstösaatavuuden parantaminen	Keskimääräinen hakijamäärä avoimiin tehtäviin yli 9 hakijaa/tehtävä. Hakijakokemuksen mitaamisen aloittaminen	Rekrytointiviestinnän houkuttelevuuden ja kanavavalintojen epäonnistuminen Rekrytoivat lähijohtajat eivät sitoudu uuteen hakijaystävälliseen rekrytointimalliin.	Uuden rekrytointikumppanin asiantuntijuuden hyödyntäminen ja lähijohtajien kouluttaminen ja sparraus.

Toiminnan kuvaus

Henkilöstö- ja hallintopalvelut vastaa seuraavista osa-alueista: henkilöstöpalvelut, hallinnon ja johdon tuki sekä varautuminen ja valmiustoiminta.

Henkilöstöpalveluiden seitsemän henkilön tiimi tarjoaa koko organisaation käyttöön keskitetysti palvelussuhteen koko elinkaaren palvelut, henkilöstön saatavuuteen ja rekrytointiin liittyvän tuen, henkilöstösuunnittelun ja raportoinnin. Henkilöstöpalveluissa hoidetaan keskitetysti myös henkilöstön osaamisen, toimintakulttuurin ja johtamisen kehittäminen, työhyvinvoinnin- ja työsuojelun palvelut sekä yhteistoiminta.

Hallinto ja johdon tukipalvelut, 16 henkilöä, tuottaa johdon ja luottamushenkilöiden tukipalvelut sekä valtuuston ja kaupunginhallituksen kokousvalmisteluun ja täytäntöönpanoon liittyvät palvelut. Hallinto- ja johdon tukipalvelut vastaavat myös hallinnon asiantuntija- ja lakimiestehtävistä, asiantuntijasta ja arkistoinnista, tietoturvasta ja tietosuojasta, vaalien järjestämisestä, Raatihuoneen toiminnasta sekä kaupungintalon ja Raatihuoneen virastomestari tehtävistä.

Henkilöstö- ja valmiusjohtajan vastuulla on varautumiseen ja valmiuteen liittyvä kokonaiskoordinaatio yli toimialarajojen.

Strategia ja tietojohdampalvelut

Strategia ja tietojohdampalvelut	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	4 514 842	4 854 700	2 938 800
Toimintamenot	-6 784 726	-7 464 900	-5 592 900
Toimintakate	-2 269 884	-2 610 200	-2 654 100

Vuonna 2023 Strategia ja tietojohdampalvelut -palvelualueen toimintamenot ovat 5,593 milj. euroa ja toimintatulot ovat 2,939 milj. euroa. Toimintakate on -2,654 milj. euroa.

Strategian ja tietojohdampalvelujen talousarvio vuodelle 2023 sisältää määrärahoja seuraavasti:

- Kehittämispalvelut: 646 900 € (menot) ja 7 200 € (tulot),
- Asiakaspalvelut ja viestintä: 843 200 € (menot) ja 205 900 € (tulot),
- Toiminnan kehittäminen ja hankkeet: 1 027 000 (menot) ja 556 100 € (tulot)
- Tietohallinto: 3 075 800 € (menot) ja 2 169 600 € (tulot)

Strategia ja tietojohdampalvelut vastaa kaupungin strategian ja tietojohdampamisen tuottamisesta ja seurannasta sekä digitalisaation, tietohallinnon, yleisen hankekoordinaation, kaupunkiviestinnän, osallisuustyön ja asiakaspalvelu Kastellin toiminnasta. Kyseessä ovat tieto- ja teknologia-avusteisen päätöksenteon tukipalvelut täydennettynä viestinnällä ja yhteystoiminnalla.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Tietoon perustuva johtaminen ja päätöksenteko	Exreportin kuukausittainen kävijämäärä pl. heinäkuu vähintään 80 Exreportin käyttäjäkyselyn suositteluindeksi NPS vähintään 50 Ennakkovaikutusten arvioinnit strategisesti merkittävistä päätöksistä	Exreportin kävijämäärä jää matalaksi, jolloin tietojohdampaminen ei toteudu aiotulla tavalla Järjestelmän sisältö ei vastaa tarpeita tai järjestelmän käytettävyys on heikko Ennakkovaikutusten arviointeja ei tehdä ja päätösten monipuoliset vaikutukset jäävät huomioimatta	Riittävä valmennus ja opastus yhteisen tietojohdampajärjestelmän käyttöön Järjestelmän kehittämisessä huomioidaan käyttäjien tarpeet ja käytettävyys Päätösten valmistelussa sovitaan ennakkovaikutusten arvioinnista

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Digitalisaation tukeminen	Toimialat arvioivat saamansa tuen >= 3.8 asteikolla 1-5	Tuki koetaan riittämättömäksi	Aktiivinen vuoropuhelu toimialojen kanssa
Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Vaikuttava viestintä ja markkinointi	Sitoutumiset (jaot, työkäykset, kommentit, retwiitit, vastaukset, suorat viestit) Viestinnän saavutettavuus on valtuustokauden lopussa tasolla AAA Kanavien (www.visithämeenlinna.fi ja some) vaikuttavuus ja sitoutumiset	Sitoutuminen sosiaalisessa mediassa ja viesteissä jää matalaksi Viestintä ei ole saavutettavaa Kanavien vaikuttavuus ja sitoutuminen on heikkoa	Kiinnitetään huomiota viestien kiinnostavaan sisältöön ja julkaistaan monipuolisesti Noudatetaan saavutettavuuden ohjeita Huolehditaan sisältöjen kiinnostavuudesta

Toiminnan kuvaus

Strategia ja tietojohdampalvelut tukee toimialoja ja kaupungin johtoa perustehtävässään tuottamalla tietoa, arvioiteja ja selvityksiä kaupunkistrategian toteuttamiseksi. Strategia ja kehittäminen koordinoi kaupungin strategiatyötä. Erityisesti vuonna 2023 panostetaan kaupunkistrategian vaikuttavuuden arviointiin, tietojohdamisen vakiinnuttamiseen sekä monikanavaiseseen viestintään. Vuoden 2023 aikana toteutetaan kaupunkikuvatutkimus, joka toteutetaan kolmen vuoden välein, ja sitä täydentävä muuttajatutkimus, joka toteutetaan kahden vuoden välein. Strategia ja tietojohdaminen vastaa strategisen kehittämisen koordinoinnista niin, että hankkeista muodostuu kokonaiskuva.

Osallisuuden edistämässä strategia- ja tietojohdampalveluilla on toimialueiden ja konserniyhtiöiden toimintaa koordinoiva, tukeva, yhteisiä resursseja hyödyntävä ja innovatiivisuutta ylläpitävä rooli. Järjestöyhteistyössä osallistutaan Silta-yhteistyöverkoston sekä Kanta-Hämeen järjestöasiain neuvottelukuntaan sekä tehdään yhteistyötä eri järjestöjen kanssa osallisuustyössä.

Hämeenlinnan kaupunki toimii Suomen Kasvukäytävän isäntäkaupunkina. Suomen Kasvukäytävä on Helsingistä Seinäjoelle ulottuva aluekehittämisen yhteistyöverkosto, joka on muodostettu vuonna 2013 edistämään kasvukäytävän kehittämistyötä.

Kaupungin viestinnän linjaukset päivitetään vuoden alussa ja tämän yhteydessä tehdään mm. viestinnän kanvasuunnitelma. Tiivistä viestintäyhteistyötä Linnan Kehitys Oy:n kanssa jatketaan ja osallistutaan kaupunkimarkkinoinnin toteuttamiseen sovituin osin. Kaupungin verkkoviestinnän saavutettavuus on hyvällä tasolla AA ja sen kehittymistä tuetaan mm. jatkuvalla koulutuksella ja tuella.

Palvelupiste Kastellissa asiakaspalvelun prosesseja kehitetään yhä vahvemmin digitaalisuutta hyödyntäviksi laadukasta, ystävällistä ja asiakasta kunnioittavaa lähipalvelua unohtamatta. Puhelinvaihdopalvelut ovat osin ulkoistettuja ja postituksessa on siirrytty pääosin digitaalisiin postipalveluihin.

Hyvinvointialuemuutos työllistää tietohallintoa merkittävästi myös vuonna 2023. ICT-palveluiden siirto hyvinvointialueelle kestää useita kuukausia ja aiheuttaa merkittävästi lisätyötä tietohallinnolle lähes koko 2023 vuoden ajan. Toinen merkittävä muutos on maakunnallinen tietoliikennepalveluiden kilpailutus. Sen myötä saattaa kaikkien kiinteiden yhteyksien toimittaja vaihtua, ja yhteyksien yliheittojen suunnittelu ja toteutus tulee työllistämään merkittävästi erityisesti vuonna 2024. Kilpailutuksen myötä odotetaan kaupungille merkittäviä säästöjä vuodesta 2025 alkaen. Samanaikaisesti toteutetaan pienimuotoinen koulupuolen pilvihallinnan pilotointi, joka toteutuessaan mahdollistaa IT-laitteiden hallinnan kustannustehokkaammin. Integraatioalustan hankintaa selvitetään datan parempaan hallintaan. Merkittävä panostuskohde digitalisaatiossa tulee olemaan työllisyyspalveluiden valtakunnallisten ICT-järjestelmien kehittäminen, sekä kuntakohtaisten järjestelmien kehittäminen. Lisäksi toimialoja tuetaan resurssien puitteissa niiden edistäessä digitiekarttojen mukaista digitalisaatiota.

Elinvoima- ja työllisyyspalvelut

Elinvoima ja työllisyyspalvelut	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	945 580	741 100	1 703 300
Toimintamenot	-13 537 988	-13 398 300	-15 716 400
Toimintakate	-12 592 407	-12 657 200	-14 013 100

Vuonna 2023 Elinvoima- ja työllisyyspalvelut -palvelualueen toimintamenot ovat 15,716 milj. euroa ja toimintatulot ovat 1,703 milj. euroa. Toimintakate on -14,013 milj. euroa.

Elinvoima- ja työllisyyspalvelut talousarvio vuodelle 2023 sisältää määrärahoja seuraavasti:

- Työllisyyden edistäminen: 11 080 900 € (menot) ja 698 300 € (tulot),
- Elinvoimapalvelut: 3 347 500 € (menot),
- Kotoutumispalvelut: 1 288 000 € (menot) ja 1 005 000 € (tulot)

Hyvinvointialueuudistuksen kasvattaessa elinvoimapolitiikan merkitystä Hämeenlinnan kaupunkiin päätettiin perustaa uusi elinvoimapolitiikkaan keskittyvä vastuualue, jota johtaa elinvoimajohtaja. Elinvoima- ja työllisyyspalvelut vastaa kaupungin elinvoiman edistämistyöstä, työllisyydenhoidosta, elinkeinopolitiikan ohjauksesta, matkailu- ja tapahtumapolitiikan valmistelusta sekä asunto- ja korkeakoulupolitiikan ohjauksesta ja kotouttavista palveluista. Palvelualueen tehtävänä on vahvistaa kaupungin elinvoimajohtamista ja edunvalvontaa sekä vastata työllisyydenhoidon ja kotouttamisen kokonaisuuksista.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Taloudelliset ja tehokkaat TE-palvelut	<p>Työmarkkinatuen kuntasuus laskee vuosittain</p> <p>Yli kolmen kuukauden työttömyydet laskevat</p>	<p>Taantuma, pandemia, uusien työpaikkojen syntyminen ja yritysten sijoittuminen merkittävästi vähenevät ja sitä kautta erilaisen työvoiman tarve heikkenee.</p> <p>Työkyvyn haasteet tulevat työllistymisen esteeksi.</p> <p>Työnhakijoiden palvelutarvetta ei ole tunnistettu työllistymisen edistämiseen</p> <p>Oppilaitoksista valmistuneet ja palveluissa olevat eivät sijoitu nopeasti työelämään.</p> <p>Osatyökykyisten ja vieraskielisten työllistyminen on heikkoa.</p>	<p>Ennakoinnin ja varautumisen kehittäminen. Tiedolla johtamisen kehittäminen.</p> <p>Työkykyä ja työllistymisestä tukevat palvelut vastaavat asiakkaiden palvelutarpeisiin ja työnantajien työvoiman tarpeeseen.</p> <p>Työikäisen väestön houkuttelu alueelle. Panostus palveluohjauksen kehittämiseen sekä työllisyyden ja hyvinvointialueen yhdyspintatyöhön.</p> <p>Yhteistyötä oppilaitosten ja eri palveluntuottajien kanssa lisätään.</p> <p>Monimuotoisen työelämän kehittäminen.</p>

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Vaikuttava elinvoimapolitiikka	<p>Linnan Kehitys Oy:lle asetetut tavoitteet on saavutettu</p> <p>Toisen asteen ja ammattikorkeakoulun houkuttavuus kasvaa</p> <p>Ammattikorkeakoulusta valmistuneiden sijoittuminen Kanta-Hämeeseen kasvaa</p>	<p>Taantuma, tms. yritysten toimeliaisuutta vähentävä, oleellinen muutos toiminta-ympäristössä.</p> <p>Oppilaitosten vetovoima heikkenee. Opiskelijamäärät putoavat.</p> <p>Alueen työpaikka-, asumis- ja vapaa-ajan tarjonta ei vastaa valmistuneiden odotuksiin.</p>	<p>Yrityspalveluiden oikea-aikainen ja kuhunkin tarpeeseen räätälöity markkinoiminen / tarjonta.</p> <p>Aktiivinen markkinointi ja koulutussisältöjen kehittäminen entistä työelämälähtöisemmin.</p> <p>Oppilaitos- ja yritysyhteistyön tiivistäminen. Selkeiden työllistymispolkujen rakentaminen. Työelämäpalveluiden kehittäminen. Asumis-</p>

	Hämeen Uusyrityskeskuksen tavoitteet on saavutettu	Yrittäjyyden vetovoima heikkenee. Uusyrityskeskuksen palveluita ei tunneta.	ja vapaa-ajan tarjonnan aktiivinen markkinointi. Yrittäjyys-vaihtoehdon markkinointi ja siihen liittyvien epäluulojen hälventäminen. Uusyrityskeskuksen palvelujen näkyvyyden lisääminen ja tiivistyvä yhteistyö mm. työelämäpalveluiden ja oppilaitosten kanssa.
--	--	---	--

Toiminnan kuvaus

Tulevina vuosina keskeisiä elinvoimapolitiikan toiminnallisia painopisteitä ovat muun muassa yritysten sijoittumisten ja työpaikkakehityksen vahvistaminen, edunvalvonnan tiivistäminen, erityisesti korkeakoulutettujen opiskelijoiden sitouttaminen Hämeenlinnaan ja maakuntaan sekä matkailun ja tapahtumatoiminnan kehittäminen. Tätä silmällä pitäen katkolla vuoden 2022 päätteeksi ollut elinkeinoyhtiön palvelusopimus uudistetaan vastaamaan entistä paremmin toimintaympäristön vaatimuksia. Samalla turvataan yhtiölle operatiivista autonomiaa, mutta myös kehitetään yhtiön toiminnan vaikuttavuuden arviointia parantamalla sopimuksen mittaristoa. Tulevan TE-uudistuksen myötä ainakin palvelusopimuksen työllisyysosuutta tarkastellaan uudelleen yhteistyössä. Kaupunki uusi sopimuksensa myös aloittavien yrittäjien palveluita tarjoavan Hämeen uusyrityskeskuksen kanssa. Edunvalvontaa ollaan kehittämässä erityisesti yhteistyössä muiden keskisuurten kaupunkien kanssa kesällä 2022 julkistetun kaupunkipolitiikan tiekartan (MDI) mukaisesti.

Eryteisesti maaseudun elinvoiman ja palvelujen vahvistamiseksi kaupunki edistää aktiivisesti tietoliikenteen laajakaistahankkeita yhteistyössä Hämeen liiton kanssa hyödyntäen tarkoitukseen varattuja kansallisia ja EU-elvytysrahoja.

Kaupungin keskeisiä edunvalvonta- ja elinvoimatavoitteita ensi vuonna ovat pääradan pikaiseen parantamiseen ja tulevaan Suomi Rata Oy:n ratalinjaukseen vaikuttaminen siten, että Suomi-rata kulkee nykyistä päärataa myötäillen, MORE-yritysalueen liittymän valtionrahoituksen tavoittelemineen, osaaminen, koulutus ja yliopistoyhteistyön kehittäminen sekä Evon alueen kehittäminen.

Matkailun ja tapahtumien kehittämistyötä jalkautetaan ja kehitetään vuonna 2021 valmistuneen tapahtumien ja matkailun tiekartan myötä sekä toteuttamalla Nordic Marketingilta tilatun matkailun ja tapahtumien rooleihin liittyneen selvityksen suosituksia. Korkeakouluopiskelijoiden alueelle kiinnittymisen lisäämiseksi haettiin kaupungin, elinkeinoyhtiön sekä Hämeen ammattikorkeakoulun ja koulutuskuntayhtymä Tavastian yhteistyönä merkittävää, noin 650 000 euron pitovoimahanketta. Rahoituspäätös on tätä kirjoitettaessa vielä saamatta, mutta haasteeseen tartutaan joka tapauksessa käytettävissä olevin keinoin, sillä korkeakoulutettujen kiinnittymisellä alueelle on merkittäviä, dynamiikkaa vahvistavia elinvoimavaikutuksia pitkällä tähtäimellä ja tällä hetkellä ammattikorkeakoulun opiskelijoista vain noin 30 % jää Kanta-Hämeeseen.

Hämeenlinnan kaupungin elinvoima- ja työllisyyspalvelut toimivat Hämeenlinnan seudun työllisyyden kuntakokeilun ja Kanta-Hämeen työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP) toiminnan koordinoijana sekä vastaa Ketterimmät – Hämeenlinnan seudun työllisyysohjelman 2017–2025 toteutuksesta.

Työllisyyskokeilu toimii pohjana TE-palveluiden siirtymiselle kuntiin vuoden 2025 alusta alkaen. TE-palvelujen siirto kunnille tuo palvelut lähemmäksi asiakkaita. Siirtymisen myötä työllisyyspalvelut, kunnan koulutuspalvelut sekä elinkeinopalvelut ovat saman järjestäjän vastuulla ja tukevat nopeamman työllistymisen tavoitetta. Samalla mahdollistuu kohdennettujen ja paikallisten työmarkkinoiden tarpeisiin sopivien palveluiden tarjoaminen asiakkaille.

TE-palvelujen siirtoa koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2022. Lain vahvistaminen on aikataulutettu keväälle 2023. Kuntien väliset mahdolliset sopimukset tulee olla valmiita ja hyväksytyt lokakuun loppuun 2023 mennessä. Valtion valtakunnallinen yhteistoimintaneuvottelu käynnistyy elokuussa 2023 ja virastokohtainen yhteistoimintaprosessi alkaa vuoden 2023 lopulla. Vuoden 2024 alkupuolella painopisteenä on kuntien suunnittelu ja hankintojen aloittaminen.

Tulevien vuosien toimintaympäristön muutokset, elinvoiman kehittäminen ja työllisyydenhoidossa onnistuminen edellyttävät laajalla verkostolla sovittuja yhteisiä tavoitteita ja toimenpiteitä, asiakkaiden oman aktiivisuuden ja toimijuuden vahvistamista työllistymistavoitteen saavuttamiseksi, ketteriä kokeiluja sekä asiantuntijoiden ja verkostojen vahvaa työpanosta. Tavoitteena on tarjota yksilöllisiä, laadukkaita ja oikea-aikaisia palveluita sekä työnhakija- että työnantaja-asiakkaille.

Kaupunki selvittää yhdessä Hämeenlinnan Asunnot Oy:n kanssa asumisneuvonnan kehittämistä ja siihen valtion tuen uusia mahdollisuuksia.

Keskusvaalilautakunta

Keskusvaalilautakunta	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	78 377	100 000	100 000
Toimintamenot	-259 781	-200 000	-185 000
Toimintakate	-181 403	-100 000	-85 000

Vuonna 2023 keskusvaalilautakunnan toimintamenot ovat 0,185 milj. euroa, ja toimintatulot ovat 0,100 milj. euroa. Toimintakate on -0,85 milj. euroa.

Toiminnan kuvaus

Vuonna 2023 järjestetään eduskuntavaalit ja vuonna 2024 presidentinvaalit sekä europarlamenttivaalit. Vuonna 2025 järjestetään kuntavaalit ja aluevaalit.

Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunta	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	12 004	15 800	2 000
Toimintamenot	-214 739	-264 100	-254 800
Toimintakate	-202 736	-248 300	-252 800

Vuonna 2023 tarkastuslautakunnan toimintamenot ovat -0,254 milj. euroa ja toimintatulot 2 000 euroa. Toimintakate on -0,253 milj. euroa.

Tarkastuslautakunta on osa konsernipalvelujen kokonaisuutta.

Tarkastuslautakunnan tehtävät on määritelty kuntalain 121 §:ssä ja kaupungin hallintosäännön 64 §:ssä. Tarkastuslautakunta toimii kaupunginvaltuuston alaisena ja valmistelee valtuustolle hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat. Lautakunta antaa vuosittain valtuustolle arviointikertomuksen, jossa se esittää arvionsa edellisen tilikauden toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta sekä siitä onko kaupungin toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi lautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Arviointikertomuksessa esitetyt havainnot johtavat toimintojen kehittämiseen vuoden kuluessa niiden esittämisestä	75 % havainnoista johtaa toimintojen kehittämiseen vuoden kuluessa niiden esittämisestä	Rajalliset resurssit Havaintojen jääminen toissijaiseksi	Hyvä keskusteluyhteys toimialoille ja valtuustoon

Toiminnan kuvaus

Tarkastuslautakunta tukee kaupunkistrategian toimeenpanoa sekä talousarviossa asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista omalla arviointitoiminnallaan ja antamallaan arviointikertomuksella.

Kaupunkistrategia ja talousarviossa asetetut tavoitteet ohjaavat tarkastuslautakunnan arviointitoiminnan kohdentumista ja painotuksia. Lautakunta laatii vuosittain työohjelman arviointityötään varten, joka pohjautuu valtuustokaudelle laadittuun arviointisuunnitelmaan. Työohjelma sisältää ti-
livuotta koskevat arviointikohteet.

Tarkastuslautakunnan valmistelutyöstä huolehtii tarkastustoimen yksikkö, joka tekee myös sisäistä tarkastusta kaupunginjohtajan hyväksymän vuosisuunnitelman mukaisesti.

Elinkeinorahaston taseyksikkö

Elinkeinorahaston taseyksikkö	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Palvelujen ostot	-139		-1 000
Toimintamenot	-139		-1 000
Toimintakate	-139		-1 000

Vuonna 2023 elinkeinorahaston taseyksikön toimintamenot ovat 1 000 euroa.

Elinkeinorahasto toimii nettositovana taseyksikkönä. Elinkeinorahaston tuotto lisätään rahaston pääomaan, ellei valtuusto vuoden aikana toisin päättä.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Talous

SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTAKUNTA	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat					
Myyntitulot	1 680 984	1 347 000	1 377 000	1 377 000	1 377 000
Maksutulot	2 487 489	2 085 000	2 075 000	1 975 000	1 975 000
Tuet ja avustukset	3 057 636	586 000	589 000	589 000	589 000
Muut toimintatulot	183 042	150 000	142 000	142 000	142 000
Toimintatulot	7 409 152	4 168 000	4 183 000	4 083 000	4 083 000
Henkilöstömenot	-59 408 982	-58 852 000	-59 627 000	-61 419 000	-62 764 000
Palvelujen ostot	-25 843 416	-25 517 000	-26 325 000	-24 881 000	-23 947 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 953 977	-2 460 000	-2 610 000	-2 648 000	-2 676 000
Avustukset	-10 237 755	-10 651 000	-10 481 000	-10 511 000	-10 588 000
Muut toimintamenot	-26 905 844	-27 714 000	-28 900 000	-29 287 000	-30 785 000
Toimintamenot	-125 349 975	-125 194 000	-127 943 000	-128 746 000	-130 760 000
Toimintakate	-117 940 823	-121 026 000	-123 760 000	-124 663 000	-126 677 000
Sopeutus (sisältyy toimintakatteeseen)				1 705 000	2 841 000

Vuonna 2023 sivistys- ja hyvinvointilautakunnan toimintatuotot ovat 4,183 milj. euroa ja toimintamenot 127,943 milj. euroa. Toimintakate on -123,760 milj. euroa. Suunnitelmavuoden 2024 toimintakate on -124,663 milj. euroa ja suunnitelmavuoden 2025 toimintakate on -126,677 milj. euroa. Jotta suunnitelmavuosien toimintakatteeseen päästään on toimintaa sopeutettava. Sopeutustarve on vuonna 2024 1,705 milj. euroa ja vuonna 2025 2,841 milj. euroa.

Tavoitteet

Hyvinvoivien ihmisten yhteisöllinen kaupunki

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Lasten ja nuorten liikku- misen edistäminen	MOVE-testien tulokset ovat keskimäärin yli val- takunnan keskitason Liikuntavälitunnit käy- tössä 80 %:lla oppilaista	Eröt paljon liikkuvien ja vähän liikkuvien lasten määrässä Liikuntavälitunnin laatu	Koululiikunta ja maksu- ton harrastustoiminta, koulujen ja päiväkotien liikuntaympäristöt Välituntiliikunnan oh- jaus
Vuorovaikutuksen laatu	Hyvinvointikertomuk- seen valitut ja hyte-ker- toimeen sisältyvät kou- luterveyskyselyn tulok- set parantuneet Vuorovaikutuksen laatu varhaiskasvatuksessa (Kehittävä Palaute)	Oppilaiden kokemukset vuorovaikutuksesta Henkilöstön työajan käyttö ja lähijohtajatyö, henkilöstön pedagogi- nen osaaminen	Kohtaamisen kulttuurin edistäminen kouluissa Henkilöstön pedagogi- sen osaamisen kehittä- minen, pedagoginen johtaminen ja työjärjes- telyt

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Kielellisten valmiuksien ja lukutaidon edistäminen	Oppilaiden lukutaidon tulokset edellisvuotta paremmat	Erot lukutaidossa	Äidinkielen opetus ja yhteistyö kirjaston kanssa, hankerahoituksen kohdentaminen, opettajien kouluttaminen
Sitoutuminen varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen	Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten osuus kasvaa edellisvuodesta. Lasten sitoutuminen toimintaan varhaiskasvatuksessa (Kehittävä Palaute) Oppilaiden poissaolomäärien vähentyminen edellisvuodesta	Perheiden valinnat lapsen hoitomuodoksi. Henkilöstön pedagogisen osaamisen ja työjärjestelyt. Oppilaan saaman henkilökohtaisen tuen määrä ja laatu, poissaolojen pitkittyminen	Positiivinen viestintä varhaiskasvatuksesta eri kanavissa. Henkilöstön pedagogisen osaamisen kehittäminen, pedagoginen johtaminen ja työjärjestelyt Ammattilaisten yhteistyö ja yksilöllisten keinojen löytäminen, poissaoloihin puuttumisen mallin noudattaminen ja oppilashuoltotyö
Asukkaiden aktivoiminen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen yhdessä hyvinvointialueen kanssa	Kulttuurin ja liikunnan TEA-viisarit yli koko maan keskiarvon Liikkumiskerrat kaupungin ja yhtiön sisäliikuntapaikoissa Ikäihmisten hyvinvointisuunnitelman toimeenpano Asukkaille toteutetaan päihdeasennekysely	Kulttuurihyvinvoinnin ja liikunnan merkitys kaupungin toiminnassa Sisäliikuntapaikkojen saavutettavuus Ikääntyneiden hyvinvoinnin edistäminen osana hyte-työtä Liialliseen päihteiden käyttöön liittyvien riskien tunnistaminen	Yhteistyö kaupungin sisällä Riittävän kattava palveluverkko ja monipuolinen tarjonta Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa Ehkäisevä päihdetyö vaikiintuu osaksi uuden kunnan toimintaa

Taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kaupunki

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Talouden tasapainotusohjelman toteuttaminen	Tasapainotusohjelman selvitykset on tehty ja päätökset edistävät talouden tasapainottamista Asiakas- ja palautekyselyn tulokset	Talouden tasapainotusta ei saavuteta	Monipuolinen valmistelu, riittävä valmistelu- ja toteutusaika ja sitoutuminen

		Asiakkaiden näkemysten huomioiminen valmistelussa	Kattavat palautekanavat, palautteiden huomioiminen toiminnan kehittämisessä
Kestävän elämäntavan opinpolun toimeenpano	Kokemus kestävän elämäntavan edistymisestä (oppilaiden, henkilöstön itsearviointi)	Kestävän elämäntavan opinpolun käytännön toteutus ja henkilöstön sitoutuminen, hankerahoituksen saatavuus	Toteuttamissuunnitelman laadinta ja toimenpiteiden johtaminen käytäntöön, henkilöstön koulutus Hankerahoituksen haku

Elinvoimainen kasvun kaupunki

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Monipuolisten kulttuuri- ja liikuntapalvelujen turvaaminen	<p>Käyntien määrä eri palveluissa ei laske</p> <ul style="list-style-type: none"> - museoiden kävijämäärä - kirjastojen lainausten määrä - liikuntatilojen käyttöaste - uimahallien kävijämäärät - lastenkulttuurin osallistuja-/käyntimäärät - liikuntaryhmien osallistumiskerrat <p>Järjestöavustuksilla avustettavan toiminnan osallistujamäärä</p> <p>Minipilotteihin osallistuneiden määrä</p> <p>Eri kohderyhmien kokemus kulttuurista ja liikunnasta</p>	<p>Kulttuuri- ja liikuntapalvelujen saatavuus ja kiinnostavuus</p> <p>Avustusten ja minipilottien kohdistuminen osallistujien kannalta kiinnostaviin kohteisiin</p> <p>Kulttuuri- ja liikuntapalvelujen kohdistuminen eri väestöryhmille</p>	<p>Toiminnan suunnittelu on laadukasta ja pitkäjänteistä ja siinä huomioidaan asiakaspalautteet</p> <p>Yhteistyö toimijoiden kanssa ja neuvonta tapahtumien järjestäjille</p> <p>Monipuolinen kulttuuri- ja liikuntatarjonta</p>
Positiivisen viestinnän vahvistaminen	<p>Sihyn kanavien some-seuraajien määrä</p> <p>Viestintä edistää lapsen oikeuksien näkymistä ja toteutumista (Unicefin LYK-indikaattori)</p>	<p>Some-kanavien sisällön kiinnostavuus ja säännöllisyys</p> <p>LYK viestinnän irrallisuus muusta viestinnästä</p>	<p>Viestintäosaaminen, tehtäväkuvat</p> <p>Lapsiystävällisyys osana muuta toimialan ja kaupungin viestintää</p>

Toiminnan kuvaus

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta vastaa sivistys- ja hyvinvointitoimialan viranomaistoiminnasta, palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta, sisällöistä ja kehittämisestä sekä tekee esitykset toimialan palveluverkosta ja investoinneista.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan vastuulle kuuluvat varhaiskasvatus, esiopetus, perusopetus sekä oppilas- ja opiskelijahuolto pois lukien hyvinvointialueelle siirtyvät kuraattori- ja psykologipalvelut. Lautakunnan vastuulle kuuluvat myös nuorisopalvelut, lastenkulttuuripalvelut, taiteen perusopetus, kirjastopalvelut, museopalvelut, kulttuuripalvelut ja liikuntapalvelut. Toimialalle siirtyvät 2023 alusta ehkäisevä päihdetyö, ikääntyneiden vapaaehtoistyön tuki, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatio sekä Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelman koordinaatio. Sivistys- ja hyvinvointitoimialalla työskentelee n. 1 350 henkilöä.

Tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan toteuttamisessa ovat mm. Kanta-Hämeen hyvinvointialue, Koulutus kuntayhtymä Tavastia, aterialue- ja siivouspalvelujen tuottajat, joukkoliikenneyksikkö ja koulukuljetuksia tuottavat liikennöitsijät, kaupungin tilapalvelut, varhaiskasvatuksen palvelusetelituottajat, aamu- ja iltapäivätoiminnan tuottajat, Hämeenlinnan Teatteri Oy, Verkatehdas Oy, Sibelius-opisto, Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy ja lukuisa joukko kolmannen sektorin toimijoita.

Keskeiset muutokset

Sivistys- ja hyvinvointipalveluilla on paljon yhdyspintoja toimintansa käynnistävän Kanta-Hämeen hyvinvointialueen kanssa. Lasten ja nuorten palveluissa erityisesti oppilashuollon kuraattori- ja psykologipalvelujen siirtyminen hyvinvointialueelle edellyttää hyvää arjen yhteistyötä. Myös kulttuuri- ja liikuntapalveluissa sekä väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä tarvitaan toimivat yhdyspinnat kuitenkin varmistaen, että tehtäväjako hyvinvointialueen kanssa toteutuu ilman päällekkäisyyksiä.

Talonrakennusinvestointeja esitetään toteutettavaksi kaupunginvaltuuston aiempien päätösten mukaisesti, lisäksi uutena hankkeena esitetään Lammin koulukeskusta. Esitykset talonrakennusinvestoinneiksi on valmisteltu yhdessä tilapalvelujen kanssa ja investointien vaikutus tilavuokriin on huomioitu talousarvion määrärahaesityksissä. Jo päätettyjen talonrakennusinvestointien kustannusarvioita on jouduttu nostamaan kohonneiden rakennuskustannusten vuoksi.

Kohteittainen erittely sivistys- ja hyvinvointilautakunnan käyttöön tulevista talonrakennuskohteista ja niihin liittyvästä ensikertaisesta kalustamisesta sisältäen ICT-hankinnat on kuvattu investointiosassa. Hankkeista aiheutuvat sisäiset vuokrat kohdistuvat sivistys- ja hyvinvointilautakunnan käytötalouteen hankkeiden valmistumisen jälkeen.

Seminaarin kampuksella peruskorjaus jatkuu B/A-osan osalta ja arvioitu valmistusajankohta on toukokuussa 2023. Kevään 2023 aikana sivistys- ja hyvinvointilautakuntaan tulee päätettäväksi E-osan peruskorjaus. Suomen Yliopistokiinteistöt Oy vastaa investoinneista. Tarkemmasta kustannusten jaosta vuokraaikutteisuuden osalta sovitaan kohdekohtaisesti Hämeenlinnan kaupungin ja Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n välillä. Päätökset kohdekohtaisesti tehdään Hämeenlinnan kaupungilla sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa.

Strategisten toimeenpano-ohjelmien toteuttaminen

Strategiset ohjelmat huomioidaan palveluissa ja toiminnassa. Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelman koordinoinnista vastaa hyvinvointipäällikkö, lisäksi jatketaan ohjelman toimeenpanosuunnitelman toteuttamista tulosalueilla ja yhteistyössä hyvinvointialueen ja muun verkoston kanssa. Hiili-neutraali Hämeenlinna ohjelmaa toteutetaan erityisesti kestävä elämäntavan opinpolun kautta sekä investoinneissa yhteistyössä tilapalvelun kanssa. Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinnan tavoitteita toteutetaan erityisesti kulttuuri- ja liikuntapalveluissa yhteistyössä elinvoimajaoston ja Linnan Kehitys Oy:n kanssa.

Toimet talouden tasapainottamiseksi

Talouden tasapainottamiseksi suunnitelmakaudella on käynnistetty tai käynnistetään seuraavat selvitykset: alakouluverkkoselvitys, kirjastoverkkoselvitys, liikuntapalveluja koskeva selvitys, lukiokoulutuksen selvitys ja varhaiskasvatuksen palvelusetelimallin arviointi. Palveluverkkoselvityksen yhteydessä tarkastellaan mahdollisuuksia koko perusopetuksen ruotsinkielisen ja englanninkielisen koulupolun järjestämiseksi Hämeenlinnassa. Henkilöstömäärää arvioidaan suhteessa palvelujen kysyntään erityisesti palveluissa, joihin ikäluokkien pieneneminen vaikuttaa. Ostopalveluja arvioidaan kustannuskriittisesti, varhaiskasvatuksessa tavoitteena on kasvattaa omaa henkilöstöpoolia ja vähentää vuokratyövoiman ostoa. Investointiohjelmaa edistetään kaupungin taloustilanne huomioiden. Digitalisaation edistämistä ja kehittämistyötä arvioidaan kustannusten näkökulmasta. Väestön hyvinvointia ja terveyttä edistetään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan yhteinen hallinto, palveluohjaus ja hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan yhteinen hallinto ja palveluohjaus	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarvot ja määrärahat			
Toimintatulot	3 611		
Toimintameno	-937 554	-1 005 000	-1 301 000
Toimintakate	-933 943	-1 005 000	-1 301 000

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan yhteisen hallinnon, palveluohjauksen ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintakulut vuonna 2023 ovat 1,301 milj. euroa.

Sivistyksen ja hyvinvoinnin yhteisen hallinnon tehtävänä on tukea sivistys- ja hyvinvointilautakunnan sekä toimialan onnistumista. Palveluohjauksen prosessit keskittyvät asiakkuuden alkuvaiheeseen, kuten päivähoitopaikan hakemiseen ja kouluun ilmoittautumiseen. Asiakaspalvelua ja neuvontaa annetaan henkilökohtaisesti eri kanavien kautta.

Palveluohjauksen prosesseihin kuuluvat varhaiskasvatuksessa päivähoitopaikan hakeminen ja jononhallinta, sijoituspäätökset ja uudelleensijoitus, maksupäätökset ja päivähoitolaskutus, esiope-

tukseen ilmoittautuminen ja esiopetus päätös sekä palveluseteliin liittyvät sijoitus- ja maksupäätökset. Opetustoimen prosesseihin kuuluvat mm. kouluun ilmoittautuminen ja oppilaaksiotto prosessi, koulukuljetushakemukset ja -päätökset sekä aamu- ja iltapäivätoimintaan ilmoittautuminen ja päätökset toiminnan järjestämisestä.

Palveluohjaus toimii kiinteästi yhteistyössä tulosalueiden kanssa.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

- Asiakasprosessien jatkuva kehittäminen ja digitalisointi siten, että asiakkaat ja palveluntuottajat voivat halutessaan asioida sähköisesti kaikissa palveluohjaukseen liittyvissä asioissa
- Toimialan verkkosivuston sisällön kehittäminen palveluohjauksen vastuualueen osalta
- Perusopetuksen oppilashallintojärjestelmän kilpailutus

Tavoitteiden saavuttamiseksi palveluohjauksen sisäisenä haasteena on tiimin resurssien tehokas kohdistaminen asiakasprosessien oikeisiin vaiheisiin.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä Lapsiystävällinen Hämeenlinna

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteenä on toiminnan ja sen rakenteiden kehittäminen hyvinvointisuunnitelman mukaisesti yhdessä asukkaiden, oppilaitosten, yritysten, kolmannen sektorin ja hyvinvointialueen kanssa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tiimin toimintaan kuuluvat mm. ehkäisevä päihdetyö, ikääntyneiden vapaaehtoistyön tukeminen (Pysäkki) ja Lapsiystävällinen Hämeenlinna -mallin koordinaatio. Osana Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelmaa edistetään lapsivaikutusten arviointia ja lapsibudjetointia. Konsernipalveluista siirtyy tiimiin yksi henkilö. Lisäksi tavoitteena on siirtää ehkäisevä päihdetyö omaksi työksi, jota varten esitetään perustettavaksi hyvinvointikoordinaattorin tehtävä.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	2 785 174	1 980 000	2 000 000
Toimintamenot	-37 772 236	-37 672 000	-38 177 000
Toimintakate	-34 987 062	-35 692 000	-36 177 000

Vuonna 2023 varhaiskasvatuksen toimintatulot ovat 2,0 milj. euroa ja toimintamenot 38,177 milj. euroa. Toimintakate on -36,177 milj. euroa.

Varhaiskasvatus vastaa varhaiskasvatuslain mukaisen varhaiskasvatuksen sekä perusopetuslain mukaisen esiopetuksen järjestämisestä. Kunnallisen varhaiskasvatuksen piirissä on vuonna 2023 arviolta 2 000 lasta, palvelusetelillä tuotetaan varhaiskasvatusta 780 lapselle ja yksityisen hoidon tuella 70 lapselle. Tavoitteena on, että koko ikäluokasta (1–6 -vuotiaat) varhaiskasvatukseen osallistuu 83 %. Kotihoidon tukea saa 580 lasta.

Kunnallinen varhaiskasvatus sisältää seuraavat muodot: päiväkotihoido, perhepäivähoito, esiopetus ja varhaiserityiskasvatus. Ruotsinkielinen varhaiskasvatus hankitaan ostopalveluna yksityiseltä toimijalta.

Kunnallisen päivähoitopaikan vaihtoehtona voidaan lasten vanhemmille tai muille huoltajille myöntää palveluseteli, jolloin palvelun tuottaa sääntökirjan kriteerit täyttävä ja palveluseteliyrittäjäksi hyväksytty yksityinen päiväkotipalvelujen tuottaja. Varhaiskasvatuksen palvelusetelin arvoa korotetaan 2 %.

Palvelusetelin lisäksi vanhemmilla on mahdollisuus valita yksityisen hoidon tuella toimiva kunnan hyväksymä ja valvoma perhepäivähoitaja. Mikäli lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät valitse lapselle kunnan järjestämää varhaiskasvatuslain 12 §:n mukaista varhaiskasvatusta, lapsen hoito voidaan järjestää kotihoidon tuella tai yksityisen hoidon tuella esimerkiksi palkkaamalla hoitaja kotiin. Koska esiopetusta ei ole mahdollista järjestää yksityisen hoidon tuella tai palvelusetelillä, hankitaan sitä ostopalveluna palvelusetelituottajilta.

Toteutetaan asiakas- ja henkilöstökysely omissa ja palveluseteliyksiköissä varhaiskasvatuksen laadun ja vaikuttavuuden kehittämiseksi sekä selvitetään asiakaspohjan erot huomioon ottaen vertailtavat yksikkökohtaiset kustannukset.

Varhaiskasvatuksessa jatketaan vuonna 2023 toiminnan kehittämistä asiakaskyselyn ja henkilöstökyselyn tulosten sekä johtamisen arviointityön pohjalta. Erytisenä painopisteenä on lasten hyvinvointi sekä yhteistyön kehittäminen hyvinvointialueyhteistyössä. Uusi varhaiskasvatuslaki tuli voimaan 1.8.2022 ja sen myötä päivitettiin varhaiskasvatussuunnitelma. Lakimuutos edellyttää lapsen tuen tarpeisiin reagoimista varhaiskasvatuksessa heti, kun tuki havaitaan ja siinä on tarkennettu henkilöstöresursointia lapsen tuen kysymyksissä. Uuden varhaiskasvatuslain vaikutukset tulevat näkyviin täysimääräisinä vuoden 2023 aikana. Henkilöstön koulutuksissa painottuvat varhaiskasvatuslain ja -suunnitelman muutokset ja niiden haltuunotto.

Varhaiskasvatuksessa on vuonna 2023 meneillään vuonna 2022 alkaneita hankkeita Opetushallituksen ja Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella. Hankkeilla on palkattu lisäkasvattajia ryhmiin lapsen tuen vahvistamiseksi. Lisäksi hankerahoitus on mahdollistanut päiväkotien erityisopettajien määräaikaisen lisäämisen ja päiväkotikuraattorikokeilun käynnistämisen. Hankerahoituksella järjestetään myös koulutusta esimiehille johtamisesta sekä koko henkilöstölle lapsen tuen teemoista.

Hämeenlinna on mukana Opetus- ja kulttuuriministeriön kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa. Kokeilu kestää elokuun 2021 alusta toukokuun 2024 loppuun. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun tarkoituksena on vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa, kehittää esiopetuksen laatua ja vaikuttavuutta, selvittää varhaiskasvatuksen sekä esi- ja alkuopetuksen välisiä jatkumia, selvittää perheiden palveluvalintoja ja saada tietoa kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiin, sosiaalisiin taitoihin ja terveen itsetunnon muodostumiseen.

Tavoitteena Hämeenlinnassa on yhtenäinen palvelupolku varhaiskasvatuksesta esiopetuksen kautta perusopetukseen. Esiopetusryhmiä toimii sekä päiväkotien että koulujen yhteydessä.

Varhaiskasvatuksen laadun lisäksi tavoitteena on vastata joustavasti kuntalaisten palveluntarpeeseen ja sopeuttaa tarvittaessa toimintaa vastaamaan kysynnän muutoksia. Syntyneiden lasten määrä Hämeenlinnassa laski vuosina 2014–2018. Viime vuosina kehitys on ollut vain heikosti positiivista. Lasten määrän kehitystä ja varhaiskasvatuksen osallistumisastetta seurataan jatkossakin vuositasona, jotta mahdollisiin muutoksiin pystytään reagoimaan joustavasti.

Tunnusluvut	TP 2020	TP 2021	TA 2022	TA 2023
Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten osuus 1–6 -vuotiaiden ikäluokista	81%	79,45 %	83%	83%
Lasten määrä omassa palvelutuotannossa	2 087	1 896	2 000	2 000
Lasten määrä palvelusetelillä tuotetussa palvelussa	672	716	690	780
Lasten määrä ostopalveluna tuotetussa palvelussa	10	16	20	20
Yksityisen hoidon tuen piirissä olevien lasten määrä	108	71	50	70
Kotihoidontuen piirissä olevien lasten määrä	610	569	590	580
Sijaispalvelun ostot Seuturekry Oy:ltä, tuntia	16 282	25 147	20 000	20 000
Oman varhaiskasvatuksen käyttöaste, %	74,11	78,35	90,00	90,00
Ympäri vuorokautisen varhaiskasvatuksen käyttöaste*, %			75,00	75,00

*Ympäri vuorokautiselle varhaiskasvatukselle on toiminnan luonteen vuoksi perusteltua asettaa oma käyttöaste tavoite. Raportointi aloitetaan vuodesta 2022. Eriyttämisellä ei ole vaikutusta oman varhaiskasvatuksen käyttöastetavoitteeseen.

Opetus, nuoriso ja lastenkulttuuri

Opetus, nuoriso ja lastenkulttuuri	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	4 008 074	1 827 000	1 837 000
Toimintamenot	-70 979 210	-70 558 600	-72 377 000
Toimintakate	-66 971 136	-68 731 600	-70 540 000

Vuonna 2023 opetuksen, nuorison ja lastenkulttuurin toimintatuotot ovat 1,837 milj. euroa ja toimintamenot 72,377 milj. euroa. Toimintakate on -70,540 milj. euroa.

Talousarviosta on poistettu 0,100 milj. karsinta perusopetuksen henkilöstömenoista. Summa tulee käyttää palvelutason parantamiseen.

Opetus-, nuoriso-, ja lastenkulttuuripalvelut huolehtivat perusopetuslain ja -asetuksen mukaisesta opetuksen järjestämisestä, nuorisolain mukaisesta nuorisotyön järjestämisestä sekä lastenkulttuurin tuottamisesta. Osana lastenkulttuuripalveluja toimii Aimokoulu, joka antaa visuaalisten taiteiden opetus suunnitelman mukaista taiteen perusopetusta. Lisäksi taiteen perusopetusta tanssin ja musiikin osalta tuotetaan Sibelius-opiston toimesta.

Perusopetuksen oppilasmäärä syksyllä 2022 on 6 401. Aloittavien 1-luokkalaisten määrä on merkittävästi edellisvuotta alempi. Oppilasmäärät laskevat tulevina vuosina ikäluokkien pienentyessä. Valmistavan opetuksen määrä vaihtelee voimakkaasti maailman tilanteen takia.

Ammatillisen toisen asteen koulutukseen ja lukiokoulutuksen tuottamiseen Hämeenlinnan kaupunki osallistuu koulutuskuntayhtymä Tavastian jäsenkuntana. Vapaan sivistystyön palvelut tuottaa Vanajaveden Opisto osana Tavastian koulutuskuntayhtymää.

Opetus-, nuoriso- ja lastenkulttuuripalvelut vastaavat perusopetuslain mukaisesta aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä 1–2 -luokkalaisille ja erityisryhmille. Oman toiminnan lisäksi palvelua tuottavat Sportti iltapäiväkerhot, Lasten Liikunnan Tuki ry, Pilke päiväkodit Oy ja Tavastsvenska föräldraföreningen. Aamu-iltapäivätoimintaan osallistuu reilut 700 oppilasta.

Erityistä tukeva tarvitsevien oppilaiden määrä on kasvanut ja on nyt 9,2 % ikäluokasta. Lisäksi tehostettua tukea saa 13,4 % oppilaista. Kasvu näkyy jo alkuluokista lähtien. Tämä tarkoittaa lisääntyvää pien- ja joustoluokkien tarvetta. Talousarvioesitykseen sisältyy neljän erityisluokanopettajan ja neljän kouluohjaajan vakanssien määrärahat. Varhaisen tuen vahvistamisella ja resurssien oikealla kohdentamisella tavoitellaan myös lastensuojelun kustannuksiin vaikuttamista.

Tavoitteena on opetussuunnitelman pohjalta toimintakulttuurin jatkuva kehittäminen, jossa korostuvat oppilaslähtöisyys, osallisuus ja laaja-alaiset taidot sekä oppiainekohtainen ja monialainen osaaminen. Erityisenä painopisteenä on lukutaidon kehittäminen, jota edistetään Oikeus oppia -hankkeen avulla.

Palveluverkkopäätöksen ja lisäselvitysten pohjalta toteutetaan investointiohjelmaa, jonka tavoitteena ovat turvalliset, terveelliset ja uutta opetussuunnitelmaa tukevat oppimistilat. Samaan aikaan joudutaan tarkastelemaan alakoulujen oppilasmäärän alenemisen ja talouden takia palveluverkkoa.

Kehittämistyötä tehdään laajasti hankerahoituksen avulla. Keskeisimpiä hankkeita ovat tasa-arvo-hanke, Oikeus oppia -hanke, Harrastus Ihan lähellä -hanke ja Kerhoilo-hanke. Vuosille 2022–2024 on haettavissa myös erillistä Korona-rahoitusta. Oikeus oppia- ja tasa-arvohankkeiden avulla kehitetään eri lähtökohdista olevien oppilaiden oppimisen edellytyksiä yhteiskunnallisesti muuttuvassa tilanteessa. Harrastus Ihan lähellä ja Kerhoilo -hankkeiden avulla saatetaan maksuttomat harrastukset lasten ja nuorten saataville heidän omaan ympäristöönsä.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan hyväksymän TVT-strategian avulla tuetaan ja ohjataan opetussuunnitelman mukaisen digitaalisen toimintakulttuurin kehittymistä kouluissa. Oppiminen tapahtuu pedagogisesti tarkoituksenmukaisten materiaalien avulla.

Lastenkulttuurin osalta kehittämistavoitteena on lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen sekä perheiden varhainen tavoittaminen palveluiden pariin. Keskeistä on myös saavutettavuuden ja kestävä kehityksen periaatteiden noudattaminen lastenkulttuuritoiminnassa. Kulttuurikasvatussuunnitelma Kulttuuripolku toteutetaan laajassa yhteistyössä kulttuurilaitosten, koulujen ja varhaiskasvatuksen kanssa. ARX tuottaa seudullisen lastenkulttuurin palveluja yhteistyösopimuksen mukaan myös Hattulassa, Riihimäellä ja Janakkalassa. Nuorisokulttuuri sai vuonna 2022 oman brändin. Jatkossa tätä HÄX-toimintaa ARX-lastenkulttuurin rinnalla edelleen eriytetään ja vahvistetaan. Lasten

oikeuksien viikolla 2023 on suunnitelmassa ARXin tuottama ja koordinoima Valoilmiö-kaupunkifestivaali, joka keskittyy valotaiteeseen lasten ja nuorten kulttuurisen osallisuuden näkökulmasta. ARX järjestää perhekerhoja Galleria ARXissa sekä kuvataide- ja mediaharrastuksia osana Harrastus ihan lähellä -hanketta. Lasten taidefestivaali Hippaloiden vuoden 2023 teema on puutarha. Vuonna 2023 Kulttuurikeskus ARX viettää 20-vuotisjuhlavuottaan, mikä tulee heijastumaan kauden tapahtumatarjontaan. Aimokoulun osalta painopisteenä on taiteen perusopetuksen pedagoginen kehittäminen ja oppilaiden resilienssin vahvistaminen taiteen keinoin. Tavoitteena on tulevalla kaudella lisätä ARXin ja Aimokoulun välistä yhteistyötä ja osaamisen vaihtoa. Aimokoulu jatkaa edelleen toimintaansa väistötiloissa. Lastenkulttuuritilojen tilojen ja niiden yhteiskäytön kehittäminen jatkuu.

Hämeenlinnan kaupungin nuorisotyö toimii kaupungin kaikilla yläkouluilla, kuudella alueellisella nuorisotilalla ja kauppakeskusnuorisotilalla. Pelitila Bunkkerin toiminta järjestetään yhteistyössä Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan kanssa kantakaupungin keskustassa. Skeittihallin toimintaa ylläpidetään yhteistyössä Skate ry:n kanssa. Etsivässä nuorisotyössä kenttätyötä tehdään kantakaupungissa ja pitäjissä. Ohjaamo Stage tarjoaa tietoa, neuvontaa ja ohjausta koulutukseen, työllisyyteen, hyvinvointiin ja moniin muihin arjen asioihin liittyen. Ryhmätoimintaa järjestetään eri muodoissa säännöllisesti ja kesäkaudella järjestetään liikkuvaa nuorisotyötä. Digitaalista nuorisotyötä kehitetään edelleen. Nuorisolakiin on tulossa uudet säännökset Harrastamisen Suomen mallin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta, jonka mukaan se tulee pysyväksi toimintamalliksi kunnissa 1.1.2023 lähtien. NUPS-asiakirja päivitetään vuoden 2023 aikana. Moottoripajan ja harjoittelualueen selvitys aloitetaan vuonna 2023. Selvitetään kaikki mahdolliset yhteistyökumppanit moottorikerhoista, kouluilta, Ammattiopisto Tavastiasta, työllisyyspalveluista ja ohjaamosta. Nuoret osallistetaan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Moottoripajan sijainti ja koko selvitetään suunnittelun yhteydessä.

Koulutuskuntayhtymä Tavastian kanssa laaditaan sopimus vuodelle 2023 tuotettavista palveluista liittyen ammatilliseen koulutukseen, lukiokoulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön. Sopimukseen eivät kuulu enää opiskelijahuollon palvelut niiden siirtyessä hyvinvointialueelle.

Selvitetään koulukuljetusten tarve ja kustannukset molemmista kodeista Hämeenlinnan sisällä keväen 2023 aikana, huomioiden sähköisen koulukuljetusjärjestelmän hyödyntäminen sekä se, miten vastaavat kuljetukset on järjestetty muissa C21 –kaupungeissa ja muissa verrokkikaupungeissa.

Myös Sibelius-opiston ja Asikkalan musiikkiopiston kanssa tehdään sopimus vuodelle 2023 tuotettavista palveluista.

Tunnusluvut	TP 2020	TP 2021	TA 2022	TA 2023
PERUSOPETUS				
oppilasmäärä (20.9)	6 464	6 496	6 400	6250
josta erityisoppilaita	492	543	540	590
erityisopetuksen oppilaat % ikäluokasta	7,6	8,3	8,4	9,4
keskimääräinen ryhmäkokoo ilman jakotunteja, 1.-6. luokat	21,2	20,3	21	20
keskimääräinen ryhmäkokoo ilman jakotunteja, 7.-9. luokat	20,1	20,6	21	20,3
NUORISOTYÖ				

kontaktien määrä nuorisotyössä	50 931	28 111	47 500	47 500
etsivä nuorisotyö yksilöasiakkaat	90	92	100	100
LASTENKULTTUURI				
oppilaat / kuvataidekoulu (20.9)	399	371	380	375
oppilaat / käsityökoulu	60	58	60	72
Hippalot, käyntikerrat	0	0	17 000	18 000
kulttuuripolku	31 698	29 966	45 000	45 000
muu kulttuurikeskustoiminta	18 784	18 244	18 000	21 000

Kulttuuri ja vapaa-aika

Kulttuuri- ja vapaa-aika	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	612 293	361 000	346 000
Toimintamenot	-15 660 975	-15 958 400	-16 088 000
Toimintakate	-15 048 682	-15 597 400	-15 742 000

Vuonna 2023 kulttuurin ja vapaa-ajan toimintatuotot ovat 0,346 milj. euroa ja toimintamenot 16,088 milj. euroa. Toimintakate on -15,742 milj. euroa.

Järjestöavustukset pidetään vuoden 2021 tasolla.

Liikuntapalvelut

Liikuntapalvelut huolehtii liikuntalain mukaan yleisten edellytysten luomisesta liikunnalle. Näitä tehtäviä ovat liikuntapaikkojen tarjoaminen, liikunnan järjestäminen, kansalaistoiminnan tukeminen, paikallisen ja alueellisen yhteistyön kehittäminen sekä terveyttä edistävä liikunta. Liikuntapalvelut huolehtii palvelujen järjestämisestä avustamalla kolmea eri halliyhtiötä (Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy, Hämeenlinnan Jäähalli Oy ja Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy), ostamalla palveluja (asiakaspalvelu ja liikunnanohjaus) sekä vuokraamalla tiloja Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:ltä, Hämeenlinnan Jäähalli Oy:ltä ja Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy:ltä (päiväkäyttö koulut ja päiväkodit). Ulkoliikuntapaikkojen ylläpito, rakentaminen ja suunnittelu ovat kaupunkirakennelautakunnan alaista toimintaa.

Liikuntapalvelujen tavoitteena on turvata kaupunkilaisille mahdollisimman laadukkaita liikuntapalveluita. Toiminnan painopisteenä vuonna 2023 on saada kaupunkilaiset takaisin liikkumaan koronan aiheuttamien sulkujen jälkeen ja kehittää liikuntapalvelujen palveluketjua yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Liikuntapalvelut toimivat myös yhteistyössä muiden kaupungin toimijoiden kanssa tarjoamalla liikuntapalveluja muiden palvelujen yhteyteen sekä tukemalla matkailua. Liikuntaryhmiä kohdennetaan vähän liikkuviin. Liikkuva Hämeenlinna -ohjelma valmistuu vuonna 2023.

Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:n avustusta nostetaan kohdennettuna Hämeenlinnan Urheilupuistossa olevan nurmikentän ja Kaurialan kentän peruskorjaukseen. Lisäksi talousarviossa on vuodelle 2023 varattu 100 000 euron nosto Hämeenlinnan liikuntahallikonsernille suunnattuun avustukseen jäähallin vuonna 2028 aloitettavaksi suunnitellun investoinnin esisuunnitteluun. Tavoitteena on

tuottaa tarkempi suunnitteluarvio remontista ja selvittää jäähallin energiaremontin ja muun perusparannuksen tarkemmat tarpeet ja toteutuksen vaihtoehdot. Hallin parhaan toiminnallisuuden ja energiatehokkuuden edistäminen puoltavat lisäselvittämistä ennen kuin varsinainen investointisuunnittelu vuoden 2028 investoinnista käynnistyy. Varsinainen investointi perustuu hallin laitteiston käyttökään ja hallista tehdyn aiemman kuntoselvityksen tuloksiin. Vastaavaa varausta ei ole suunnitelmavuosille 2024–2026.

Tunnusluvut	TP 2020	TP 2021	TA 2022	TA 2023
Uimahallien kävijämäärät, Hml ja Lammi yhteensä	150 562*	95 547*	260 000	260 000
Liikunnanohjaukset, lukumäärä/viikko**	70	20-50/72	45	45

* Uimahallit olivat auki ajalla 2.1.–13.3. ja 3.8.–1.12.2020, 2.8.2021 (Lammi 1.9.2021) –30.12.2021

** Laskentapa muuttunut vuonna 2022

Kulttuuripalvelut

Kulttuuri- ja kirjastopalveluihin kuuluvat kirjastopalvelut, museopalvelut, musiikki- ja teatteripalvelut sekä yleiset kulttuuripalvelut. Osto-, yhteistyö- ja palvelusopimuksin tuotetaan monipuolista kulttuuritarjontaa ja -tapahtumia. Kansalaislähtöistä toimintaa tuetaan avustuksilla.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Kulttuuripalvelut toteuttaa lakia kuntien kulttuuritoiminnasta. Monipuolinen kulttuuritarjonta edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä. Avustuksilla ja palveluostoilla ylläpidetään edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle. Avustuksilla edistetään kulttuurin ja taiteen harrastamista ja niihin liittyvää kansalaistoimintaa sekä edistetään kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja paikallista elinvoimaa.

Konserttitoiminnassa jatketaan mallia, jossa kaupunki toimii konserttien järjestäjänä. Sopimukset tehdään Sibelius-brändin alla erikseen ostettavasta ohjelmasta sekä tilavuokrauksesta Verkatehdas Oy:ltä. Sinfonia Lahden alueellisen työn valtiosuuden päättyessä esittävän taiteen vos-uudistuksen myötä ohjelmaostoja tarkastellaan laajemmin ja erilaisia yhteistyötahoja kartoittaen. Tavoitteena on monipuolinen ja laadukas klassisen musiikin tarjonta.

Hämeenlinnan kaupunginkirjastossa vuonna 2022 aloitettu kirjaston lainausautomaattien uusiminen ja omatoimikirjastopalvelun laajentaminen jatkuu niin, että vuoden lopussa 2023 kaikki lainausautomaatit on uusittu ja kaikissa kiinteissä kirjastoissa on käytössä myös omatoiminen palveluaika. Kirjastossa valmistellaan liittymistä Suomen yleisten kirjastojen yhteiseen e-kirjasto -hankkeeseen, johon sitoutuminen tapahtuu vuoden 2023 aikana. Uusi kirjastojärjestelmä hankitaan päivittämällä nykyinen Axiell Oy:n Mikromarc -järjestelmä saman toimittajan Quria-kirjastojärjestelmään vuonna 2023.

Kaupunginmuseolle esitetään talousarviossa toisen amanuenssin vakanssin perustamista, koska museo ei pysty täyttämään valtiosuuden mukaista henkilötyövuosimäärää. Uusien kokoelmahallintatilojen käyttöönoton vuoksi 2023 tärkeimpiä tehtäviä ovat kokoelmien paikkajärjestelmän selkeyttäminen, oikeiden olosuhteiden järjestäminen kullekin esineryhmälle, esineiden digitointi ja varastokirjanpidon sujuvoittaminen. Näyttelysuunnittelussa edistetään yhtäaikaista kolmea näyttelyhanketta: Skogsterin interaktiivista vaihtuvaa näyttelyä, alueellista perusnäyttelyä yhteistyössä Kanta-Hämeen kuntien kanssa sekä Kuolema keskiajalla -näyttelyä, joka pyritään tuottamaan Hämeen linnaan. Alueellisen museotyön tärkein toimenpide on uuden kulttuuriympäristötietojärjestelmän käyttöönotto.

Hämeenlinnan taidemuseossa on avoinna kevääseen asti Käännekohta – suomalaisia 1950–60-lukujen kirjankansia ja ajan innoittamaa kuvataidetta -näyttely Engelissä. Vexi Salmi ja ystävät -muistonäyttely, teoksia Vexi Salmen kokoelmasta ja Ryömi, konti – viesti vauvuudesta puolestaan ovat esillä Lohrmannissa syksyyn 2023 asti. Kesällä Engelissä avataan yleisölle laaja Berndt Lindholmin tuotantoa esittelevä näyttely. Näyttely jatkaa 1800-luvun varhaisten maisemamaalareiden näyttelyiden sarjaa. Syksyllä Engelissä avataan Camilla Vuorensmaan yksityisnäyttely ja Lohrmannissa juhlietaan Suomen Puupiirtäjien seuran 10-vuotista toimintaa museon kuratoimalla näyttelyllä.

Taidemuseon taideteosten hankintaan esitetään 20 000 € vuosittainen määräraha talousarvion investointiosaan.

Hämeenlinnan Teatteri Oy:n avustukseen on varattu 1 700 000 euroa.

Tunnusluvut	TP 2020	TP 2021	TA 2022	TA 2023
Kirjaston lainaus	806 154	1 017 395	1 200 000	1 200 000
Hämeenlinnan kaupunginmuseon kävijämäärät	21 483	11 499	30 000	25 000
Taidemuseon kävijämäärät	15 303	19 759	25 000	25 000

Kaupunkirakennelautakunta

Talous

KAUPUNKIRAKENNELAUTAKUNTA	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat					
Myyntitulot	8 843 831	7 087 000	7 211 000	7 262 000	7 437 000
Maksutulot	3 948 558	4 056 400	4 144 000	4 060 000	4 129 000
Tuet ja avustukset	1 591 907	993 600	1 082 000	909 000	927 000
Muut toimintatulot	52 547 605	52 504 000	51 581 000	51 921 000	53 692 000
Toimintatulot	66 931 901	64 641 000	64 018 000	64 152 000	66 185 000
Valmistus omaan käyttöön	776 345	768 000	756 000	776 000	793 000
Henkilöstömenot	-13 380 301	-12 470 900	-11 878 000	-12 190 000	-12 498 000
Palvelujen ostot	-24 877 417	-26 900 000	-27 563 000	-27 098 000	-28 470 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-8 476 494	-8 089 500	-8 791 000	-9 330 000	-9 301 000
Avustukset	-743 700	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000
Muut toimintamenot	-14 655 120	-15 855 600	-11 703 000	-11 248 000	-11 190 000
Toimintamenot	-62 133 032	-63 516 000	-60 135 000	-60 066 000	-61 659 000
Toimintakate	5 575 214	1 893 000	4 639 000	4 862 000	5 319 000
Sopeutus (sisältyy toimintakatteeseen)				941 100	678 600

Vuonna 2023 kaupunkirakennetoimialan toimintatulot ovat 64,018 milj. euroa, valmistus omaan käyttöön 756 000 euroa ja toimintamenot 60,135 milj. euroa. Toimintakate on 4,639 milj. euroa. Suunnitelmavuoden 2024 toimintakate on 4,862 milj. euroa ja suunnitelmavuoden 2025 toimintakate on 5,319 milj. euroa. Jotta edellä olevan taulukon toimintakatetavoitteeseen päästään, tulee tehdä sopeuttamistoimenpiteitä. Sopeutustarve vuonna 2024 on 0,941 milj. euroa ja vuonna 2025 0,679 milj. euroa. Kiinteistöjen myyntiä tehostetaan voimakkaasti ja erityisesti pyritään budjetti- ja suunnittelukauden aikana irrottautumaan tappiollisesti käyttökuluja tuottavista rakennuksista. Lautakunta esittää 31.5.2023 mennessä suunnitelman, jolla se toteuttaa em. irrottautumisen.

Vuoden 2022 alkuperäiseen talousarvioon verrattuna toimintatuotot ovat -0,623 milj. euroa pienemmät, valmistus omaan käyttöön on -12 000 euroa pienempi ja toimintakulut ovat -2,881 milj. euroa pienemmät. Kunnallistekniikan investointimenojen ulkoiset ostot kirjataan suoraan investointiosan kustannuspaikalle. Käyttötalouden valmistus omaan käyttöön -menettelyn kautta kirjataan enää investoinneille kohdistuvat palkkakulut ja sisäiset konevuokratulot.

Kaupunkirakennelautakunnan keskeiset muutostekijät tuloissa ovat seuraavat:

- Joukkoliikenteen tuottojen arvioidaan kasvavan 379 000 euroa
- Maaomaisuuden tuotot (maan myynti, maankäyttökorvaukset ja vuokratuotot) kasvavat noin 150 000 euroa
- Metsän myyntituotto pienenee -140 000 euroa
- Tilapalvelujen tuotot vähenevät -1,286 milj. euroa.

Kaupunkirakennelautakunnan keskeiset muutostekijät menoissa ovat seuraavat:

- Joukkoliikenteen menot kasvavat 82 000 euroa
- Infran tulosalueella menot kasvavat 670 000 euroa
- Viranomaispalveluiden menot kasvavat 205 000 euroa uudet projektipäällikön, kuljetussuunnittelijan ja arkkitehdin vakanssit sekä määräaikainen kunnaneläinlääkäri (vuosille 2023–2025) 217 000 euroa
- Tilapalvelun menot vähenevät 4,344 milj. euroa

Tavoitteet

Hämeenlinnan kaupunkistrategiaan, Houkutteleva Hämeenlinna, pohjautuen kaupunkirakennelautakunta on laatinut kuhunkin kolmeen strategian päämäärään liittyvät valtuustokauden tavoitteet ja mittarit. Kerätty mittaritieto raportoidaan kokonaisuudessaan kaksi kertaa valtuustokaudessa. Valtuustokauden tavoitteista kaupunkirakennelautakunnan vuoden 2023 tavoitteiksi nousevat seuraavat:

Hyvinvoivien ihmisten yhteisöllinen kaupunki

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Asukkaita ja kumppaneita kiinnostava kaupunkirakenne ja kaupunkiympäristö sekä infraan ylläpito.	Osallisuustapahtumien määrä	Prosessin etenemisen aikataulu on kiireinen ja osallisuustapahtumia ei sen vuoksi voida järjestää	Suunnitelmallinen eteneminen kaavoituksessa ja suunnittelussa. Aikataulutuksen projektin alkamisaikasta.
	Vuorovaikutustilanteiden osallistujamäärä	Osallistujamäärä jää vähäiseksi, koska viestintä ja markkinointi ei ole onnistunut	Kiinnostavat tiedotteet ja suunniteltu viestintä. Tilaisuuksista pyritään tekemään kiinnostavia.
	Kumppanuuskaavojen määrä ja laatu	Kumppanuuskaavat eivät etene puuttuvien selvitysten vuoksi. Kaavoihin tehdään paljon muutoksia ja lausuntoja, joihin vastaaminen vie suunniteltua enemmän aikaa. Kumppaneiden tarpeisiin ei voida vastata.	Yhteistyön ajoittaminen ja kaavoihin liittyvien kokousten suunnittelu ja järjestelmällinen toteuttaminen. Yleiskaavan ja investointiohjelman määrätietoinen valmistelu antaa varmuutta kaupunkikehityksestä kumppaneille.
	Infraan kohdistuvien palveluiden määrän kehitys	Poikkeukselliset sääolosuhteet lisäävät palvelumääriä riippumatta kunnossapitotöiden onnistumisesta	Kunnossapito pidetään riittävän hyvällä tasolla myös poikkeuksellisissa olosuhteissa
	Tonttien hakijamäärät	Hakijamäärät jäävät pieneksi ulkoisista olosuhteista johtuen. Rakentamisen kustannukset ovat erittäin korkeita.	Ennakoiva viestintä myyntiin tulevista tonteista. Myyntiajankohdan hyvä suunnittelu. Myyntiprosessin kehittäminen.
	Katulupaehdot päivitetty ajantasaisiksi, tilapäisiin liikennejärjestelyihin on asetettu esteettömyysvaatimus	Resurssit eivät riitä toteutukseen	Resurssien tehokas kohdentaminen

Taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kaupunki

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Kaupunkirakenteen palveluja johdetaan tuloksellisesti tiedolla.	Viranomaislupien brutto- ja nettokäsittelyajat	Resurssit ovat puutteelliset ja käsittelyajat pitenevät. Hakijat eivät toimita tarvittavia asiakirjoja.	Ennakoiva viestintä ja yhteydenotto asiakkaisiin. Työvihiytyvyyden ylläpito.
	Prosessien asiakastyytyväisyyskysely	Asiakastyytyväisyys haastatteluja ei saada riittäväällä otannalla tehtyä	Kyselyn toteutuksen tarkka suunnittelu. Asiakaslähtöinen prosessien kehittäminen.
	Saapuneiden tiloihin kohdistuvien palvelupyyntöjen vasteaika	Huoltopyyntöjä tulee niin paljon, ettei resurssit riitä huoltotöiden tekemiseen	Huoltopyyntöjen seuranta säännöllisesti ja ennakoivat kunnossapitotyöt.
	Rakennusten kunnossapito-ohjelman toteuttaminen	Rakennusten kunnan heikkeneminen	Palveluntuottajan riittävät resurssit
	Energiansäästötoimenpiteiden eteneminen (KETS)	Energiasäästötavoitteiden toteutumatta jääminen	Ajantasaiset PTS-suunnitelmat ja ajoissa tehty valmistelu ml. kilpailutukset
	Tyhjien tilojen määrä tai kustannukset	Tyhjien tilojen kustannukset rasittavat kaupungin taloutta	Suunnitelmat ja ajoissa tehty valmistelu ml. kilpailutukset Tiloista luopumisen ennakointi ja kiinteistökehitys ml. kaavoitus sekä aktiivinen myynti.

Vuoden 2023 aikana valmistuu investointeihin alustava 5-vuotissuunnitelma ja valtuustokauden aikana siirrytään rullaavaan 10-vuotissuunnitteluun.

Valtuustokauden aikana siirrytään rullaavaan 10-vuotiseen korjaus- ja kunnossapitosuunnitelmaan kaikkien kaupungin omistamien rakennusten osalta.

Elinvoimainen kasvun kaupunki

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Houkutteleva asumiskaupunki	Asukastyytyväisyyskysely	Otos ei muodostu riittävän suureksi	Tiedottaminen ja viestintä kyselystä. Kyselyn tulosten läpikäynti yhdessä asukkaiden ja toimijoiden kanssa.
	Asukasmäärän muutos kaupunkikeskustassa, lähiöissä ja pitäjissä	Luonnollisen väestönkasvun vähenemä on suurempi kuin muuttovoitto. Asumistottumusten muutokset.	Riittävästi asumisen vaihtoehtoja tarjolla. Kiinnostavan kaupunkiympäristön ylläpito. Tilanteen aktiivinen seuranta kansallisella tasolla.
	Asuntojen hinnan kehitys eri alueilla	Korkotaso nousee hallitsemattomasti, uusia tontteja ei saada toteutettua tarpeeksi nopeasti. Alueiden sosioekonomiset erot kasvavat.	Kaupunkirakenteen prosessien kehittäminen, infran investointien määrätietoinen suunnittelu ja uusien alueiden kaavoituksen edistäminen nopeasti. Uusien alueiden avaamisen ennakointi. Tonttien luovutukset tehdään suunnitelmallisesti.

Toiminnan kuvaus

Kaupunkirakennelautakunta vastaa maankäytön suunnittelusta, infrasta, viranomaispalveluista ja tilapalveluista. Työntekijöitä kaupunkirakenteen palveluissa on vakituisissa tehtävissä 195, kaikkiaan työntekijöitä on 235. Kaupunkirakennelautakunnan keskeinen työn painopiste on elinvoiman edistäminen erilaisilla suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon prosesseilla sekä viranomaisprosesseilla. Organisaatiomme toimii korostaen yhdessä tekemistä sekä organisaation sisällä että toimialojen kesken. Yhteistyö asukkaiden, yritysten ja kolmannen sektorin kanssa on myös erittäin keskeistä. Teemme vahvasti yhteistyötä Linnan Kehitys Oy:n ja HS-Veden kanssa. Eri viranomaisten ja verkostoyhtiöiden kanssa tehtävä yhteistyö on myös erittäin tärkeää.

Tavoitteiden toteuttamiseksi on tärkeää edistää keskeisiä hankkeita ja ohjelmatyötä. Tällaisia ovat mm.

- 1) Keskustavision päivittäminen ja keskustahankkeiden kaavoituksen ja suunnittelun jatkaminen.
- 2) Moreenin elinkeinoelämän kehittäminen eritasoliittymän ja raskaan liikenteen levähdysalueen rakennussuunnittelulla sekä katuverkoston suunnittelun edistämällä ja kaavoituksella. Keskeistä on myös kartoittaa mahdollisuuksia eritasoliittymä-hankkeen rahoittamiseksi.

- 3) Hiilineutraalisuusohjelman ja energiatehokkuusohjelman koordinointi ja toimeenpano-ohjelman hankkeiden työstäminen. Kestävän kehityksen ja vihreän siirtymän edistäminen Green City Accord -toimeenpano-ohjelman laatimisella ja kiertotaloutta huomioon ottamalla.
- 4) Matkailun edistäminen puistojen kehittämisellä. Aulangon alueen yleissuunnitelman loppuun saattaminen ja Linnanpuiston suunnittelutyön jatkaminen ja suunnitelman valmistuminen
- 5) Monipuolisen ja kohtuuhintaisen asumisen mahdollistaminen tonttien myynnillä ja kaavoituksella. Maan hankinnasta huolehtiminen ja yleiskaavatyön käynnistäminen.
- 6) Maankäytön ja viranomaispalvelujen asiakaslähtöisten prosessien kuvaamisen jatkaminen ja digitalisaation edistäminen.
- 7) Omakotitalotonttien myyntiä vauhditetaan. Tähän tehtävään nimetään vastuhenkilö, jonka käyttöön annetaan 50 000 euron määräraha. Rahaa saa käyttää markkinointiin, tonttien myyntikuntoon parantamiseen ja muihin myyntiä edistäviin toimiin. Tonttien myynnistä tehdään provisiopohjaisia sopimuksia paikallisten välittäjien kanssa. Lautakunnan menoihin lisätään 50 000 euroa ja vastaavasti tonttimyynnistä saatavia tuloja nostetaan 50 000 eurolla.
- 8) Ohjeistetaan vapaa-ajan asunnon käyttötarkoituksen muuttamisedellytyksistä ja viestitään tehokkaasti kaupungin tiedotuskanavilla ja kohdennetusti kesäasunnon omistajille.
- 9) Keskustan arvorakennusten kehittämissuunnitelman tekeminen. Suunnitelmassa linjataan arvorakennusten säilyttämisestä, tulevista käyttötarkoituksista, käyttötarkoitusten muutoksista ja investointitarpeista, huomioiden keskustan historiallisen ilmeen esilletuomisen, sekä matkailulliset ja taloudelliset näkökohdat.

Strategisten toimeenpano-ohjelmien toteuttaminen

Lapsiystävällinen Hämeenlinna

Kaupunkirakenne tukee sosiaalista kestävyyttä lasten näkökulmasta. Lapset ja nuoret näkyvät kaupunkiympäristössä tasaveroisina kaupunkilaisina, joten kaupunkiympäristössä on tilaa kaikille. Taavoitteena on kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen mm. ottamalla lapset ja nuoret mukaan suunnitteluun. Liikenteen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja nuorten omaehtoisen liikkumisen tukeminen esimerkiksi pyöräteitä rakentamalla. Joukkoliikenteen lipputuotteet pyritään pitämään houkuttavina lapsiperheille ja nuorille. Lapsivaikutusten arviointia tehdään merkittävistä kaupunkirakennelautakunnan päätöksistä.

Hiilineutraali Hämeenlinna

Resurssiviisasta Hämeenlinnaa rakennetaan erityisesti Hiilineutraali Hämeenlinna -toimeenpano-ohjelman toteuttamisen kautta. Ohjelmaa koordinoidaan ja yhteisiä toimenpiteitä toteutetaan erityisesti kaupunkirakenne-toimialalla, mutta päästövähennystoimenpiteitä toteutetaan kaikilla toimialoilla. Yhteisistä toiminnoista ilmastonmuutokseen liittyvän viestinnän ja neuvonnan kehittäminen sekä tavoitteiden edistäminen ovat keskeisiä.

Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna

Aulangolle laaditaan yleissuunnitelma yhteistyössä alueen maanomistajien kanssa. Linnanpuiston suunnittelua jatketaan vuonna 2023. Edistetään lupataksan uudistamista.

Toimet talouden tasapainottamiseksi

Käynnistetään viheralueohjelman laatiminen. Siinä otetaan kantaa lähialueilla järjestettäviin palveluihin kuten matonpesupaikkoihin, venepaikkoihin, leikkipaikkoihin ja liikuntapaikkoihin. Suunnitelmallisesti toteutetaan palveluja ohjelman mukaisesti ja poistetaan toisaalta.

Selvitetään mahdollisuudet investoida katuväläistuksen nopeutettuun päivittämiseen Led-pohjaiseksi. Kaupunki laatii asiasta suunnitelman, joka tuodaan lisätalousarviona valtuuston päätettäväksi maaliskuussa 2023.

Teetetään 31.5.2023 mennessä selvitys Kaupunkirakenne -toimialan organisaatorakenteesta tavoitteena parantaa toimialan kustannustehokkuutta.

Kaupunkirakennelautakunta ja hallinto

Kaupunkirakennelautakunta ja hallinto	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	100	191 000	191 000
Toimintamenot	-810 494	-1 285 000	-1 204 000
Toimintakate	-810 394	-1 094 000	-1 013 000

Vuonna 2023 kaupunkirakennelautakunnan ja hallinnon toimintatulot ovat 191 000 euroa ja toimintamenot ovat 1,204 milj. euroa. Toimintakate on -1,013 milj. euroa.

Kaupunkirakennelautakunta vastaa koko toimialan toiminnan kehittämisestä ja tavoitteiden toteutumisesta. Lautakunnan päätöstehtäviin kuuluvat myös yksityistieavustukset, joihin on 200 000 euron rahoitus.

Maankäytön suunnittelu

Maankäytön suunnittelu	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	12 489 435	12 204 000	12 744 000
Toimintamenot	-10 584 102	-10 866 000	-11 535 000
Toimintakate	1 905 334	1 338 000	1 209 000

Vuonna 2023 maankäytön suunnittelun toimintatulot ovat 12,744 milj. euroa ja toimintamenot ovat 11,535 milj. euroa. Toimintakate on 1,209 milj. euroa.

Maankäytön suunnittelun tulosalue jakautuu kaavoitukseen, infran suunnitteluun, kiinteistö- ja mitauspalveluihin sekä maaomaisuuden hallintaan. Kaavoitus vastaa Hämeenlinnan kaupunkisuunnittelusta, johon kuuluu yleis- ja asemakaavoitus sekä eri hankkeisiin liittyvä yleissuunnittelu. Kaavoi-

tus vastaa myös poikkeuslupa- ja suunnittelutarveharkintaan liittyvien päätösten valmistelusta. Keskeiset edistettävät hankkeet ovat Hämeensaaren asemakaavoitus, ruutukaava keskustan kaava-hankkeet, MORE-elinkeinoalueen asemakaavoitus sekä uusien pientaloalueiden asemakaavoitus. Aulangolle valmistellaan matkailun ja maankäytön yleissuunnitelma yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Keskustan keskeisten hankkeiden kaavoitukseen ja koordinointiin on osoitettu uusi projektipäällikön vakanssi. Vakanssi sijoittuu puoliksi kaavoitukseen ja puoliksi kaupunkirakenteen hallintoon.

Infran suunnittelun tehtävänä on varmistaa maarakentamisen investointien toteutusedellytykset. Tähän liittyy suunnittelun tarvitsemien tietojen tuottaminen sekä investointien tarvitsemien yleis- ja rakennussuunnitelmien tuottaminen. Suunnitteluun sisältyy väylien ja verkostojen suunnittelua sekä liikenne- ja viher- aluesuunnittelua. Vuoden 2023 keskeisiä suunnittelukohteita ovat Hämeensaaren, keskustan, MORE-yrittäjäalueen ja uusien pientaloalueiden liikenne- ja katusuunnittelu. Keskustassa toteutetaan pyörätiekokeilu ja Linnanpuiston suunnittelu. Keskeisin aluesaneerausta varten tehtävä suunnittelukohde on Kuralan pientaloalue. Myllymäessä ja Hätilässä parannetaan koulun lähiympäristön liikenneturvallisuuksi. Vuonna 2023 suunnitellaan myös leikkipaikkojen saneerauksia ja tehdään leikkipaikkaohjelma.

Infran suunnittelun yhteydessä toimii myös joukkoliikennepalvelut, joka vastaa kaupungin joukkoliikenteen järjestämisestä ja kehittämisestä. Joukkoliikennepalveluihin on osoitettu uusi kuljetussuunnittelija valvomaan ja kehittämään Hämeenlinnan koulukuljetuksia. Joukkoliikenneohjelman mukainen linjaston kehittäminen on meneillään. Talousarviossa ei ole osoitettu lisärahaa linjaston kehittämiseen, joten parannuksia tehdään nykyisen kustannustason puitteissa. Vuonna 2023 hankitaan kuljetussuunnitteluohjelmisto koulukuljetusten hallintaan. Joukkoliikenteessä polttoaineen hinnan nousu vaikuttaa kuljetuspalveluiden hankintahintaan. Lipunmyynnin arvioidaan kasvavan 5 % edellisestä vuodesta.

Kiinteistö- ja mittauspalvelut ylläpitää kiinteistörekisteriä ja tekee tonttijaot sekä kiinteistötoimitukset omalla rekisterinpitoalueellaan. Yksikkö vastaa myös kaupungin paikkatietopalveluiden hallinnasta, kantakartan ylläpidosta sekä maastomittauspalveluista. Vuonna 2023 arvioidaan paikkatietojen kehittämistä ja kehitetään yksikön prosesseja toimivimmiksi yhteistyössä muiden hallintokuntien ja asiakkaiden kanssa.

Maaomaisuuden hallinta vastaa maanhankinnasta, tonttimyynnistä sekä näihin liittyvien sopimusten hallinnasta. Vuonna 2023 kehitetään edelleen maaomaisuuden prosesseja sekä verkkopohjaista asiakaspalvelua.

Infra

Infra	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	4 398 931	4 544 000	4 586 000
Valmistus omaan käyttöön	587 566	393 000	361 000
Toimintamenot	-14 875 959	-15 152 000	-15 322 000
Toimintakate	-9 889 462	-10 215 000	-10 375 000

Vuonna 2023 infran toimintatulot ovat 4,586 milj. euroa, valmistus omaan käyttöön on 0,361 milj. euroa ja toimintamenot ovat 15,322 milj. euroa. Toimintakate on -10,375 milj. euroa.

Infra-tulosalue vastaa infran rakentamisesta ja peruskorjaamisesta, infran kunnossapidosta sekä luonto-, ulkoliikunta- ja virkistysalueiden ylläpidosta. Tulosalueen vastuulle kuuluvat kadut ja yleiset alueet, puistot ja leikkipaikat, hulevesien hallinta, ulkovalaistus, ulkoliikunta-alueet, metsät, uima- ja venerannat, ulkoilureitit rakenteineen, viljelypalstat, matonpesupaikat ja vuokrattavat virkistyskohteet.

Talousarviovuodelle 2023 ei ole suunniteltu merkittäviä toiminnallisia muutoksia. Kova inflaatio ja kustannustason nousu näkyvät vahvasti talousarviovuoden ostopalveluissa niin kunnossapitourakoiden kuin muiden sopimusten ja kaikkien materiaalien kustannustasossa. Metsänhakuun tuotto tavoite on 150 000 euroa pitkän ajan keskiarvoa suurempi. Muut tulot ovat hieman aiempaa suuremmat.

Kustannustason nousu ja urakoitsijoiden heikko saatavuus vaikeuttavat kunnossapidon järjestämistä. Talousarvion 2023 yhteydessä ei esitetä lakkautettavaksi vakansseja, sillä lakisääteisen kunnossapidon järjestäminen on vaatinut vapautuneiden vakanssien täyttämistä. Kustannussäästöjä pyritään löytämään ei-lakisääteisten töiden karsimisesta. Hulevesien hallintaan liittyvät työt ovat jatkuvasti lisääntyneet ja kulujen kattamiseksi hulevesitaksassa on nostopainetta.

Infrainvestointien nettomäärärahan tasoksi esitetään 9,8 milj. euroa. Investointiohjelman sisällöstä päättää kaupunkirakennelautakunta talousarvion mukaisesti. Investointihankkeet toteutetaan pääosin rakennuttamalla kohteet ulkopuolisella urakoitsijalla. Kadun pintarakenteiden parantamishankkeita sekä pieniä viher- ja liikuntapaikkarakentamiskohteita toteutetaan omajohtoisena työnä kunnossapidon henkilöstöllä ja kalustolla. Pilaantuneiden maiden puhdistamiseen ja roskaantuneiden alueiden siivoukseen varattua määrärahaa on selvästi pienennetty aiemmasta tasosta. Velvoitteet näiden osalta pystytään kuitenkin hoitamaan mm. aiempien varausten avulla.

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut:

- Kunnossapidettäviä ajoratoja 435 km
- Kunnossapidettäviä kevyen liikenteen väyliä 338 km
- Katuvalaisimia noin 20 300 kpl
- Rakennettuja viheralueita 258 ha
- Hoidettavaa metsää noin 5 900 ha, josta talousmetsää noin 3 600 ha
- Leikkipaikkoja 105 kpl
- Jääkiekkokaukaloita 14 kpl
- Jääkenttiä 39 kpl
- Puistokenttiä 70 kpl
- Latureitistöä noin 300 km
- Valaistuja latu- ja polkuverkostoja 41 km
- Opastettuja polkureitistöjä noin 115 km
- Uimarantoja: uimarantoja 7 kpl, pieniä uimarantoja 12 kpl, lisäksi useita uimapaikkoja
- Matonpesupaikkoja 10 kpl

- Venepaikat: vuokrattavat laituripaikat noin 360 kpl, numeroidut soutuvenepaikat noin 530 kpl ja myytyjä venepoletteja noin 625 kpl, lisäksi vierasvene/pistäytymislaitureita

Viranomaispalvelut

Viranomaispalvelut	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	5 866 662	3 297 000	3 378 000
Toimintamenot	-5 536 324	-3 109 000	-3 314 000
Toimintakate	330 338	188 000	64 000

Vuonna 2023 viranomaispalveluiden toimintatulot ovat 3,378 milj. euroa ja toimintamenot ovat 3,314 milj. euroa. Toimintakate on 64 000 euroa.

Viranomaispalveluihin kuuluvat ympäristöterveydenhuolto, ympäristönsuojelu, pysäköinti- ja aluevalvonta, rakennusvalvonta, infran lupa-asiat sekä maaseutupalvelut. Lisäksi hallinnollisesti yhteisen jätehuoltoviranomaisen henkilöstö sisältyy viranomaispalveluihin.

Ympäristöterveydenhuolto koostuu elintarvikevalvonnasta, terveydensuojelusta, tupakan ja nikotiinivalmisteiden valvonnasta sekä eläinlääkintähuollosta. Toimintaa ohjaa ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma. Peruseläinlääkärivalvontaan sisältyy kotieläinten perustason terveyden ja sairauksien hoito sekä eläinlääkäripäivystys. Eläintautivalvonnan tavoitteena on tiettyjen eläimestä toiseen eläimeen tai ihmiseen tarttuvien tautien vastustaminen ja ennalta ehkäiseminen. Eläinsuojeluvalvonnan tavoitteena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta ja edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua.

Ympäristönsuojelun tehtävä on ehkäistä ympäristön pilaantumista sekä edistää luonnon kestävästä käytöstä ja kuntalaisten ympäristötietoutta sekä seurata ympäristön tilaa ja raportoida siitä. Toimintaa ohjaa ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma. Ympäristönsuojelu toimii osaltaan asiantuntijana mm. maanhankinnan, maankäytönsuunnittelun ja infran suunnittelun ja rakentamisen hankkeissa.

Ilmanlaadun mittausasemalla mitataan tällä hetkellä typenoksideita ja hengitettäviä hiukkasia (PM10). Nykyiset mittalaitteet ja ohjelmistot ovat tulossa käyttöikänsä päähän ja laitteistoa päivitetään vuonna 2023. Tässä yhteydessä hiukkanalysointia uusitaan ja jatkossa voidaan mitata hengitettävien hiukkasten lisäksi myös pienhiukkasia (PM2,5). Pienhiukkasten mittausta edellytetään Green City Accord -ohjelmassa, jonka sitoumuksen kaupunki on tehnyt vuonna 2021. Mittalaitteiden hankintakustannukset jaetaan ilmanlaadun yhteistarkkailuun osallistuvien yritysten ja kaupungin kesken päästöosuuksien mukaisesti.

Ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun osalta jatketaan yhteistoimintaa Hattulan kunnan kanssa voimassa olevan yhteistoimintasopimuksen perusteella. Virka-ajan ulkopuolista eläinlääkäripäivystystä koskeva sopimus päättyy vuoden 2022 lopussa.

Pysäköinti- ja aluevalvonnan tehtäviin pysäköinnin valvonnan lisäksi sisältyy myös kaupunki-infran havainnointiin ja raportointiin liittyvä seurantavelvoite sekä hylättyjen ja romutettavien ajoneuvojen viranomaistehtävät. Pysäköinti- ja aluevalvonnan toimintatuotot muodostuvat kadunvarsien pysäköintiautomaattien maksuista ja pysäköintivirhemaksuista. Automaattituloilla kaupunki kattaa yleisten alueiden ja pysäköintipaikkojen kunnossapidosta syntyviä kustannuksia. Kaupungin ja Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n välinen sopimus määrittelee pysäköintitoimintojen vastuut ja kustannusten jakautumisen kaupungin ja yhtiön välillä.

Rakennusvalvonta edistää ohjauksen, neuvonnan ja rakentamisen valvonnan sekä jatkuvan valvonnan avulla terveellisen, turvallisen ja ekologisesti kestävä ja viihtyisän rakennetun ympäristön sekä hyvän kaupunkikuvan muodostumista ja ylläpitoa. Rakennusvalvonnan tehtävänä on yleisen edun kannalta valvoa rakennustoimintaa, kaavojen, rakennusjärjestyksen sekä lainsäädännön noudattamista. Rakennusvalvonta huolehtii rakennus-, toimenpide- ja maisematyölupien valmistelemisestä, päätöksenteosta sekä rakennusaikaisesta valvonnasta. Lupakäsittelyn yhteydessä tarkastellaan maisema- sekä kaupunkikuvan säilymistä kaupungin ja lainsäädännön asettamien tavoitteiden kannalta. Rakentamisen sekä rakennetun ympäristön valvontaan liittyy rakennus- ja huoneistorekisterin ylläpitoon liittyvä tietojen välitys valtiolle. Rekisteritietojen oikeellisuuden parantamiseen kiinnitetään huomiota myös kiinteistöverotuksen näkökulmasta. Lisäksi hoidetaan maa-aineslupien mukaista ottamistoiminnan valvontaa.

Infran lupa-asioina käsitellään kaupungin maalle asennettavan uuden putken, johdon, kaapelin, muuntamon jne. sijoittamissopimuksia, lupia kaivu- tai nostotöiden tekemiseen tai työmaa-alueen perustamiseen katualueelle tai yleisille alueille sekä tapahtumalupia kaupungin maa-alueille. Lisäksi kaupungin katualueiden ja yleisten alueiden vuokraaminen esimerkiksi terassien ja kioskien sijoittamiseen tapahtuu ko. yksikössä. Infran lupa-asioiden hoidon keskeinen tavoite on, että kaupungin alueella kaikki rakentajat ja toimijat noudattavat kaupungin toimintaperiaatteita ja ohjeita ja siten turvataan kaupungin infraomaisuuden arvo.

Hämeenlinnan kaupunki hankkii Maaseutupalveluyksikkö Hämeeltä alueensa maatalousyrittäjien viljelijätukiin liittyvät palvelut. Maaseutupalveluyksikkö Häme hoitaa viljelijätukiin liittyviä hallinnollisia palveluita Hämeenlinnan ja Riihimäen kaupunkien sekä Hattulan, Hausjärven, Janakkalan ja Loopen kuntien alueella.

Tilapalvelu

Tilapalvelu	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	44 176 773	44 405 000	43 119 000
Valmistus omaan käyttöön	188 779	375 000	395 000
Toimintamenot	-30 326 154	-33 104 000	-28 760 000
Toimintakate	14 039 398	11 676 000	14 754 000

Vuonna 2023 tilapalvelun toimintatulot ovat 43,119 milj. euroa, valmistus omaan käyttöön on 0,395 milj. euroa ja toimintamenot ovat 28,760 milj. euroa. Toimintakate on 14,754 milj. euroa.

Tilapalvelut -tulosalue vastaa kaupungin toimitilahallinnosta, käsittäen tilojen vuokraustoiminnan, tilojen rakennuttamisen, kiinteistöjen ylläpidon ja kiinteistöpalveluiden hankinnan sekä tarpeettomien kiinteistöjen kiinteistökehittämisen ja myynnin.

Tilapalvelut haluaa tarjota hyvät puitteet kaupungin palvelutuotannolle. Tätä toteutetaan panostaen voimakkaasti palveluverkon kehittämiseen uudisrakentaen ja peruskorjaten kohteita sekä panostaen toimitilojen suunnitelmalliseen kunnossapitoon. Palveluverkkovalmisteluun liittyen tehdään investointien pitkän aikavälin suunnitelma. Taloussuunnitelmakausi pitää sisällään useita suuria tilahankkeita, mm. HYK:n ja Lammin kouluhankkeet, mutta myös pienempiä investointeja. Investointihankkeisiin varataan suunnitelmakaudella noin 70 milj. euroa ja hankkeet sekä niiden ajoitus on esitetty talousarvion investointiosassa.

Kunnossapidon suunnitelmallisuuden parantamiseksi tilapalvelut on tehnyt kaikkiin palvelutuotannon rakennuksiinsa pitkäntähtäimen korjaussuunnitelmat. Vuosina 2023–2026 rakennuksiin tehdään suunnitelman mukaisia korjaustöitä sekä ennakoimattomia korjauksia keskimäärin noin 3,5 milj. eurolla vuodessa. Tehtäviin korjaustöihin lukeutuu mm. sisäilmakorjauksia, sisäpuolisia korjauksia, julkisivukorjauksia ja rakennusten teknisten järjestelmien uusimisia.

Energiatehokkuuden osalta jatketaan Kuntien energiatehokkuussopimuksen tavoitteen (7,5 % energiansäästö vuoteen 2025 mennessä) saavuttamiseksi tehtävää työtä. Vuoden 2023 aikana jatketaan päivittäistä energiatehokkuustyötä ja mm. energiakatselmusten tekemistä. Uusiutuvan energian käyttöä lisätään investoimalla mm. aurinkoenergian hyödyntämiseen hankkimalla aurinkovoimaloita uudis- ja peruskorjattavien rakennusten lisäksi myös käytössä olevissa kohteisiin. Sähköautojen latauspisteiden asentamista tilapalveluiden hallinnoimiin rakennuksiin jatketaan vuonna 2023, latauspisteitä tulee vuoden 2023 aikana n. 15 rakennukseen.

Energiakustannukset ovat nousseet ja ennusteiden mukaan tulevat nousemaan merkittävästi vuoden 2023 aikana. Energiansäästöjen saavuttamiseksi sekä myös energian saatavuuden varmistamiseksi tehtäviä toimenpiteitä tulevat olemaan vuosien 2023 ja 2024 aikana maakaasu- ja öljykohteiden lämmitystapamuutokset uusiutuvalla energialle. Näillä muutoksilla tullaan saavuttamaan merkittäviä energiakustannussäästöjä ja alustavien laskelmien mukaan tehtävillä noin 2,4 milj. euron investoinneilla saavutetaan noin 0,5 milj. euron vuotuinen säästö.

Vuoden 2023 aikana tullaan myös kehittämään kiinteistöjen energia- ja olosuhdehallintaa. Tavoitteena on lisätä olosuhteiden seurantaa ja rakennusten taloteknisten järjestelmien tarpeenmukaista ohjausta.

Vuonna 2021 aloitettuja kiinteistöhoito-, kunnossapito- sekä ateria-, siivous- ja käyttäjäpalveluiden kilpailutuksia jatketaan. Vuonna 2023 kilpailutetaan Itäisen kantakaupungin ateria-, siivous- ja käyttäjäpalvelut, jonka jälkeen ko. palvelut on kilpailutettu koko kaupungissa. Näillä kilpailutuksilla tavoitellaan vaikuttavuutta, tarkoituksenmukaisia ja kustannustehokkaasti tuotettuja palveluita sekä taloudellisia säästöjä kaupungille.

Vuoden 2023 aikana jatketaan tilapalveluiden kiinteistönhallintajärjestelmien hankintoja kilpailuttamalla kiinteistötietojärjestelmä. Tämän hankinnan tavoitteena on nykyaikainen, kustannustehokas, toimiva ja mahdollisimman hyvin tilapalvelun tarpeita palveleva järjestelmä.

Vuokraustoiminnan kohdalla tapahtuu vuoden 2023 alussa suuri muutos Kanta-Hämeen hyvinvointialueen aloittaessa vuokralaisena kaupungin omistamissa sosiaali-, terveys- ja pelastusalan tiloissa. Kysymyksessä on merkittävä, vuosivuokraltaan noin 8–9 milj. euron kokonaisuus. Kunnille tulee lainsäädännöstä velvoite siirtymäajan puitteissa yhtiöittää hyvinvointialueille tapahtuva vuokraustoiminta tai luopua siitä esim. myyden nämä kohteet. Hyvinvointialueen kanssa tehtävän vuokraustoimintaan liittyvän yhteistyön kehittäminen ja mainittujen lainsäädännön edellyttämien toimenpiteiden valmistelu tulevat olemaan vuonna 2023 vahvasti esillä.

Tilapalvelut toteuttaa kiinteistöjen toimenpideohjelmaa, jonka mukaisesti omasta käytöstä poistuneita kohteista pyritään luopumaan myymällä ja purkamalla kohteita. Luopumisten kautta kaupunki saa myyntituottoja, mutta pääsee myös eroon näiden kohteiden ylläpitokustannuksista ja säästyvillä rahoilla voidaan parantaa palveluverkkoon kuuluvien kohteiden kunnossapitoa. Vuonna 2023 myytäviä kohteita ovat näillä näkymin mm. Keskuskoulu, osa Palanderin korttelin kohteista sekä nk. Tapolan talo. Mainittujen myyntien lisäksi on tärkeä tunnistaa ja toteuttaa tulevien vuosien myyntikohteissa kiinteistökehityksellisiä toimenpiteitä, jotta myynneissä onnistutaan myös tulevaisuudessa.

Yleisellä tasolla tilapalveluiden toiminnan painopisteitä ovat vuonna 2023 toimintaprosessien kehittäminen ja selkeyttäminen edelleen sekä tiedolla johtamisen kytkeminen tiiviimmin organisaation toimintaan resurssien käytön optimoimiseksi. Huomiota kiinnitetään erityisesti kaupungin taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseen, eli tulosalueen käyttökattteen parantamiseen ja tilainvestointien kustannushallintaan.

Jätelautakunta

Talous

YHTEINEN JÄTELAUTAKUNTA	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloarviot ja määrärahat					
Myyntitulot	412 628	493 000	501 000	516 000	529 000
Tuet ja avustukset	16				
Toimintatulot	412 644	493 000	501 000	516 000	529 000
Henkilöstömenot	-331 394	-358 600	-359 000	-371 000	-380 000
Palvelujen ostot	-61 907	-104 900	-113 000	-115 000	-117 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 783	-13 000	-12 000	-12 000	-13 000
Muut toimintamenot	-14 559	-16 500	-17 000	-18 000	-19 000
Toimintamenot	-412 644	-493 000	-501 000	-516 000	-529 000
Toimintakate	0	0	0	0	0

Jätelautakunnan toimintatuotot ovat 501 000 euroa, toimintamenot ovat 501 000 euroa ja toimintakate on 0 euroa vuonna 2023. Toimintakate on 0 suunnitelmavuosilla 2024 ja 2025.

Tavoitteet

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Jätehuoltoon liittymätömien asuinkiinteistöjen tavoittaminen ja liittäminen jätehuoltoon.	Lähetetyt kehoituskirjeet. Jätehuoltoon liittyneiden kiinteistöjen määrä.	Kiinteistöt eivät järjestä jätehuoltoa kirjeestä huolimatta. Rakennus- ja huoneistorekisterin puutteelliset tiedot.	Mediaviestintä jätehuollon velvoitteista. Keskustelu rekisterien päivittämisestä kuntien kanssa.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Sekajätteen määrä vähenee ja lajittelu lisääntyy. Biojäte kompostoidaan tai erilliskerätään asuinkiinteistöiltä.	Sekajätteen määrä. Kompostointi-ilmoitusten määrä.	Lajitteluohjeet ja -velvoitteet eivät ole tiedossa. Jätehuoltomääräysten vastaiset kompostorit.	Neuvonta. Neuvonta ja viestintä.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Jätehuoltoviranomaisen asiakaspalvelu on sujuvaa.	Hakemusten käsittelyaika enintään 1,5 kuukautta.	Päätöksenteon ruuhkautuminen suuren hakemuskokouksen vuoksi.	Neuvonta, ennakointi ja käsittelyaikojen seuranta.

Toiminnan kuvaus

Yhteinen jätelautakunta on Kiertokapula Oy:n 13 osakaskunnan yhteinen jätehuoltoviranomainen. Jätelautakunnan toimialueen kunnat ovat Hattula, Hausjärvi, Hyvinkää, Hämeenlinna, Janakkala, Järvenpää, Kerava, Loppi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Riihimäki, Tuusula ja Valkeakoski. Lautakunnan vastuukunta on Hämeenlinna.

Jätehuoltoviranomainen

- hyväksyy jätehuoltomääräykset ja päättää määräyksistä poikkeamisesta,
- hyväksyy jätetaksan,
- määrää jätemaksut, käsittelee niitä koskevat muistutukset ja hakemukset sekä hyväksyy jätemaksujen siirtämisen ulosottoon,
- päättää jätteiden kuljetuksen periaatteista ja aluekeräyksestä sekä
- ylläpitää jätelain 143 §:n mukaista rekisteriä jätteen kuljetuksista ja biojätteen käsittelystä kiinteistöllä.

Jätehuoltoviranomainen ottaa vastaan jätteen kuljettajien raportit kiinteistöiltä noudetuista jätteistä ja seuraa raporteista muodostuvasta jätteenkuljetusrekisteristä, että asuinkiinteistöt ovat liittyneet jätehuoltoon. Liittymättömiä asuinkiinteistöjä lähestytään kirjeitse.

Asuinkiinteistöjen erilliskeräysvelvoitteet laajenevat vuosien 2023–2024 aikana. Jätehuoltoviranomainen viestii uusista velvoitteista. Vuonna 2024 biojätteen erilliskeräysvelvoite laajenee tiheästi asuttujen taajamien omakotitaloihin. Biojätteen voi myös kompostoida, jolloin erilliskeräystä ei tarvitse järjestää. Jätehuoltoviranomainen ottaa vastaan vuodesta 2022 alkaen asuinkiinteistöjen kompostointi-ilmoitukset. Jos ilmoitettu kompostori on jätehuoltomääräysten vastainen, ilmoitus hylätään ja ilmoittajaa neuvotaan kompostoimaan määräysten mukaisesti.

Jätehuoltoviranomainen käsittelee vuosittain noin 500 kuntalaisten hakemusta. Hakemukset koskevat pääosin jätteenkuljetuksen keskeyttämistä, sekajätteen jäteastian tyhjennysvälin pidentämistä tai jätemaksua. Jotta hakemusruuhkilta vältyttäisiin, on lomakkeet ja neuvonta tehty selkeiksi.

Strategisten toimeenpano-ohjelmien toteuttaminen

Lapsiystävällinen Hämeenlinna

Jätelautakunnan alaisella toiminnalla ei juuri ole suoria lapsivaikutuksia. Jätelautakunta kiinnittää huomiota siihen, onko lapsivaikutuksia syytä arvioida päätöksenteon yhteydessä.

Hiilineutraali Hämeenlinna

Sekajätteen joukossa biojäte päättyy jätteenpolttolaitokseen eikä sitä hyödynnetä tehokkaasti. Jätelautakunta neuvoo taajamien asukkaita liittymään biojätteen erilliskeräykseen. Biojätteestä tuotetaan biokaasua. Taajamien ulkopuolella asukkaita neuvotaan kompostoimaan biojäte.

Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna

Jätelautakunnan hyväksymien jätehuoltomääräysten luku yhdeksän ohjaa yleisötilaisuuksien jätehuoltoa sekä roskaantumisen ehkäisemistä yleisillä alueilla. Yleisötilaisuuden järjestäjän on sijoitettava riittävästi ja kattavasti jäteastioita eri jätelajien keräämistä varten.

Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelma

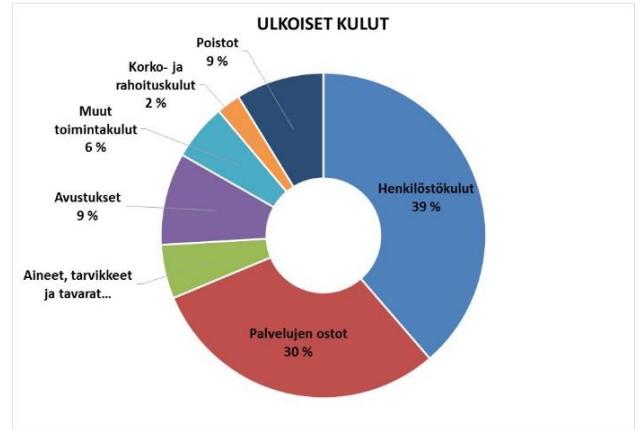
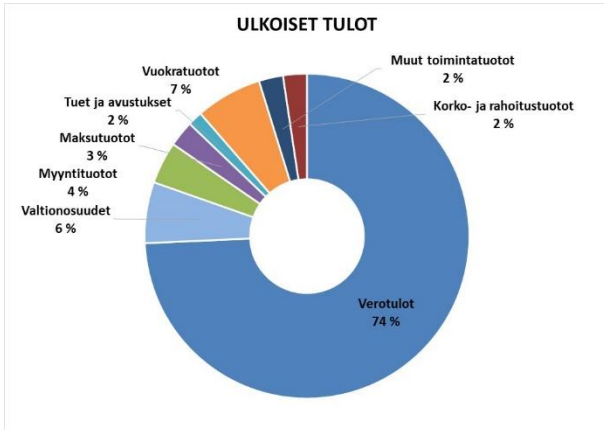
Ulkoiset ja sisäiset erät	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
TOIMINTATULOT	147 379 355	129 119 000	73 926 000	73 758 000	75 465 000
Myyntitulot	44 715 844	40 932 300	12 441 000	12 521 000	12 578 000
Maksutulot	22 835 289	22 593 600	6 219 000	6 035 000	6 104 000
Tuet ja avustukset	23 470 242	8 915 600	3 485 000	3 081 000	2 891 000
Muut toimintatuotot	56 357 980	56 677 500	51 781 000	52 121 000	53 892 000
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	776 345	768 000	756 000	776 000	793 000
TOIMINTAMENOT	-545 715 067	-545 877 000	-226 103 000	-226 461 000	-229 622 000
Henkilöstömenot	-165 721 234	-165 566 300	-84 141 000	-86 512 000	-88 233 000
Palvelujen ostot	-272 116 175	-273 829 400	-67 978 000	-65 455 000	-65 531 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-19 431 177	-17 757 000	-11 652 000	-12 237 000	-12 237 000
Avustukset	-27 396 764	-25 817 100	-19 910 000	-19 851 000	-19 940 000
Muut toimintamenot	-61 049 716	-62 907 200	-42 422 000	-42 406 000	-43 681 000
TOIMINTAKATE	-397 559 367	-415 990 000	-151 421 000	-151 927 000	-153 364 000
VEROTULOT	317 221 212	314 500 000	177 500 000	168 400 000	172 500 000
VALTIONOSUUDET	109 991 064	118 200 000	14 500 000	12 900 000	13 000 000
RAHOITUSTULOT JA -MENOT	3 684 917	500 000	500 000	200 000	200 000
Korkotulot	2 102 997	1 920 000	1 910 000	1 910 000	1 910 000
Muut rahoitustulot	7 708 411	3 730 000	3 750 000	3 770 000	3 770 000
Korkomenot	-5 607 707	-4 530 000	-4 540 000	-4 860 000	-4 860 000
Muut rahoitusmenot	-518 784	-620 000	-620 000	-620 000	-620 000
VUOSIKATE	33 337 826	17 210 000	41 079 000	29 573 000	32 336 000
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-22 022 972	-19 991 000	-19 024 000	-19 531 000	-21 404 000
Suunnitelman mukaiset poistot	-19 497 785	-19 957 000	-18 974 000	-19 481 000	-21 258 000
Arvonalentumiset	-2 525 188	-34 000	-50 000	-50 000	-146 000
SATUNNAISET ERÄT					
Satunnaiset tulot					
Satunnaiset menot					
TILIKAUDEN TULOS	11 314 854	-2 781 000	22 055 000	10 042 000	10 932 000
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	159 775	-925 000	196 000	196 000	196 000
Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	-76 105	1 017 000			
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-8 000 000		-13 000 000	0	0
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	3 398 524	-2 689 000	9 251 000	10 238 000	11 128 000

Tavoitteet ja tunnusluvut

Toimintatulot / Toimintamenot %	27,0 %	23,7 %	32,8 %	32,7 %	33,0 %
Vuosikate / Poistot %	151,4 %	86,1 %	215,9 %	151,4 %	151,1 %
Vuosikate, euro/asukas	490	253	602	432	472
Kertynyt yli-/alijäämä	7 330 032	4 641 032	13 892 032	24 130 032	35 258 032
Edell.kausion yli-/alijäämä Yhteensä	3 931 508				
Asukasmäärä vuoden lopussa	67 971	68 107	68 243	68 379	68 516

Ulkoisen tuloslaskelma

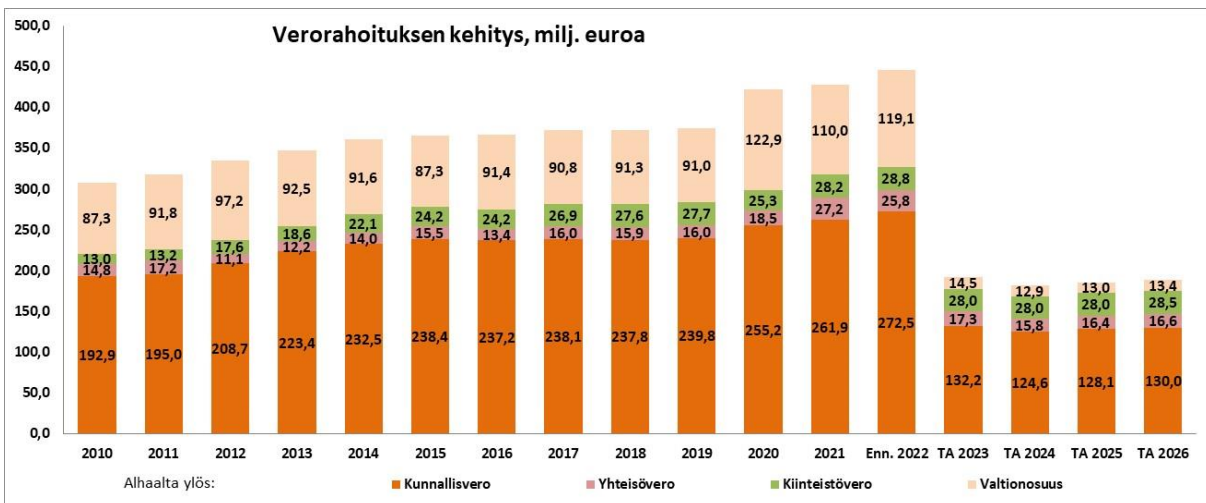
Ulkoinen	TP 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
TOIMINTATULOT	97 257 828	77 854 700	41 212 200	40 461 300	40 606 200
Myyntitulot	35 205 440	30 642 300	10 021 100	10 048 600	10 054 500
Maksutulot	22 710 387	22 529 600	6 155 000	5 969 700	6 037 400
Tuet ja avustukset	23 164 926	8 576 600	3 485 000	3 081 000	2 891 000
Muut toimintatuotot	16 177 076	16 106 200	21 551 100	21 362 000	21 623 300
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	776 345	768 000	756 000	776 000	793 000
TOIMINTAMENOT	-495 593 541	-494 612 700	-193 389 200	-193 164 300	-194 763 200
Henkilöstömenot	-165 721 234	-165 566 300	-84 141 000	-86 512 000	-88 233 000
Palvelujen ostot	-262 050 156	-263 136 400	-65 494 100	-62 917 300	-62 940 900
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-19 355 189	-17 757 000	-11 652 000	-12 237 000	-12 237 000
Avustukset	-27 396 764	-25 817 100	-19 910 000	-19 851 000	-19 940 000
Muut toimintamenot	-21 070 197	-22 335 900	-12 192 100	-11 647 000	-11 412 300
TOIMINTAKATE	-397 559 367	-415 990 000	-151 421 000	-151 927 000	-153 364 000
VEROTULOT	317 221 212	314 500 000	177 500 000	168 400 000	172 500 000
VALTIONOSUUDET	109 991 064	118 200 000	14 500 000	12 900 000	13 000 000
RAHOITUSTULOT JA -MENOT	3 684 917	500 000	500 000	200 000	200 000
Korkotulot	2 102 997	1 920 000	1 910 000	1 910 000	1 910 000
Muut rahoitustulot	7 708 411	3 730 000	3 750 000	3 770 000	3 770 000
Korkomenot	-5 607 707	-4 530 000	-4 540 000	-4 860 000	-4 860 000
Muut rahoitusmenot	-518 784	-620 000	-620 000	-620 000	-620 000
VUOSIKATE	33 337 826	17 210 000	41 079 000	29 573 000	32 336 000
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-22 022 972	-19 991 000	-19 024 000	-19 531 000	-21 404 000
Suunnitelman mukaiset poistot	-19 497 785	-19 957 000	-18 974 000	-19 481 000	-21 258 000
Arvonalentumiset	-2 525 188	-34 000	-50 000	-50 000	-146 000
TILIKAUDEN TULOS	11 314 854	-2 781 000	22 055 000	10 042 000	10 932 000
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	159 775	-925 000	196 000	196 000	196 000
Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	-76 105	1 017 000	0	0	0
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-8 000 000	0	-13 000 000	0	0
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	3 398 524	-2 689 000	9 251 000	10 238 000	11 128 000
Tavoitteet ja tunnusluvut					
Toimintatulot / Toimintamenot %	19,7 %	15,8 %	21,4 %	21,0 %	20,9 %
Vuosikate / Poistot %	151,4 %	86,1 %	215,9 %	151,4 %	151,1 %
Vuosikate, euro/asukas	490	253	602	432	472
Kertynyt yli-/alijäämä	7 330 032	4 641 032	13 892 032	24 130 032	35 258 032
Asukasmäärä vuoden lopussa	67 971	68 107	68 243	68 379	68 516

Verotulot

Veroprosentti on 8,36. Kuntien veroprosentteja leikataan 12,64 prosenttiyksikköä vuoden 2023 alussa. Veroprosentti vuodella 2022 on 21,00. Vuodelle 2023 kunnilla ei ole mahdollisuutta korottaa tai laskea kuntaveroa. Taloussuunnitelma ei sisällä vuosille 2024–2026 kunnallisveron korotusta. Kunnallisverotuloihin vaikuttavat ansiotulojen kasvu sekä muu taloudellinen kehitys. Kunnallisverotuloa arvioidaan kertyvän noin 132,8 milj. euroa, joka on 136,5 milj. euroa 2022 budjettilukua (268,7 milj. euroa) vähemmän. Vuoden 2022 ennusteeseen verrattaessa kunnallisvero on 140,3 milj. euroa vähemmän (272,5 milj. euroa).

Kunnallisveron suuruus	2022	2023
	21,00 %	8,36 %

Yhteisöveroa arvioidaan kertyvän 17,3 milj. euroa, joka on 1,4 milj. euroa 2022 talousarviota (noin 18,7 milj. euroa) vähemmän. Yhteisöveron kertymä vuonna 2022 on ollut merkittävästi suurempi kuin mitä talousarviossa ennakoitiin. Hyvinvointialueuudistukseen liittyen kolmasosa kuntien yhteisöveron tuotosta siirretään valtiolle. Jatkossa kunnat saavat yhteisöveron tuotosta noin viidesosan.

Kiinteistöveroja ei koroteta vuodelle 2023 eikä taloussuunnitelma sisällä korotusta myöskään vuosille 2024–2026. Kiinteistöveroarviossa on lähtökohtana verohallinnon laskelma vuoden 2022 kiinteistöverotuksesta. Vuoden 2023 arvio kiinteistöveron tuotosta on 28,0 milj. euroa, joka on 0,9 milj. euroa 2022 talousarviolukua (27,1 milj. euroa) enemmän.

Veroprosentit	Vero 2022	Vero 2023	Vällys
Yleinen kiinteistövero	1,35 %	1,35 %	0,93 - 2,00 %
Vakituisen asunnon vero	0,60 %	0,60 %	0,41 - 1,00 %
Vapaa-ajan rakennuksen vero	1,40 %	1,40 %	0,93 - 2,00 %
Yleishyödyllisen rakennuksen vero	0,00 %	0,00 %	0,00 - 2,00 %
Voimalaitoksen vero	1,50 %	1,50 %	0,93 - 3,10 %
Rakentamattoman rakennuspaikan vero	3,30 %	3,30 %	2,00 - 6,00 %

Vuoden 2023 verotuloarvio on yhteensä 177,5 milj. euroa. Siinä on laskua 137,0 milj. euroa 2022 talousarvioon (314,5 milj. euroa) verrattuna. Vuoden 2022 ennusteeseen nähden laskua on budjetoitu 149,6 milj. euroa.

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Verotulot yhteensä	317 221 212	314 500 000	177 500 000	168 400 000	172 500 000
Kunnallisvero (kunnan tulovero)	261 874 502	268 700 000	132 200 000	124 600 000	128 100 000
Kiinteistövero	28 194 707	27 100 000	28 000 000	28 000 000	28 000 000
Osuus yhteisöverosta	27 152 003	18 700 000	17 300 000	15 800 000	16 400 000

Valtionosuudet

Vuonna 2023 peruspalvelujen valtionosuuden, verotulojen tasauksen ja verotulomenetysten kompensatioiden yhteismääräksi arvioidaan 28,2 milj. euroa. Opetuksen ja kulttuurin valtionosuuden osalta Hämeenlinna on nettomaksaja. Vuonna 2023 valtionosuuden miinuseräksi arvioidaan -13,7 milj. euroa. Näin ollen valtionosuuden netto 2023 on 14,5 milj. euroa eli 103,7 milj. euroa 2022 talousarviota vähemmän. Vuoden 2022 ennusteeseen nähden valtionosuudet vähenevät 104,6 milj. euroa.

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Valtionosuudet yhteensä	109 991 064	118 200 000	14 500 000	12 900 000	13 000 000
Peruspalvelujen valtionosuus	94 245 874	99 000 000	17 500 000	15 600 000	15 200 000
Opetus ja kulttuuri, muut vos:t	-12 917 693	-13 300 000	-13 700 000	-13 700 000	-13 700 000
Verotulomenetysten kompensatio	28 662 883	32 500 000	10 700 000	11 000 000	11 500 000

Korkotuotot ja -kulut

Hämeenlinnan lainasalkun keskiporko marginaalit mukaan lukien oli 2022 syyskuussa 1,94 % (mukaan pitkäaikaiset lainat ja johdannaiset). Lainojen suojausasteen arvioidaan olevan vuoden lopussa 89 %.

Lahjoitusrahastoille maksetaan kaupunginhallituksen 8.4.2002 tekemän päätöksen mukaisesti kunkin vuoden alussa voimassa olevan peruskoron suuruinen korko.

Vuoden 2023 korkotuotoiksi arvioidaan noin 1,9 milj. euroa ja korkokuluiksi noin 4,5 milj. euroa.

Muut rahoitustuotot ja -kulut

Sijoitetun omaisuuden pääomaksi on arvioitu vuoden 2022 lopussa noin 122 milj. euroa.

Muihin rahoitustuottoihin kirjataan mm. arvopapereiden (sijoitustoiminnan) myyntivoitot, osinkotulot, sijoitustoiminnan osingot, verotilitysten korkotulot ja viivästyskorot. Rahoitustuottoja arvioidaan 2023 kertyvän 3,75 milj. euroa. Tästä sijoitustoiminnan myyntivoittojen osuus on 3,2 milj. euroa. Sijoitustoiminnan myyntivoittojen kertymään vaikuttaa erityisesti markkinakehitys, joten todellinen kertymä voi markkinamuutosten johdosta poiketa paljonkin budjetoidusta.

Muihin rahoituskuluihin kirjataan mm. mahdolliset arvopapereiden myyntitappiot ja arvonalentumiset. Rahoituskuluja arvioidaan 2023 syntyvän reilut 0,62 milj. euroa.

Korko- ja rahoitustuottojen sekä -kulujen nettotuloksi arvioidaan 0,5 milj. euroa.

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Korkotuotot yhteensä	2 102 997	1 920 000	1 910 000	1 910 000	1 910 000
Korkotuotot ulk. antolainoista	1 607 235	1 600 000	1 590 000	1 590 000	1 590 000
Korkotuotot sijoituksista	358 880	300 000	300 000	300 000	300 000
Muut korkotuotot	136 882	20 000	20 000	20 000	20 000
Muut rahoitustuotot yhteensä	7 708 411	3 730 000	3 750 000	3 770 000	3 770 000
Arvopapereiden myyntivoitot	7 019 793	3 200 000	3 200 000	3 200 000	3 200 000
Muut rahoitustuotot	688 617	530 000	550 000	570 000	570 000
Korkokulut yhteensä	5 607 707	4 530 000	4 540 000	4 860 000	4 860 000
Lainojen korkokulut	5 603 652	4 520 000	4 530 000	4 840 000	4 840 000
Muut korkokulut	4 055	10 000	10 000	20 000	20 000
Muut rahoituskulut yhteensä	518 784	620 000	620 000	620 000	620 000
Myyntitappiot ja arvonalentumiset	507 142	600 000	600 000	600 000	600 000
Muut rahoituskulut yhteensä	11 642	20 000	20 000	20 000	20 000
Rahoitustuotot yhteensä	9 811 408	5 650 000	5 660 000	5 680 000	5 680 000
Rahoituskulut yhteensä	6 126 491	5 150 000	5 160 000	5 480 000	5 480 000
Rahoituksen nettotuotot/-kulut	3 684 917	500 000	500 000	200 000	200 000

Muut tuloslaskelman erät

Poistot ja arvonalentumiset

Suunnitelman mukaiset poistot talousarviossa 2023 ovat 18,974 milj. euroa. Poistot perustuvat kaupunginhallituksen 18.12.2017 § 564 hyväksymään pysyvien vastaavien hyödykkeiden poistosuunnitelmaan. Arvonalentumisiin on budjetoitu 50 000 euroa (Suomi Rata Oy).

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Poistot ja arvonalentumiset yht.	22 022 972	19 991 000	19 024 000	19 531 000	21 404 000
Poistot rakennuksista	7 805 509	9 020 000	9 361 000	9 622 000	11 193 000
Poistot kiinteistä rakenteista	9 555 192	9 599 000	9 098 000	9 336 000	9 538 000
Poistot koneista, kalustosta yms.	2 137 084	1 338 000	515 000	523 000	527 000
Arvonalentumiset	2 525 188	34 000	50 000	50 000	146 000

Varausten ja rahastojen muutos

Varausten ja rahastojen muutosten erässä on poistoeron vähennystä +196 000 euroa. Poistoeron vähennystä kirjataan vuosittain suunnitelman mukaisten poistojen verran niille kohteille, joihin on aikaisemmin tehty investointivaraus. Rahastojen lisäys on -13,0 milj. euroa, summalla kartutetaan Hämeenlinna-rahastoa vuonna 2023.

Investointiosa

Investointien periaatteet

Investointien suunnittelussa huomioidaan erityisesti kustannustehokkuus. Kaupunkikonsernin palveluihin liittyvät tilat rakennetaan perustasoisiksi ja tilaratkaisut ovat yksinkertaisia. Rakennusten ei tarvitse olla yksilöllisiä, vaan niiden tulee olla turvallisia vakioratkaisuja. Hankesuunnitteluvaiheessa selvitetään edullisimmat toteutusvaihtoehdot ja lopullisesti kustannustasosta päättävät kaupungin-hallitus ja -valtuusto.

Kohteiden kalustaminen toteutetaan perustasoisena ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaisesti kierrätyskalusteita.

Investointien osalta päätetään sitovasti vain vuonna 2023 aloitettavista investoinneista.

Investointimäärärahat

Investoinnit yhteensä

INVESTOINNIT	TP 2021	TA 2022	2023	2024	2025
TOIMINTATUOTOT	659 606	1 285 000	1 100 000	510 000	100 000
TOIMINTAKULUT	-28 392 201	-29 207 000	-37 523 000	-44 273 000	-31 949 000
TOIMINTAKATE	-27 732 596	-27 922 000	-36 423 000	-43 763 000	-31 849 000

Investointimenot vuosina 2022–2025 jakautuvat investointiryhmittäin seuraavasti:

	TP2021	TA 2022	TA 2023	TS2024	TS2025
Kiinteä omaisuus	710 399	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Osakkeet ja osuudet	1 340 608	737 000	753 000	753 000	849 000
Talonrakennus	15 791 636	16 650 000	24 220 000	29 820 000	18 650 000
Kunnallistekniikka	8 924 407	7 535 000	9 900 000	9 800 000	9 800 000
Irtain omaisuus	1 625 153	2 285 000	650 000	1 900 000	650 000
Investointimenot yhteensä	28 392 201	29 207 000	37 523 000	44 273 000	31 949 000
Investointitulot yhteensä	659 606	1 285 000	1 100 000	510 000	100 000
Nettoinvestointikulut yhteensä	27 732 596	27 922 000	36 423 000	43 763 000	31 849 000

Kiinteä omaisuus	TP 2021	TA 2022	2023	2024	2025
TOIMINTATUOTOT	232 055	100 000	100 000	100 000	100 000
TOIMINTAKULUT	-710 399	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000
TOIMINTAKATE	-478 344	-1 900 000	-1 900 000	-1 900 000	-1 900 000

Kiinteän omaisuuden (maaomaisuuden) ostoon on 2 000 000 euron määräraha. Investointiosaan kohdistuvien maanmyyntitulojen määrä on 100 000 euroa. Määrärahan käytöstä vastaa kaupungin-hallitus.

Osakkeet ja osuudet	TP 2021	TA 2022	2023	2024	2025
TOIMINTATUOTOT	71 115	565 000			
TOIMINTAKULUT	-1 340 608	-737 000	-753 000	-753 000	-849 000
TOIMINTAKATE	-1 269 492	-172 000	-753 000	-753 000	-849 000

Osakkeiden ja osuuksien hankintaan on 753 000 euroa, josta ratahanketta valmistelevan yhtiön mahdolliseen osakehankintaan on 50 000 euroa. Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:n oman pääoman ehtoiseen tukeen on 433 000 euroa. Mahdollisiin muihin osakehankintoihin on 270 000 euroa.

Osakkeiden ja osuuksien erittely	TA 2023	TS 2024	TS 2025 Kuvaus	Vastuutaho
Suomi-Rata Oy	-50 000	-50 000	-146 000 Osakepääoma	Kopa
Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy	-433 000	-433 000	-433 000 Oman pääoman ehtoinen sijoitus	Kopa
Muut mahdolliset osakehankinnat	-270 000	-270 000	-270 000	Kopa

Talonrakennus	TP 2021	TA 2022	2023	2024	2025
TOIMINTATUOTOT	220 435		900 000	410 000	0
TOIMINTAKULUT	-15 791 636	-16 650 000	-24 220 000	-29 820 000	-18 650 000
TOIMINTAKATE	-15 571 201	-16 650 000	-23 320 000	-29 410 000	-18 650 000
Talonrakennusinvestointien erittely	Kust.arvio	TA 2023	TS 2024	TS 2025 Kuvaus	Vastuutaho
Vuorentaan koulun piha	-500 000	-500 000		Vuorentaan koulun pihan perusparannus	Kaura
Hämeenlinnan yhtenäiskoulu, uudisrakennus	-18 500 000	-9 000 000	-8 500 000	Uudisrakennus Tuomela-kiinteistön yhteyteen ja liikuntahalli	Kaura
Myllymäen koulu, kivikoulun ja puukoulun peruskorjaukset sekä kivikoulun laajennus	-8 500 000	-5 500 000	-2 000 000	Myllymäen koulu, kivikoulun ja puukoulun peruskorjaukset sekä kivikoulun laajennus	Kaura
Lammin koulut	-15 000 000	-500 000	-8 000 000	-6 500 000 Uudisrakennus Hakkalan koulun yhteyteen, johon muodostuu yhtenäiskoulu ja lukio	Kaura
Lyseon korttelin liikunta- ja ruokailutilat, uudisrakennus	-6 500 000		-1 500 000	-4 000 000 Liikunta- ja ruokailutilat Lyseon lukion ja Lyseon yläkoululle	Kaura
Lyseon korttelin päärakennus, peruskorjaus	-15 000 000			-1 000 000 Lyseon lukiolle tilat	Kaura
Ruununmyllyn kivikoulu, peruskorjaus ja piha	-6 500 000	-3 000 000	-3 500 000	Uudemman kivikoulun peruskorjaus ja piha koulun ja lähialueen asukkaiden käyttöön	Kaura
Ahveniston maaumala, peruskorjaus				-3 000 000 Altaan vuodon korjaus. Altaan kunnan lisätutkimukset valmistuvat syksyn 2022 aikana	Kaura
Solvikin päiväkotirakennusten perusparannushankkeet	-3 000 000		-2 000 000	-1 000 000	Kaura
Muu rakennussuunnittelu, kohdistamaton		-3 000 000	-3 000 000	-3 000 000	Kaura
Lämmitystapojen muutokset, inv.menot		-150 000	-150 000	-150 000	Kaura
Lämmitystapojen muutokset, inv.tulot	-3 740 000	-2 570 000	-1 170 000	Energian saatavuuden varmistamiseksi ja energiasäästöjen saavuttamiseksi tehtävät lämmitystapojen muutokset fossiilisista polttoaineista uudistuviin energiamuotoihin.	Kaura
Lämmitystapojen muutokset, inv.tulot	1 310 000	900 000	410 000	Energiatuki	Kaura

Kunnallistekniikka	TP 2021	TA 2022	2023	2024	2025
TOIMINTATUOTOT		500 000	100 000		
TOIMINTAKULUT	-8 924 407	-7 535 000	-9 900 000	-9 800 000	-9 800 000
TOIMINTAKATE	-8 924 407	-7 035 000	-9 800 000	-9 800 000	-9 800 000

Hämeenlinnan kaupunki – Talousarvio 2023

Kunnallistekniikan investointien erittely	TA 2023	TS 2024	TS 2025	Kuvaus	Vastuutaho
Asuinalueet	-1 000 000	-2 080 000	-2 000 000	Ali-Laurilan, Miemalan, Mettolan ja Kolkanmäen pientaloalueet, Asemanrannan pinnat, Hämeensaaren kadut, linja-autoaseman infra	Kaura
Elinkeinoalueet	0	-850 000	-500 000	Moreenin infra, katurakennus pienjäteasemille Lammi ja Iittala	Kaura
Infra	-1 400 000	-2 500 000	-2 430 000	Katujen ja hulevesijärjestelmän saneeraus eri puolilla kaupunkia	Kaura
Erilliskohteet, inv.menot	-1 400 000	-700 000	-200 000	Goodmanin tunnelin teknisten järjestelmien korvausinvestointi, Kauppatorin WC, hulevesipumppaamot	Kaura
<i>Erilliskohteet, rahoitusosuudet investointeihin</i>	<i>100 000</i>			<i>Ely-keskuksen maksuosuus Brahenkadun hulevesipumppaamoon</i>	Kaura
Kevyt liikenne	-1 500 000	-500 000	-1 000 000	Liikenneturvallisuushankkeet, kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman mukaiset hankkeet	Kaura
Liikenne	-3 000 000	-900 000	-900 000	Ahvenistontie, Aleksis Kiven kadun kiertoliittymä, Rautatieasemanaukio ja Possentien kiertoliittymä, Viipurintien kehittäminen	Kaura
Sillat ja vesistö rakenteet	-50 000	-1 000 000	-500 000	Siltojen peruskorjaus, Sotkanrannan saneeraus	Kaura
Puistot ja leikki paikat	-250 000	-150 000	-1 000 000	Leikki paikkojen saneeraus, Linnanpuiston peruskorjaus, puistot	Kaura
Liikuntapaikat	-330 000	-150 000	-200 000	Liikuntapaikkarakentaminen	Kaura
Kansallinen kaupunkipuisto	-170 000	-170 000	-170 000	Kansallisen kaupunkipuiston peruskorjaustyöt	Kaura
Ulkovalaistus	-800 000	-800 000	-900 000	Ulkovalaistuksen saneeraus, valaisinvaihdot led-tekniikkaan, ohjausjärjestelmän uusiminen	Kaura

Investointiohjelman ulkopuolisena hankkeena toteutetaan Moreenin eritasoliittymä vuosina 2024-2025. Hankkeen kokonaiskustannusarvio on 14 milj. €. Kustannusjako Hämeenlinnan kaupungin, valtion ja Janakkalan kunnan kanssa on sopimatta.

Irtain omaisuus	TP 2021	TA 2022	2023	2024	2025
TOIMINTATUOTOT	136 000	120 000			
TOIMINTAKULUT	-1 625 153	-2 285 000	-650 000	-1 900 000	-650 000
TOIMINTAKATE	-1 489 153	-2 165 000	-650 000	-1 900 000	-650 000

Irtaimen omaisuuden inv. erittely	TA 2023	TS 2024	TS 2025	Vastuutaho
Seminaarin koulun B-osa, ensikertainen kalustaminen	-150 000			Kaura
Sairion päiväkodin ensikertainen kalustaminen	-30 000			Kaura
Hämeenlinnan yhtenäiskoulu, ensikertainen kalustaminen		-400 000		Kaura
Myllymäen koulu, ensikertainen kalustaminen		-280 000		Kaura
Lyseon korttelin liikunta- ja ruokailu, ensikertainen kalustaminen				Kaura
Ruununmyllyn koulu, ensikertainen kalustaminen		-150 000		Kaura
Seminaarin koulun E-osa, ensikertainen kalustaminen		-300 000		Kaura
Seminaarin koulun F- ja G- osat, ensikertainen kalustaminen		-300 000		Kaura
Lammin koulut, ensikertainen kalustaminen			-250 000	Kaura
Solvikin päiväkotiki, ensikertainen kalustaminen			-30 000	Kaura
Suurkeittiölaitteet	-50 000	-50 000	-50 000	Kaura
Infran ajoneuvot ja koneet	-400 000	-400 000	-300 000	Kaura
Taideteokset	-20 000	-20 000	-20 000	Sihy

Rahoituslaskelma

	Toteuma 2021	Muutettu TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	33 337 826	17 210 000	41 079 000	29 573 000	32 336 000
Satunnaiset erät	0	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjauserät	-4 561 964	-4 479 900	-5 053 800	-4 503 900	-4 504 000
	28 775 862	12 730 100	36 025 200	25 069 100	27 832 000
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-28 392 201	-29 302 000	-37 523 000	-44 273 000	-31 949 000
Rahoitusosuudet investointeihin	354 402	620 000	1 000 000	410 000	0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	9 735 127	5 579 900	100 000	100 000	100 000
	-18 302 673	-23 102 100	-36 423 000	-43 763 000	-31 849 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	10 473 189	-10 372 000	-397 800	-18 693 900	-4 017 000
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainauksen lisäykset	-10 000	-75 000	-200 000	0	0
Antolainauksen vähennykset	591 495	296 000	285 000	148 000	83 000
	581 495	221 000	85 000	148 000	83 000
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	42 000 000	35 600 000	25 200 000	39 800 000	31 800 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-27 966 565	-25 500 000	-25 200 000	-24 800 000	-31 800 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos	1 192 811	0	0	0	0
	15 226 246	10 100 000	0	15 000 000	0
Oman pääoman muutokset	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	76 748	0	0	0	0
Vaihto-omaisuuden muutos	0	0	0	0	0
Saamisten muutos	-4 908 029	0	0	0	0
Korottomien velkojen muutos	5 180 528	0	0	0	0
	349 248	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	16 156 988	10 321 000	85 000	15 148 000	83 000
Rahavarojen muutos	26 630 178	-51 000	-312 800	-3 545 900	-3 934 000
Rahavarojen muutos					
Rahavarat 31.12.	176 978 138	176 927 138	176 614 338	173 068 438	169 134 438
Rahavarat 1.1.	155 238 691	176 978 138	176 927 138	176 614 338	173 068 438

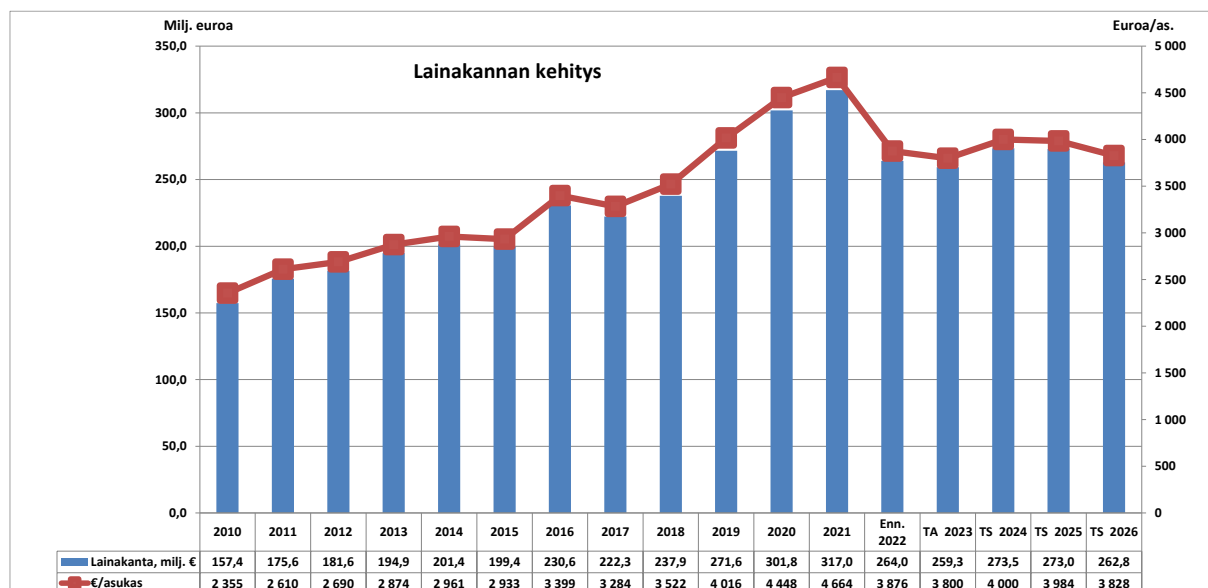
Lainanotto

Hämeenlinnan lainakanta 31.12.2021 oli 317,0 milj. euroa, joka on 4 664 euroa asukasta kohti. Velkamäärä oli merkittävästi tarvetta suurempi johtuen negatiivisen koron ympäristöstä, jossa kaupungille maksettiin velan ottamisesta. Manner-Suomen kuntien keskiarvo oli 3 466 euroa asukasta kohti. Kaupungin lainakannasta 250,9 milj. euroa oli pitkäaikaista lainaa ja 35,0 milj. euroa rahoituslaitoksilta otettua kassalainaa sekä loput 31,1 milj. euroa kassalainaa kaupunkikonsernin yhtiöiltä. Hämeenlinnalla oli vuoden 2021 lopussa markkina-arvoltaan 130,0 milj. euron sijoitukset. Jos tämä summa huomioidaan laskennallisesti lainamäärästä pois, Hämeenlinnan nettomääräinen velka olisi ollut huomattavasti pienempi, eli 2 752 euroa asukasta kohti.

Vuoden 2022 talousarviossa varauduttiin pitkäaikaisen nettolainan 10,1 milj. euron kasvuun. Uutta pitkäaikaista lainaa ei kuitenkaan tulla nostamaan vuonna 2022. Rahoituslaitoksilta otettavan kassalainan määrän ennakoidaan vuodenvaihteessa olevan 20 milj. euroa, joka on 15 milj. euroa vähemmän kuin edellisessä vuodenvaihteessa. Konserniyhtiöiltä saatavan kassalainan määrä on noin 20 milj. euron tasolla. Koko lainakannan arvioidaan laskevan 2022 loppuun mennessä noin 264,0 milj. euroon.

Vuoden 2023 talousarviossa varaudutaan 36,4 milj. euron nettoinvestointeihin. Uutta pitkäaikaista lainaa ei nosteta vuonna 2023. Otettuja lainoja lyhennetään noin 25,2 milj. euroa, joten pitkäaikaista bruttolainaa tarvitaan noin 25,2 milj. euroa. Lainakannan arvioidaan laskevan yhteensä noin 259,3 milj. euroon. Lainamäärä on tällöin 3 800 euroa asukasta kohti. Mittava investointitahti jatkuu suunnitelmavuosina, mikä nostaa hieman pitkäaikaista nettolainaa vuonna 2024. Suunnittelukauden aikana velkamäärä pienenee hieman vuoden 2022 tasosta, lainamäärä on noin 262,8 milj. euroa vuonna 2026.

Lainamäärän kehitys	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	35 600 000	25 200 000	39 800 000	31 800 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	25 500 000	25 200 000	24 800 000	31 800 000
Pitkäaikainen nettolisälaina	10 100 000	0	15 000 000	0
Koko lainakanta (2022 luku on ennuste)	264 000 000	259 300 000	273 500 000	273 000 000
Laina asukasta kohti (2022 luku on ennuste)	3 876	3 800	4 000	3 984

Antolainauksen muutokset

Antolainauksen luvut sisältyvät rahoituslaskelmaan. Tähänastisten antolainojen (pysyvät vastaavat) määrä vuoden 2022 lopussa on 38,3 milj. euroa. Antolainasaamisten vähennystä on 285 000 euroa ja antolainasaamisten lisäystä 200 000 euroa. Antolainasaamisten lisäyksistä päätetään aina erikseen.

Täydentävä taulukko, avustukset

AVUSTUKSET YHTEISÖILLE

Yhteenveto määrärahoista, informatiivinen

	TA 2022	TA 2023
Konsernipalvelut		
Kaupunginvaltuusto, valtuustoryhmien tuki	10 000	10 000
Kaupunginhallitus, muut	40 000	40 000
Verkatehdas Oy	750 000	750 000
Hämeenlinnan Jäähallit Oy	345 000	345 000
Hämeenlinnan Pysäköinti Oy	150 000	250 000
Markkinointiyhteistyö	84 000	98 000
Elinkeinokehittäminen	104 000	109 000
Kotoutumispalvelut	0	10 200
Työllistäminen *	230 000	564 300
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta		
Koulutuskuntayhtymä Tavastia (sis. Vanajaveden opisto)	1 400 000	1 200 000
Osallistava budjetointi	30 000	
Kokeellisen toiminnan minipilotit	10 000	10 000
Järjestöavustukset	235 000	215 000
Perustoiminnan minipilotit	35 000	35 000
Hämeenlinnan Teatteri Oy	1 735 000	1 700 000
Musiikkiopistojen avustus	589 000	589 000
Kulttuuripalvelujen muut avustukset	65 000	65 000
Liikuntalaitosten tuki	3 587 000	3 752 000
Nuorisopalvelut	15 000	15 000
Kaupunkirakennelautakunta		
Yksityistieavustukset	200 000	200 000
Investointiosassa		
<i>Hml Liikuntahallit Oy (oman pääoman ehtoinen sijoitus)</i>	<i>433 000</i>	<i>433 000</i>

* Työllisyyspalveluissa kirjauskäytäntö muuttunut asiantuntijapalvelujen ostosta avustuksiin. Sisältö tai määrä ei ole muuttunut.